

సంపాదకుడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము ౭.] సెప్టెంబరు 1934 . [సంచిక ౭

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్ధ సంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-6-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువ మేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువదైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకువ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేతట్టు సిరాతోవ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పెంచకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈవఱకు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువ్రాసిననే జబాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదనివ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరనివారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదీకి 10 దినములుముందుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లు తెలుపమిని కాపీలు చేరనిచో తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథారీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగఉండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

ముఖ్యమైనగమనింపు

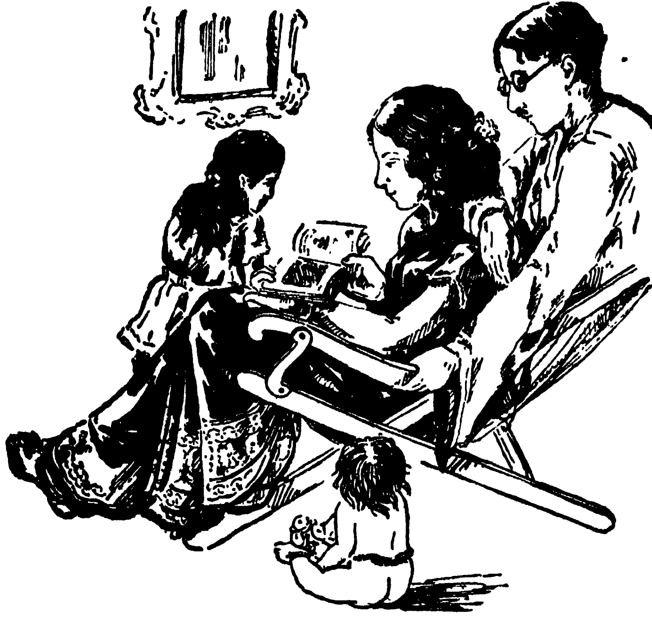
చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలు ఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తు ఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు,మదరాసు అను చిరునామాకేవ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తుల పేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

గృహలక్ష్మి ఏజెంట్లు

తెనాలి:	కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథంగారు, సోల్ రిప్రజంటేటివ్ ఆఫ్ న్యూస్.
మచిలీపట్టణము:	పి. సత్యనారాయణగారు, C/o తాడేపల్లి సుబ్బారావు బ్రదర్సు.
హైదరాబాదు:	ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, పెద్దచావిడి, ఆంజనేయులగుడి దగ్గర, 168, సుల్తాన్ బజారు. (మన ప్రాంతపు 1 రూఉస్మానియా రూ 1-3-0 అగును)
నిడదవోలు:	తాడిమేటి కుటుంబశాస్త్రిగారు.
తాడేపల్లిగూడెం:	కాశీరాజు శ్రీరాములుగారు.
జెమ్ షెడ్ పూర్:	టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమ్ పైప్ కంపెనీ, లిమిటెడ్.
బరంపురం:	ఎన్. కె. మూర్తి అండ్ సన్స్.
గుంటూరు:	వెల్ కం అండు కంపెని.
సామర్లకోట:	ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంటు
పిఠాపురం:	ఎం. నూకరాజు, ఆంధ్ర న్యూస్ ఏజెన్సీ.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం:	ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్సు.
మదరాసు:	వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ప్లనేడు. ఆకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు.
తణుకు:	నడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసుఏజంటు.
బెజవాడ:	ఆంధ్రా ఇన్ డస్ట్రియల్ స్టోర్సు, బకింగుహామ్ పేట.
పాలకొల్లు:	లొల్లా వెంకటరావుగారు.
ఒంగోలు:	తాతా జాలయ్య శెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను:	వి. భగవతిశాస్త్రిగారు, న్యూసుఏజెంటు 244 ఫేర్ వీధి.
చిత్తూరు:	వాటంబాటి. వెంకటరమణయ్య శెట్టిగారు 163 బజారురోడ్డు.
సికంద్రాబాదు:	కె. సుందరరావుగారు Cloth Mills Agent. పొగాకుబజారు.
ఏలూరు:	బి. విశ్వనాధంగారు.
విజయనగరం:	ఇవటూరి సుందరశివరావుగారు.
తిరుపతి:	వై. వి. సుబ్బయ్య & కంపెనీ.
నరసాపురం:	వై. సత్యనారాయణగారు.
కాకినాడ:	పడిమి సూర్యనారాయణగారు.

హిగిన్ బాతమ్ స్టాలులవద్ద దొరకును.

ఇతరచోట్లకు ఏజెంట్లు కావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుడు.



WHAT LODHRA IS AND WHAT IT IS FOR



ఈ ఔషధ రాజము సుప్రసిద్ధవన ఓషధులచే తయారు చేయబడినది. గడచిన ముప్పదిఅయిదు సంవత్సరములనుండి హిందూదేశమునందే గాక పర దేశములయందు గూడవాడబడి ప్రసిద్ధిగాంచిన దివ్యౌషధము

ఈలోధ్రను వాడినవారు యిది వనితలకు వరప్రసాదమనిన్ని, రసాయనములకురాణియనిన్ని, స్త్రీలపాలిటి కల్పవృక్షమనిన్ని, కొంగుబంగారమనిన్ని మరియు ననేకవిధములుగ స్తోత్రమును చేయుచుండుట యెల్లరకు దెలిసిన విషయమైయున్నది.

లోధ్ర

ఋతుదోషాది జనిత రోగములకు వజ్రాయుధము.

గర్భాశయదోషజనితవ్యాధులగు ముట్టుకట్టు, క్రమముతప్పి ఋతువగుట, ఋతుస్రావము జాస్తి తక్కువ లగుట, స్రావము అనేకరంగులతో వెడలుట, నూతికగడ్డ, గర్భాశయమున విషవ్రణములుకలుగుట, మంట, వాపు మొదలగువాటిని పోగొట్టును. చిరకాలముగ బహిష్టు నిలిచినవారికి క్రమముగ బహిష్టగునటుల చేయుటలో అసమానశక్తి కలిగినది. సంతానములేక తపించుచుండు నారీమణులకు పుత్రపుత్రికా భిక్షనుపెట్టి వారిని సంతోషసాగరమున ముంచుచున్నది.

చీకటింటిని ప్రకాశింపజేయు ఈ దివ్యజ్యోతిమహిమను యెల్లరు గుర్తెరుంగుదురు గాక!

12 ఔ. రు 3. 6 ఔ. రు 1—10 అణాలు.

లోధ్ర యెల్లెడలను దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

మా ధ వి



ఇది పుష్పసారములతో నిండియుండు ఒక నాజూకైన మంచువంటి పరిమళపదార్థము. ఈ మంచును కొద్దిగ వ్రేలితో తీసుకొని ముఖమునకు లేపనమును చేసికొనిన వెంటనే అది చర్మములో మాయమై ముఖమునకు కళ, కాంతి నిచ్చును. ముఖము స్ఫటికమువలె నిర్మలమగును. ముఖమున లేచు సోబి, మచ్చలు, మొటిమలు మొదలగువానిని మాన్చును. మరియు దీనిని ముఖమునకు పట్టించుకొనిన వెంటనే ముఖము చల్లగనుండి మంచు రాచుకొనినట్లేయుండును.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

మాలతి



ఇది బాదంపప్పుపాలనుండి తయారుచేయబడిన యొక తెల్లని సువాసనగల నవనీతమువంటిది. దీనిని స్త్రీపురుషులు తలదువ్వుకొనుటకు ముందుకొద్దిగ రాచుకొని దువ్వుకొనిన, వెంట్రుకలు రేగక పట్టుకుచ్చువలె మిసమిసలాడుచుండును. మెదడు చల్లపడి సుఖముగ నిద్ర వచ్చును. ఇందు ముఖ్యముగ మాలతీపుష్పముల అత్తరు చేరియున్నది. ఈయత్తరు సొగసునకు సొంపునకు సుఖమైన సువాసనకు పేరు గాంచినది.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

మల్లిక

ఇది ముద్దుబిడ్డలకు మురిపమైన లేపము. ఇది మైసూరు చందన అత్తరుతోను మల్లెమొగ్గల సారముతోను తయారుచేయబడిన నవీననవనీతము. శిశువులకు దీనిని ప్రతిదినము స్నానానంతరము కొద్దిగ శరీరమునకు రాచుచుండిన చర్మము మృదువై బంగారురంగునిచ్చి చర్మవ్యాధుల రాకుండచేయును. ఈ లేపమువలన బిడ్డలు రబ్బరుచెండ్లవలె తేరుకురు. ఇందు కాశ్మీరపు కేసరి పునుగుకూడ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు

కుంతలకాంతి తైలం

సువాసన తలనూనె. స్త్రీపురుషులు తలదువ్వుకొనుటకు ఇది మంచి సువాసనతైలము. దీనిలో పరదేశపు అత్తరులను కలుపక స్వదేశ పుష్పములతో తయారైన అత్తరులతోనే తయారుచేయబడినది. పరదేశపు అత్తర్లు బొగ్గు తారులోనుంచి తీయుదురు. స్వదేశపుఅత్తరుల హిందూదేశపు మల్లె, జాజి, గేదంగి, మాలతీ, మాధవీ మొదలగు పుష్పములలోనుంచి తయారు చేయుదురు.

బుడ్డి 1—కి 12 అణాలు.

కేసరి పోమేడ్

దీనిని తలదువ్వుకొనుటకు ముందు కేశములకు కొద్దిగ రాచుకొనిన వెంట్రుకలు రేగక మిసమిసలాడుచుండును. ఇందు పేరుగాంచిన అత్తరులు చేరియున్నవి.

బుడ్డి 1—కి 3 అణాలు.

 సౌందర్యవర్ధకములగు నవనీతములకొఱకు

సింహముమార్కు గలవానినే

తప్పక కొనుడు.



కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచియింపబడిన పుస్తకములు

———:o:———

1. వసుమతి:—సాంఘిక సాంసారికానర్థములను వివరించు నీతిబోధకమగు చక్కని సాంఘిక నవల. పాఠశాల పఠనీయగ్రంథముగా అప్రూవు చేయబడినది. ... వెల 0 12 0

2. బాలనీతి కథావళి:—నీతిబోధకములగు ఇరువది కథల సంపుటి. దొరతనమువారిచే పఠనీయ గ్రంథముగా అప్రూవ్ చేయబడినది. ... ... వెల 0 10 0

3. విశ్వామిత్ర మహర్షి:—ఈ మహర్షియొక్క అద్భుతచరిత్ర మిందు ప్రౌఢభాషలో వర్ణింపబడినది. ... ... వెల 0 8 0

4. ద్రౌపదీ వస్త్రసంరక్షణము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

5. సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

6. జ్యోతి:—ఆరోగ్యనాటకము. హెల్తు డిపార్టుమెంటువారిచే ఆమోదింపబడినది. వెల 0 4 0

7. పెన్నను పుచ్చుకున్ననాటి రాత్రి:—అనేకమంది విద్యార్థికులచే ప్రశంసింపబడిన చక్కని కథ. గృహలక్ష్మినుండి పునర్ముద్రింపబడినది. ... ... వెల 0 1 0

8. శారదలేఖలు:— ... ... వెల 1 0 0

ఈ పుస్తకములన్నియు నొకేమారు తెప్పించుకొనువారికి 3 రూపాయలకే యివ్వబడును. పోస్టు కర్చులు ప్రత్యేకము.

ఈ గ్రంథములు వలయువారు :

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు,

బాపట్ల, గుంటూరు జిల్లా. అని వ్రాయవలయును.

వచ్చుచున్నది! వేల్ పిక్చర్సు వారి వచ్చుచున్నది!!

సీతా కల్యాణము

త్వరలో ప్రదర్శింపబడ నున్నది.



శివధనుర్భంగ మొనర్చి

సీతాకరగ్రహణ

మొనర్చిన

శ్రీరాముని దర్శింపుడు!

పతితపావనుడగు

అహల్యాశాప

విమోచకుని

కనులార గాంచి

తరింపుడు!!

అందమగు సీనులు!

ఆకర్షకమగు అభినయము!!

సాటిలేని సంగీతము!!!

ముప్పిరిగొన్న యీ టాకీని తప్పక దర్శింపుడు.

ఎదురు చూడుడు!

విషయసూచిక

1. అసెంబ్లీయెన్నికలు 517
2. వరలక్ష్మీ ప్రార్థన—శ్రీమతి దుగ్గిరాల దమయంతీదేవిగారు ... 520
3. మాతృవందనము—శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులుగారు ... 521
4. దౌహిత్రుడు—పౌత్రుడు—జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారు ఎం.ఏ. ... 522
5. భ్రాతృభక్తి—శ్రీమతి మూలపూడి పార్వతిగారు ... 524
6. కవివాక్సిద్ధి—భ॥ పట్టాభిరామయ్యగారు, ఎం.ఏ.ఎల్.టి. .. 525
7. 'లోకము గ్రుడ్డిది'—కొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహరావుగారు ... 532
8. 'సీతమ్మగోస'—గొబ్బూరు వెంకటానంద రాఘవరావుగారు, బి.ఏ., ... 533
9. ప్రేమదేవి—పోలుకొండ భద్రయ్యగారు 536
10. రూపాయ్ !!—పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు 537
11. సంస్కరణవివాహములు—శ్రీమతి వెలిదండ చూడికుడుతమ్మగారు... 538
12. జాబిల్లిసకియ—అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు ... 543
13. శరణాగతి—అష్టావధాని వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు ... 544
14. విడాకులు—శ్రీమతి నెమిలి చంద్రమతిగారు 545
15. భేదా భేదములు—శ్రీమతి విద్వాన్ కంచనపల్లి కనకాంబగారు ... 546
16. స్త్రీవిద్య—జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, ఎం.ఏ.,బి.యల్. 547
17. ఆవల్లికేగతి యగుపడునొక్కో ?—వాడపల్లి గంగాధరశాస్త్రిగారు ... 549
18. నీ నిరీక్షణ—రావు వెంకట రంగనాయకులుగారు 550
19. అటాకారీదండ్లు—రాయసం వెంకటశివుడుగారు 551
20. భ్రమ—కందుకూరి రామభద్రరావుగారు 552
21. వేలాంగణ్ణియుత్సవము—శ్రీమతి హవాయి కావేరిబాయిగారు ... 553
22. శిశువాత్సల్యము—శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు ... 555
23. లక్ష్మి—శ్రీ ఆకెళ్ల శీతారామంగారు 556
24. పల్లెటూరి వైద్యము—తాత కృష్ణమూర్తిగారు, బి.ఏ. యల్.టి. ... 558
25. సాధుశాంతారామ్—శ్రీమతి 'కవితిలక' పులవర్తి కమలావతిదేవిగారు 564
26. పట్టాలు జాగ్రత్త—శ్రీమతి పోడూరి రత్నావళిగారు ... 565

27. నళిని—శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు, బి.ఏ. ... 566
28. విషాన్నము—'హరిదాసు.' 567
29. శారదలేఖలు 568
30. 'ఆంధ్రుల యాడుబిడ్డ!'—కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారు ... 571
31. హాస్యకళ 572
32. పాకకళ 574
33. గానము 575
34. ఆనందగృహలక్ష్మి—శ్రీమతి ఎమ్.వి. రత్నావళిగారు ... ,,
35. ఏల భ్రమిసెదవు!—శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు ... 576
36. ఆరోగ్యబోధిని 577
37. బాలవిజ్ఞానశాఖ 579
38. పాతపాటలు—సంపాదకుడు కంభంపాటి రామచంద్రరావు చౌదరిగారు ,,
39. సత్యవతి—సం॥ కొమ్మినమంచి జోగయ్యశర్మగారు ... ,,
40. తాడాచుట్టే, దుడ్డాబాదే—శ్రీమతి న్యా॥ మంగమ్మగారు ... 580
41. చిత్రప్రశ్న—చలసాని లక్ష్మీనారాయణశర్మ 581
42. చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు ... ... ,,
43. వార్తలు—విశేషములు 582
44. గ్రంథపరిచయము 585
45. లోకంపోకడలు 588
46. సంపాదకీయములు 595
రాష్ట్రీయాంధ్రమహిళామహాసభ; కీ॥ శే॥ మైసూరు రాజమాత; దిలీప; గోష్ఠి;

త్రివర్ణచిత్రము:

'త్రొలిచూపు' (చిత్రకారుడు. యస్. వి. యస్. రామరావుగారు, మద్రాసు.)

ఛాయాచిత్రములు:

మిస్. మేతాబ్.; మిస్. కోకిలామణి.; శ్రీమతి సరోజినిదేవిగారు; ప్రాకృతిక; ఒక సుందరదృశ్యము.; చిట్టివాడు 8 నెలలవాడు; బొంబాయి సర్వకళాశాలా విద్యార్థినులు.; శ్రీమతి, జేబ్ ఉన్నిస్సాబేగం.; అల్లరిలో ఆనందము; పాత్రధారిణి శ్రీమతి శ్రీహరి. శ్రీమతి పొణ్ణుకణ్ణు సాంప్సన్ గారు; శ్రీమతి సరూప్ రాణీ కిచ్లూగారు; శ్రీమతి నీలిమదత్తు; మిస్ పద్మాదేవి; 'గుర్బా' నృత్యము; నూత్నవధూవరులు; మిస్ ముష్టారి;

మద్రాసు సేవాసదనము

ముఖ్య ప్రాపకురాండ్రు

హర్ ఎక్సలెన్సీ కౌన్టెస్ ఆఫ్ విల్లింగ్డన్
(శ్రీ గవర్నర్ జనరల్ గారి సతీమణి)

లేడీ బీట్రిక్స్ స్టాన్లీ
(మద్రాసు గవర్నరుగారి సతీమణి)

అధ్యక్షులు

జస్టిస్ ముత్తా వెంకటసుబ్బారావు

ఉపాధ్యక్షులు

టి. ఆర్. వెంకట్రామశాస్త్రి, సి.ఐ.ఇ.

శ్రీ కొల్లెంగోడు రాజాగారు, నైట్, సి.ఐ.ఇ, యం.యల్.ఎ,

శ్రీ కుమారరాజా యం. ఎ. ముత్తయ్య చెట్టియార్, బి ఎ, యమ్.యల్.సి.,

దివాన్‌బహద్దర్ ఎ. యం. యం. మురుగప్ప చెట్టియార్, యం.యల్.సి.,

గౌరవ కార్యదర్శినియు కోశాధ్యక్షురాలును

ముత్తా ఆండాళమ్మ

(గౌ॥ న్యాయమూర్తి వెంకటసుబ్బారావుగారి సతీమణి)

గౌరవ సహాయకార్యదర్శి

రావ్‌సాహెబ్ టి. సి. ఆదికేశవులు పిల్లె, బి.యె. బి.యల్.,

వ్యవస్థాపకురాలు

మిస్. విడా డేవిడ్, బి.యె., యల్.టి.

శ్లో॥ శ్లోకార్థేన ప్రవక్ష్యామి యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః
పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనమ్ ॥

సోదర సోదరీమణులారా,

దుఃఖభాగినులగు మన స్త్రీలస్థితి బాగుపరచి వారిని తమపై తామే యాధారపడి తమ్ము తామే రక్షించుకొనగల శక్తిమతులనుగా జేయుటయే యీ సేవాసదనముయొక్క ముఖ్యలక్ష్యము. అది యభివృద్ధి యగుచుండుట యెల్లెరకు విశదమే. సం॥ 1923-రములో ఒక చిన్నయింట్లో ఏడుగురు బాలికలతో ఆరంభింపబడిన యీ సంస్థ సం॥ 1928-రములో సేవాసదనమనుపేర పూర్ణప్రతిష్ఠ చేయబడినది.

ఈ సంస్థనుగూర్చి తెలియదగిన ముఖ్యవిషయ మేమనగా ఇదికూడ యిప్పుడున్న మామూలు బాలికా పాఠశాలలవంటిదే యొకటిమాత్రముకాదు: సర్వవిధముల నిది యొక శరణాలయమే! దాని గౌరవమర్యాదలకు తగినట్టి ప్రదేశమం దిది ప్రతిష్ఠింపబడవలెనన్నప్పుడు చెట్‌పటులో షెన్‌స్టన్‌పార్కు (Shenstone Park) అనే పేరుగల 8¾ ఎకరముల స్థలము—నివేశనసహితమైనది— యొకటి కొనవలసివచ్చినది. మిక్కిలి యారోగ్యకరమగు ప్రదేశమునందు, చక్కని సువిశాల భవనముతో గూడిన యీస్థలము ఒకలక్షరూపాయ

లైనది. ఇందు బాలికలు హాయిగా తిరుగవచ్చును. బంతియాటలు (Badminton, Base Ball etc Courts) ఆడుకోవచ్చును. తోటలు దొడ్లు నేర్పాటు చేసుకోవచ్చును. ఇతరుల ప్రమేయమేమాత్రము నుండదు. ఎంత మందియైనను హాయిగా మెలగవచ్చును.

ఇట్టి సేవాసదనముయొక్క ప్రయోజనము వృద్ధిసేయుటకు సర్వవిధ ప్రయత్నములు చేయబడు చున్నవి. రానురాను చాలామంది గృహస్థులు దీని మంచిచెడ్డలు తెలియుచున్నారు. కేవల మద్రాసు రాష్ట్రములో ప్రతిజిల్లానుండియు అన్ని తెగల బాలికలును వచ్చియుండుటయే కాక సిలోను బర్మాలనుండి కూడా విద్యార్థినులు వచ్చి యిందున్నారు. ఈ హైస్కూల్ విద్యాశాఖయును దీనికనుబంధముగానున్న యితర చేతిపనులు అనగా గిల్టుపూత (Enamelling) లక్కపూత (Lacquer work) ఎలెక్ట్రిక్ దీపములకు వేరువేరురంగుల పట్టుగుడ్డలతో షేడ్లుచేయుట (Electric lamp-shade making) కుట్టుపని (Needle work) జల్తారునగిషీపని (Embroidery) దుస్తులు తయారుచేయుట (Dress-making) బెత్తుకుర్చీలు మొదలగునవి చేయుట (Rattan work) మొదలైనవన్నియును, సంగీతమును, కేవల నూతనపద్ధతుల ప్రకారము బోధింప బడుచున్నవి; మరియు సర్కారువారి ప్రశంసల కివి పాత్రములై వారి సహాయమునుగూడ బొందుచున్నవి.

వీటికన్నింటికిని మంచి కుశలలగు ఉపాధ్యాయినులే యున్నారు. మొత్తముమీద 22 ఉపాధ్యాయినులు—వీరిలో నలుగురు బి. యే., యల్. టీ. లును, (B. A., L. T.) ఒక యం. యే., యల్. టీ. యును (M. A., L. T.) కలరు. ఈ యుపాధ్యాయినుల మాసికవేతనములకును భోజనాదివ్యయములకును, నెలకు 3000 రూపాయ లగుచున్నది. ఇందు విద్యార్థినులుగానున్న 210 మంది బాలికలలో 130 మందికీ సేవాసదనమే స్వంతయిల్లు. ఈ 130 మందిలో కొందరు (అనగా కొద్దిమంది మాత్రము) యేర్పాట్లు నను సరించి పూర్తిగా డబ్బు చెల్లింతురు. మరి కొంతమంది సగము మొత్తము చెల్లించుకోగలవారు. ఏమాత్రము గూడ డబ్బు చెల్లింపలేనివారును ఉన్నారు. యథార్థము చెప్పవలెనన్న వీరే యెక్కువమంది యున్నారు. పాశ్చాత్యదేశములం దిట్టి సంస్థలకు ఆర్థికసహాయముజేయుట పరమనిధియని శ్రీమంతులును సామాన్యులును గూడ భావించి శక్తికొలది యట్లు చేయుచున్నారు. కాని మనదేశమున కట్టి మహద్భాగ్యము పట్టలేదు. ఇంతపెద్ద రాష్ట్రమున కిట్టి సంస్థ యిదొక్కటే! ఈయొక్క దానికిగూడ లోకమునం దిపుడు సర్వత్ర ప్రబలియున్న ఆర్థికమాంద్యమువల్ల సర్కారువారి గ్రాంటును, జిల్లాబోర్డు, భూస్వాములు మొదలగువారిచ్చు విరాళములును సన్నగిలుచున్నవి.

ఇచటికి వచ్చియున్న దుఃఖభాగినుల జీవితములందు కలుగుచున్న మంచిమార్పులను తాము ప్రత్యక్ష ముగ చూడగలిగియుండినయెడల మీయంతట మీరే సాధ్యమైనంతవరకు ధనసహాయము చేసియుందురు. కాని యది దుర్లభము. అందువలన నేనే మి మ్మిందుమూలముగా నర్థింపవలసివచ్చుచున్నది. ఈ యుత్తమ సంస్థ నీలాగుననే నడపించుచు దీనికి చిరస్థాయిత్వము గలిగించి "సేవాసదన"మను పేరు ప్రత్యక్షరసార్థక ముగ జేయుట మీచేతనున్నది. "ఇంటి కొకపుష్పమైన నీశ్వరున కొకమాలికయగును" గదా! ఆ ధర్మ సూత్రమును మీరు దయయుంచి గమనించి, మీచేతనైన సహాయమొనరించి యీ సదుద్యమమును గొన సాగింతురుగాక !!

తామియ్యగల విరాళమును కార్యదర్శిని పేరబంపవచ్చును.

ఇట్లు మీ హితవాదిని,

ముత్తా ఆండాళమ్మ.

(గౌ॥ న్యాయమూర్తి వెంకటసుబ్బారావుగారి సతీమణి.)



అసెంబ్లీయెన్నికలు

అస్పృశ్యతా నిర్మూలన ప్రచారమునకే తన కాలమును సర్వమును వినియోగింప నిశ్చయించుకొని, రాజకీయ విరామవ్రతమును పూని, ఆరునెలలు అపూర్వ సంచారమొనర్చి, అనంత ధనముకూర్చి, హరిజనుల దుఃఖములార్చి, ఏతత్సందర్భంబున తనశిష్యవర్గంబులును అన్యపక్షంబులును నొనర్చిన అహింసా ప్రచారక కృత్యంబులకు ప్రాయశ్చిత్తార్థముగ వారముదినము లుపవాసవ్రతమును బూని, కరుణాళుడగు పరమేశ్వరుని యనుగ్రహంబున ఆరోగ్యభంగములేకుండ దానిని పరిసమాప్తి నొందించి స్వర్భానునిర్ముక్తభానుబింబము మాడ్కి ధగద్ధగప్రకాశమానుడై గాంధీ మహాత్ముడు రాజకీయరథమునకు సప్తాశ్వములనుబూన్చి పరిగెత్తించనున్నాడు. ఇట్టి శుభ తరుణమ్మున మాలవ్యా ఆనీగారలు పార్లమెంటరీ బోర్డునుండి విడివడి జాతీయ పక్షమును స్థాపించవలసి వచ్చుట విచారకరమేయైనను, జాతీయపక్షమువలన దేశీయ మహాసభవారి కార్యక్రమమున కావంతయు నేగిచేకూరదనియు, శ్వేతపత్రనిరసనసందర్భంబున జాతీయపక్షము గాంధిగారి పక్షముతో లీనమై హాటాహుటిం బ్రభుత్వము నెదిరించి భారతదేశముయొక్క గౌరవమును నిలబెట్టుటకు సందేహముండదనియు ఆయుభయుల పూర్వచరిత్రములను, వారి పత్రాదర్శములను పరికించినవారి కందరికిని స్పష్టముకాకమానదు. పూజనీయుడగుగాంధి యీరెండుపక్షముల సమ్మేళనమునకు తనువగు ధర్మసూత్రమింకను కలదనియు, తానిప్పు డూహించిచెప్పలేకున్నను, ఆరెండు పక్షములును తప్పక కలియఁగల మార్గమును

పరమేశ్వరు డేర్పరచుననియు తన అంతర్వాణి చెప్పుచున్నట్లే శలవిచ్చుచున్నాడు. సర్వా దర్శములలోను ఆచరణములలోను ఆరెండు పక్షములును సంపూర్ణముగ నేకీభవించును గాక, లేక తమ భేదములను విడనాడలేకుండునుగాక, వారి భేదమెన్నడును దేశప్రతికూలకరమైనది కాఁజాలదని శ్వేతపత్రావలంబులగు వారి ప్రతిపక్షులు రూఢిగ నెఱుంగుదురుగాక!

అఖిలభారతమహాసభ శాసనసభా ప్రవేశ వాదము నంగీకరించి యిప్పుడొనరించుచున్న సింహనాదము సత్యాగ్రహ సమరముకాదు; శాసనోల్లంఘనవిజృంభణమునుగాదు. బ్రిటిషుపార్లమెంటువారు మనమీదగిరవాటు వేసిన తెల్లకాగితము మనకు శ్రేయోదాయకమనియు మన అంగీకారముపైన నొసఁగబడినదనియు ఆంగ్లేయులు నాగరకప్రపంచమునకు చాటుచుండగా, అది మన కశ్రేయస్కరమైనదనియు మనమంగీకరించలేదనియు వారేర్పరచిన నియోజకవర్గము ద్వారానే ప్రపంచమునకు చాటుటకై మనము ప్రయత్నించుచే. తెల్లకాగితములో నిచ్చిన సంస్కరణములు చాలవని యేకొద్దిమంది విద్యార్థి కవిప్లవాందోళకులో చేయుచున్న అల్లరియే కాని, నియోజకవర్గమంతయు ఈ సంస్కరణములతో అపరిమితానందభరితులై యున్నారనియే వారు చాటుచున్నారు. భారతీయాశయములనుగూర్చి ప్రపంచమున వారు గ్రమ్ముచున్న యీ యజ్ఞానధ్వాంతము నంతము చేయుటకే గాంధిమహాత్ముఁడభినవ భాస్వంతస్వరూపుడై శాసనసభావాదులకు సారథియై సచివుడై నెయ్యుడై వియ్యమై దివ్యమంత్రముల నుపదేశముచేసి కార్యక్రమమును కొనసాగించుచున్నాడు. అక్టోబరులో జరుగనున్న అసెంబ్లీయెన్నికలలో కాంగ్రెసు అభ్యర్థులందరును గెలిచినయెడల శ్వేతపత్రము భారతీయాంగీకృతము కాదనియు, వీగిన యెడల అంగీకృతమనియు స్పష్టముకాఁగలదు. కాంగ్రెసుపక్షము గెలిచి శ్వేతపత్రమంగీకృతము కాదని మనము స్పష్టపరచినచో బ్రిటిషువారు ఇప్పుడు చేయుచున్న 'అంగీకృతము, శ్రేయస్కరము'అన్న ప్రచారము నుండి విరమించి, మనకు 'అంగీకృతము శ్రేయస్కరము'అయిన మరియొక ప్రణాళిక కొరకు ప్రయత్నించవలసియుండును. అంతర్జాతీయసమితిలో భరతఖండముకూడ ఒక సభ్యరాలై యున్నదనుమాట మనము మఱువరాదు. అంతర్జాతీయసంఘము వారంగీకరించిన 'స్వయం నిర్ణయసూత్రము' ప్రకారము, భారతజాతికెట్టి పరిపాలనము 'శ్రేయస్కరమును అంగీకృతమును' అగునో నిర్ణయించవలసినది భారతదేశపు నియోజకవర్గమువారు కాక వేఱొకరుకారు కనుక వారియొక్క సభను పార్లమెంటువారు పిలిపించి'మీకుకావలసిన పరిపాలక తంత్రమును మీరు నిర్ణయించుకొను'డని చెప్పవలసియుండును. అప్పుడు వారు నిర్ణయించిన క్రొత్తప్రణాళిక యీ తెల్లకాగిత ప్రభుత్వమునకు స్వస్తిచెప్పును. అదియే నిజమైన స్వరాజ్యమగును. ఈస్వరాజ్యస్థాపనమునకే గాంధిమహాత్ముడును కాంగ్రెస్సును కంకణము కట్టుకొని పార్లమెంటరీబోర్డుద్వారా అభ్యర్థు

లను నిలబెట్టుచున్నారు. ఆంధ్రరాష్ట్రము తరఫున గంజాంవిశాఖపట్టణము మండలములకు బారిష్టరు వి.వి. గిరిగారును, గోదావరి కృష్ణాజిల్లాల తరఫున దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావుగారును గుంటూరునెల్లూరుజిల్లాల తరఫున ప్రొఫెసరు యన్. జి. రంగాగారును అభ్యర్థులుగా నిలబెట్టబడినారని పాఠకు లెరుగుదురు. పశ్చిమాంధ్రము తరఫునగూడ కొలదికాలములో తగిన అభ్యర్థిని నిలబెట్టగలరు.

కాంగ్రెసువంటి మహాసంస్థ అభ్యర్థులను నిలబెట్టుచున్నప్పుడు, వారి కెదురుగ ఇతరు లెవ్వరును నిలువకుండుట భారతదేశమున కకలంకకీర్తికరము. అయినను భారతదేశమంత భాగ్యమునకు నోచుకొనలేదు. మితవాదులు, న్యాయపక్షులు, స్వతంత్రులు, జాతీయవాదులు మొదలగు నెందరో వివిధ ప్రాంతములలో వారివారి పార్టీలతరఫున కాంగ్రెసువారికి విరుద్ధముగ అభ్యర్థులను నిలువబెట్టుదురనుట నిశ్చయము. మన రాష్ట్రములో జాతీయవాదులు మితవాదుల పోరంతగాలేకున్నను జస్టిస్‌పక్షముయొక్క పోటీ మహాఘోరముగా నుండగలదు. న్యాయపక్షము ప్రస్తుతము అధికారస్థానమునం దున్నది కనుక ప్రజలను రహస్యముగ బెదిరించి తమ యభ్యర్థులకు వోటులను వేయించుకొనుటకు పూనుకొనవచ్చును. జమీందారులును ధనాఢ్యులును దానికి పట్టుకొమ్మలై యున్నారు కనుక ధనమును మంచినీళ్లవలె దేశమున కలయంపిజల్లి తమ యభ్యర్థులను నెగ్గించి కాంగ్రెస్సునకు పరాభవమును గూర్పగడగవచ్చును. అయినను అధికారము బెదరింపజాలనట్టియు ధనమాకర్షింపజాలనట్టియు శీలసంపదకు మన దేశమున లోటులేదు. కాంగ్రెసుసందేశమును విని ఆంధ్రదేశమున వేనవేలు జనులు కారాగారముల నిడుమల గుడిచిరి. లాటీపోటులతో వెనుకలు విఱుగగొట్టుకొనిరి. పుష్కలమైన ఆస్తులు వుద్యోగములు వ్యాపారములు మానుకొని దారిద్ర్యదేవతను వరించిరి. కాలేజీ చదువులు మాని కాలినడకను కద్దరమ్ముచు గ్రామసంచారముల నొనరించిరి. అంతఃపురసంచారములను అంగరంగవైభోగములను మాని యెండకన్నెఱుగని యిగురుబోడులెల్లరును ఉప్పుగల్లీలు దోచి ముప్పతిప్పలుబడి జయిళ్లలో వసించి కృశించిరి. ఇట్టి రాష్ట్రమున కాంగ్రెస్సు అభ్యర్థుల కపజయము కలుగునని యూహించుకొనుటకూడ సాధ్యము కాదు. కేవలము కాంగ్రెసుఅభ్యర్థులనే వ్యామోహముతోడనే కాక వ్యక్తిగతప్రజ్ఞల నవలోకించినను, గిరిగారివంటి కార్మికనాయకులు, దేశోద్ధారకునివంటి త్యాగమూర్తి, రంగాగారివంటి అర్థశాస్త్రపండితుడు, రైతుజన కల్పశాఖి, కేవలమొక్క ఆంధ్రదేశమునకే గాక అఖిలభారత వర్షమునకుగూడ వన్నె గూర్పగలమూర్తులు. కేవలము కాంగ్రెసు గౌరవము కాక ఆంధ్ర దేవపుగౌరవ మఖిల భారతశాసనసభలో మనము నిలబెట్టుకొనవలెనన్నను, వీరిని కాదని మన మన్యుల నెన్నుకొనజాలము. కాన కాంగ్రెసేతరపక్షుల బూటకప్రబోధములకుగాని, మూటలకుకాని

ధాటీకిగాని నియోజకవర్గమువారు మోసపోక తమ వోటుయొక్క విలువను గుర్తించి దాని నొసంగుటమూలముగా తమ గౌరవమును కాంగ్రెస్సు గౌరవమును లోకులకు జాటుదురుగాక!

మఱియు నెంత పేదపెండ్లికైనను బూరెలు తప్పవను సంగతిని మనము మఱువరాదు. కాంగ్రెస్సు ఎంత ధర్మపక్షమైనను అది తన ధర్మసందేశమును రాష్ట్రములోని మూలమూలలకు పాటలు పద్యములు నాటకములు లెక్చర్లు మూలముగా ప్రచారకుల వల్ల సాగింపనిచో ప్రజలకీ సంగతి తెలియక యెదుటనిలబడి యెవరు లాగితే వారికే ఆ వోటుల నిచ్చివేయుట సహజము. కాంగ్రెసు ఇప్పటినుంచి మెలకువగొని ప్రతీ కుగ్రామము నందును కాంగ్రెసు కమిటీని పెట్టి, మెంబర్లను చేరిపించి, ధనమును వసూలుచేసి, మీటింగులు తేపతేపకు జరుపుచు, నియోజకవర్గమునకు బోధలు సలుపుచు వారి విశ్వాసమును జూఱగొనుచుండవలెను. నాయకులు ప్రచారకులు మొదలగువారెల్లరును అప్రమత్తులై తగిన సన్నాహము నిప్పటినుండియే చేయవలెను. సత్యాగ్రహసమరములో చేరి కారాగారములకు వెళ్లినంతమందికంటె యెక్కువమంది నారీమణులు ఈ నియోజక ప్రబోధము, వోటువసూలు, ద్రవ్యసముపార్జనము, నిర్మాణకార్యక్రమము మొదలగు విధానములలో పాల్గొని కాంగ్రెస్సు జండాయొక్క గౌరవమును నిలబెట్టగలరనియే ఆశించుచున్నాము. అఖిలభారతదేశములోనేమి ఆంధ్రరాష్ట్రములోనేమి నారీమణుల ప్రబోధమునకును స్త్రీ స్వాతంత్ర్యోద్యమమునకును గాంధీమహాత్ముడు చేసినంతసేవ మరి యేయొక్క వ్యక్తియును జేయలేదు. భారతనారీమణులును కాంగ్రెసు ఉద్యమమునందశేషముగ బాల్గొని గాంధిమహాత్ముని ఋణము తీర్చుకొని అతని కృతజ్ఞతకు బాత్రలైరి. ఈ యుద్యమము నందుగూడ వారు వేనవేలుచేరి సుడిగాలి వంటి తమ దివ్యప్రబోధముతో దేశమునెల్ల చుట్టబెట్టి కాంగ్రెస్సు విజయమును భీమా చేసియుంచుదురుగాక!

వరలక్ష్మీ ప్రార్థన

శ్రీమతి దుగ్గిరాల దమయంతీ దేవిగారు

కనకమయహారముల్ కదలుచుండ
రమ్మ మాగేహసీమకు రమ్యముగను
వందనంబులు మాపూజ లందుకొనుము
నేసలిడిమమ్ము దీవన చేయుమమ్మ.
కలశవారాశి గన్నట్టి లలనలక్ష్మి
వుదయమందితి వరలక్ష్మి వనగనేను
భక్తినర్చించు మానినీ భక్తగణము
పొందవరమిమ్ము సిరియుసంపదలు భువిని
వరునివక్షస్థలంబున హాసముండి
వైజయంతంబు ఛాయనీ వమరసతుల
సేవలందుచునుండు నీ సేవజేయ
భారమయమగు భవపరంపరలులేవు.

మాతృవందనము

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులుగారు

పరమపావనమైన నీప్రాణరక్త
సారమున నన్నొనర్చినా జలజభవుఁడు
కాని నీరూపు, నీదు చక్కఁదనంబు
నీసువర్ణతనుచ్ఛాయ నీబలంబు. 1

నిక్కువంబుగ నేనొంద నేరనైతి
జనని, నీ వీకురూపియా తనయునందుఁ
బుత్రభావంబె కాక యపూర్వమైన
స్నేహభావంబు నెలకొల్పి సేవఁజేసి. 2

'నాదు బంగారుకొండ, రత్నాలమూట,
చక్కఁదనములకుప్ప, నాజన్మఫలము,
నాచిరంతనపుణ్య సంతానసుమము,
నా...............'అనుచు. 3

నన్ను ముద్దాడుతఱిఁ జెంతనున్న సతులు
తమ్మిపూఁబోఁడి యొడిలోని తుమ్మెదయని
చందమామకుఁ బోనుండెఁ గందటంచు
నన్ను నిను బరిహాసమొనర్చినపుడు. 4

కాని జంకెనచూపులు కలయఁబఱపి
చెలిమికత్తెలనందఱఁ జీదరించి
పుత్రవాత్సల్యరసవార్ధి మునిఁగిమునిఁగి
ఆప్తలగు స్త్రీలతోడ 'నాయాత్మజుండు. 5

నల్లఁగానుండెనా? ఇట్టి పిల్లఁడున్నె!
రత్నములరాశి నా పుత్రరత్న'మంచు
అక్కునం జేర్చి తని వింటి నమ్మ, తొల్లి.
చాలదే నీదుప్రేమ కీ సాక్ష్యమొకటి. 6

శాస్త్రవేత్తలఁ బిలిపించి జాతకముల
నెలమిమీఱంగ వ్రాయించి కలఁతఁ దొలఁగి
'కొడుకు శతవర్షజీవి నాకొఱఁత దీఱె
సర్వభాగ్యయుతుండఁట నాసుతుండు. 7

సుకవియగునఁట నాముద్దుసూనుఁ డౌర
ఎంతటి యదృష్టశాలిని నే'నటంచుఁ
బొంచితివి నన్ను సమ్మదోదంచితముగ
నిర్భరానందవతి జననీ నమోస్తు. 8

నీ మధురదుగ్ధధారల నేనుగ్రోలి
నీ యనన్యకృపాదృష్టి నే గడించి
నీ దయా రసవార్ధిలో నే మునింగి
నీ మహాజ్ఞానసుధలను నేను గ్రోలి. 9

సుకవిబృందంబులో నొక్కసుకవినైతి,
నీదుగర్భంబునందు జనించి నేను
రాచబిడ్డలు పొందఁగారాని నిఖిల 10
సౌఖ్యములనొందితిని; జన్మ సఫలమయ్యె

వయసుదాటుచునున్నది వార్ధకంబు
దరియుచున్నది యీజీవితంబునందుఁ
దావక స్తన్యధారల ద్రావునపుడు
తావకదయార్ద్రదృష్టిచేఁ దనియునపుడు. 11

తావకీనకరస్పర్శ దగులునపుడు
దావకకృపావలోకన దనరునపుడు
జనని నాసత్యవాక్యమువినుము నన్ను
బోలు ధన్యుండులేఁడని పొంగుచుందు. 12

దౌహిత్రుడు-పౌత్రుడు

జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారు ఎం.ఏ.

ప్రస్తుతము హిందూసంఘములో కుమాళ్లు లేనివాడు కుమార్తెలున్నను పైవానినొకనిని దత్తతచేసికొనుట చూచుచున్నాము. ఇది మిక్కిలి యమానుషమును నశాస్త్రీయము నని చెప్పవలెను. కడుపారకనిన కుమార్తె యుండగ పైవానినొకని నాదరించి వాని కాస్తియంతయునిచ్చి వానిపైననే తన భవిష్యత్తంతయునున్నదని నమ్ముట స్త్రీ సంఘముపట్ల మహాపచారముచేయుటయే. మానవప్రకృతిని చూచినను, నీతిని చూచినను, శాస్త్రమును చూచినను నిదియత్యంతము హేయమని స్పష్టపడును. వంశము నిలబెట్టుటకు పుత్రుడుకావలెను గదాయను సాకు నిరర్థకము. ఏమన తన కుమారితెకు కుమారుడు పుట్టుచో తనవంశము నిలబడినట్లుకాదా! మనుస్మృతిలోని యీక్రింది శ్లోకమును జూడవచ్చును.

పౌత్రదౌహిత్రయోర్లోకే విశేషోనోపపద్యతే|
దౌహిత్రోపిహ్యముత్రైనం సంతారయతిపౌత్రవత్||
(96 అధ్యాయము 139 శ్లోకము)

తాత్పర్యము:—కుమారుని కుమారునకును కుమార్తె కుమారునకును భేదము లేదు. ఏమన దౌహిత్రుడుకూడ తాతను పరలోకములలో తరింపచేయగలడు.

మనుస్మృతివంటి స్మృతిరత్నముకూడ దౌహిత్రునకింత ప్రాముఖ్యమిచ్చుచుండగా కొందఱు శాస్త్రముపేరను వంశోద్ధరణము పేరను ననుంగుకూతుకుమారు నుపేక్షించి పైవాని నొకని నెత్తిపైనిడికొనుట స్త్రీ సంఘమునకును శాస్త్రమునకును గూడ మహాపచారముచేయుటయే గదా! ఈదురాచారము మనలో నెంత హెచ్చుగనున్నదన పుత్రులులేక కేవలము కుమార్తెలేయున్న వానిని సంతానహీనునిగానే లోకము భావించుచున్నది.

కుమార్తెయున్ననుగూడ నామెకు పుత్రులుగల్గుదురో కల్గరో తెలియదు కాన నామెకు పుత్రులు గల్గుదురని నమ్మి పైవానిని పెంచుకొనకుండుట వివేకమా యనిన నీప్రశ్న పుత్రుని విషయమై మాత్రము రాదా యని శంకింపవలసివచ్చును. ఈ విషయమున కుమార్తెకును కుమారునకును భేదమేలేదు. ఏమన: పుత్రులులేనివాడు కూతును కుమారునితో సమానురాలినిగ చేసికొనుట కొక విధి శాస్త్రములలో గన్పట్టుచున్నది. ఆ విధి యిట్లున్నది. అపుత్రకుడు కాబోవు అల్లుని పిలచి యిట్లుచెప్పవలెను. "నీకీయబోవు పిల్లయందు జన్మించుపుత్రుడు నాకు స్వధను చేయుగాక!"

శ్లో|| అపుత్రోనేనవిధినా సుతాంకుర్వీతపుత్రికాం|
యదపత్యంభవేదస్యాం తన్మమస్యాత్స్వధాకరం||
(మను 9—127)

ఈవిధముగ నియమముతో వివాహితయైన కూతునకు మాత్రమే పుత్రికయని

పేరు. ఇతరులకు దుహితలనియే పేరు. ఏమన నీమెవలన తండ్రికి పున్నామనరకము తప్పుచున్నది. ఇట్టి కుమార్తె పుత్రునికంటె నేమాత్రము తక్కువకాదనుటకు మనుస్మృతి నుండియే మఱొక శ్లోకమును జూపుచున్నాను.

పుత్రికాయాం కృతాయాంతు యదిపుత్రోను జాయతే।
సమస్తత్రవిభాగస్స్యాత్ జ్యేష్ఠతానాస్తిహి స్త్రియాః॥

(9...134)

తాత్పర్యము:—కూతురు పుత్రికగా చేయబడిన పిమ్మట కుమారుడుపుట్టువో నపుడా యిరువురకును సమభాగములుగానే యాస్తిని పంచిపెట్టవలెను. పెద్దదైనను కూతునకు నెక్కుడుపాలురాదు.

ఇట్టిస్త్రీ తన సంతతివలన నుభయవంశములను తరింపచేయును. ఏమన ఈమెకు కల్గిన మొదటిపుత్రుడు మాతామహవంశమును నితరపుత్రులు పితృవంశమును తరింపచేయగలరు. "అస్యాంయోజాయతేపుత్రః" అనుచోటనున్న యేకవచనమున కిదియే యర్థము. ఇట్టి పుత్రికాకరణము వేదములో కూడ నున్నట్లు ముద్రచితమైన 'వేదకాలపుస్త్రీలు'అను గ్రంథమునుండి (పుట 105) కూడ తెలియగలదు. ఈ విధానముచే ననేకులు పూర్వమందు తమ వంశములను నిలబెట్టుకొనిరని మనుస్మృతి చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ అనేనతువిధానేన పురాచక్రేథ పుత్రికాః।
వివృద్ధ్యర్థంస్వవంశస్య స్వయందక్షః ప్రజాపతిః॥
దదౌ స దశధర్మాయ కశ్యపాయ త్రయోదశ।
సోమాయరాజ్ఞేసత్కృత్య ప్రీతాత్మాసప్తవింశతిం॥

దక్షప్రజాపతి యమునకు పదిమందికూతులను కశ్యపునకు పదముగ్గురను సోమునకు నిరువదియేడ్గురను నిచ్చి తన వంశమును వృద్ధిపొందించుకొనెనని యీ శ్లోకములు చెప్పుచున్నవి.

ఇట నొకమాటమాత్రము చెప్పవలెను. జన్మచేతనే పుత్రత్వముగల కుమారునికంటె సంస్కారముచే తద్గుణమునొందిన కుమార్తె కొంచెము తక్కువయేయని తేలుచున్నది. 'ఔరసోధర్మపత్నీజ స్తత్సమః పుత్రికాసుతః' మున్నగుచోట్ల 'సమః'అని యుండుట యిట్టి న్యూనతను నిరాకరించునని చెప్పలేము. ఏమన ఈషదల్పార్థబోధకముగ కూడ సమశబ్దము ప్రయోగింపబడును. మఱియు పుత్రిక జ్యేష్ఠురాలైనను విశేషభాగమును పొందదనిచెప్పు పైనీయబడిన యొక శ్లోకము కూడ నీ యభిప్రాయమును బలపఱచుచున్నది. ఇట్లు పుత్రతుల్యురాలేయని చెప్పదగిన పుత్రికాపుత్రుని వేఱుగ దత్తతచేసికొన నక్కరలేదు. అన్యోదరుడగు దత్తునికంటె వేయిమడుంగులు సన్నిహితుడు ఇట్టి వంశోద్ధారకుడగు వానిని ప్రసాదించు సత్వతిగల కూతులను గల్గియున్నవా డపుత్రుకుడుగ భావింపబడుట కేవలము మౌఢ్యజన్యమనక తప్పదు.



భ్రాతృభక్తి

శ్రీమతి మూలవీసాల పార్వతిగారు

ఉ॥ శ్రీరఘురామచంద్ర మునిసేవితపాద! పయోజనేత్ర! నిన్
క్రూరతగానద్రోయుమని కోరినమాటల పాటిజేయకన్
నేరమటంచునెంచకను నెమ్మనమందు మదీయకోర్కె నిం
పారగతీర్ప రాజ్యమును పాలనజేయగ రమ్మయోధ్యకున్.

శా॥ కైకేయీ కృతక్రూరకృత్యమున నీ కర్మంబువాటిల్లె నా
కైకేయింగొని రాజ్యమిమ్మనుచునే కాంక్షించితే? నిన్ను నీ
కీకారణ్యము కంపుమంటినొకొ? వేగేహంబుకున్ రమ్ము నే
లోకంబాడెడు నిష్ఠురోక్తులను లో లో సైపలేనగ్రజా.

చ॥ ధరణిజగూడి నీవిచట దైన్యముతో మునివృత్తినుండ నే
కర మనురాగవృత్తిని సుఖంబులనందుచు రత్నపీఠిపై
స్థిరముగనుండి రాజ్యమునుసేయుట ధర్మమె? రమ్మురామ! నీ
వరయగరాజ్యమేల పురికర్మిలి జానకిదేవితోడుతన్.

తే॥ గీ॥ రాజు ప్రజలనురంజించి పూజగాంచు
ప్రజలకోర్కెలదీర్చుచు బరగునతడె
వారెనిన్నిష్ఠరాజుగా గోరుచుండ్రి
వారికోర్కెలనైన దీర్పంగరావె?

తే॥ గీ॥ మనజనకు డందుమరణించె మానసీయు
డతనిరాజ్యంబునేల నర్హంబునీకె
ప్రజలకోర్కెయు నాకోర్కె బరగనదియె
కానరాజ్యంబునకురమ్ము కానవీడి.

చ॥ ఘనమగుభారమూనగను గంధగజంబున కౌనుగాని నెం
దున నయినం దరంబగునె తుచ్ఛమృగంబున కట్లె కార్యముల్
పెనగొనురాజ్యభారమును బెంపువహింపగ నీకెగాక నా
కనయముమోయగానగునె యన్యులకౌనె యయోధ్యనేలగన్

ఉ॥ ఆరయనగ్రజుండె యిల నర్మిలినేలుట ధర్మమాట నా
తీరున రాజ్యమేల నరుదెమ్ము పురంబున కట్లుగానిచో
ఘోరవనంబునందు నినుగూడి తపోధనువేసమూని నీ
చారునిభంగి బాదపరిచర్యనుజేయుచునుందు నిచ్చటన్.

కవివాక్సిద్ధి

భ॥ పట్టాభిరామయ్యగారు, ఎం. ఏ. ఎల్. టి.

నాటకపాత్రములు

భీమేశుఁడు:—దాక్షారామమునందలి శివుఁడు.

పార్వతి:—దాక్షారామమునఁ బూటకూళ్ళ యిల్లుగల విధవ బ్రాహ్మణ స్త్రీ.

భారతి:—
సుమతి:—
వసంతవల్లి:— } పార్వతి స్నేహితులు. వివాహితలు.

నారయ్య:—ధనికుఁడును ఆచారపరాయణుఁడు నగు విప్రుఁడు, దాక్షావాసి.

నరసింహము:—దాక్షారామమునఁ బురోహితుడు.

రమణయ్య:—
సత్యనారాయణ:—
వీరశర్మ:— } దాక్షారామమున నితర బ్రాహ్మణులు.

శంకరం:—కోవెలయం దర్చకుఁడు.

కళింగగంగు:—కళింగపట్టణము ముఖ్యపట్టణము గాఁగల కళింగదేశపు రాజు.

లక్ష్మాజిరావు:—కళింగగంగుని మంత్రి.

జయవర్మ:—కళింగగంగుని సేనాధిపతి

విజయరామ భూపతి:—చిన్నట్లుండి మంచి దశ నొందిన రాజకొమరుఁడు. తరువాత కళింగదేశపు రాజు.

ఆనందుఁడు:—నాటకసమాజమునకు సూత్రధారుఁడు.

పరశురామ దైవజ్ఞుఁడు:—కళింగగంగుని యాస్థానజ్యోతిష్కుఁడు.

వీరబాహు:—దాక్షారామమున వెట్టివాఁడు.

మరిడి:—కళింగగంగుని మంగలి.

శ్రీహరి:—కళింగగంగునియెడ భక్తిఁగల రాజసభ్యుఁడు.

ఇంకను గాయకులు, నటకులు, ఏనుఁగులు, అశ్వములు, మున్నగునవి.

రంగము:—కొంతవఱకు దాక్షారామము. కొంతవఱకుఁ గళింగపట్టణమున్ను తత్సామీప్య ప్రదేశములున్ను.

కవివాక్సిద్ధి

ప్రథమాంకము. ప్రథమరంగము.

(దాక్షారామమునఁ బార్వతి పూటకూళ్ళయింటి యెదుటవీధి. శ్రీ భీమేశుని కోవెలకుం బోవుచు, భారతి, సుమతి, వసంతవల్లియుఁ బ్రవేశింతురు)

భారతి:—

శా॥ లోకేశుండు దయాపరుండయినచో-
లోకంబు నాకంబగున్।
లేకుండుఁగద యమయంబులు వెతల్
లేముల్ విపద్వర్గముల్।
లోకస్థుల్ సుఖజీవులై సుఖదునిన్
లోకేశుఁ గూర్చి తా।
మేకగ్రీవము గాను కీరములమై యిచ్ఛాగతిం
బాడరే?॥

అయినను యథార్థ మది కాదు. కృతజ్ఞతాపూర్వకముగు ప్రీతికంటె, భయముచే, మన యీశ్వరుని యాగ్రహముం దప్పించుకొనుటకై, కానుకలిచ్చి యారాధింతుము. లేనిచో, మనములను రంజిల్లఁజేసెడి లతాంతములతోడను, బిల్వాదిపత్రములతోడను, తమవరికొన్ని రాగిడబ్బులతోడను, దేవాలయమునకేగ నేల? ఈ కానుకలేగద శంకరమును పోషించుచున్నవి. మనుజులకును దేవునికిని మధ్యవర్తిగఁ దా వర్తించుటకుఁ దగినంత హిరణ్యపుష్పము ముట్టనియెడల వాఁడెంత యొఱుఁగత్తి బేరములాడునో మీ రెఱుఁగరా?

వసంతవల్లి:—మనుష్యుఁడు మనకుం జేసెడి యొగ్గులు లేనివేళంత, భగవంతుఁడు న్యాయముచొప్పున మనకుం జేసెడి శిక్షలనెంచి, యీశుని దూఱనేల? ఏదికైనను పూర్వజన్మఫల మనుభవించుట తప్పదు. సుకృతములం జేసినచో సుఖమును, దుష్కృతములం

చేసినచో దుఃఖములను మనము పొందితీరవలయును. పీడనాశృంఖలములయందు దైవికవలయములకంటె మనుష్యకృతములే కడు దుర్భరములు.

(పార్వతి ప్రవేశించి గుమ్మమును చీపురుతోఁ జిమ్మును.)

అదిగో! పార్వతి! ఈపిల్ల వివాహితయైనచో లోకాదర్శకమగు నిల్లాలగును గదా. దీని సౌందర్యము, తెలివి, పనిపాటలయందు శ్రద్ధయు నితర కన్యలయందుఁ జూడఁబోము.

భారతి:—ఇది కన్యగాదు. విధవ. వివాహ మిదియని యెఱుఁగనదగు వయస్సు రాకమున్నె దీని భర్త గతించె. ఇఁక పునర్వివాహము లేక జన్మమంతయు నితరుల కఱపచాకిరిఁ జేయుచుండుటయే గద దీనిగతి? అహా! భగవదాజ్ఞ!

వసంతవల్లి:—ఇది భగవదాజ్ఞయా? ఎంతమాత్రముకాదు. మనుజులు నిర్మించిన క్రూరచట్టములే దీని నరకకూపమునం ద్రోసె. దానియంత సౌందర్యము లేని మనమెల్లరము సంసారసుఖము లనుభవించుచుండ, ప్రేమామయుఁడును దయాంభోనిధియు, పరమదాతయు నగుఁ బరాత్పరుఁ డీ సుందర కోమల కుసుమమిట్టి యొంటరి బ్రతుకుచే నిష్ఫలముగఁ గృశించునట్లు విధియించునే?

సుమతి:—మన సాంఘిక చట్టముల నిర్మించిన వారు పరమధీమంతులు సుమీ. వారి బుద్ధిగాంభీర్యమును మన మింతయని యంచనాఁ జాలము. విధవలందరు పునరపి వివాహము చేసికొన్నయెడల, కన్యల గతియేమి? విధవ లనేకులు గొంతకాలమైనను సంసారసుఖ మెఱింగినవారు. సుంతైన నట్టిసుఖ మెఱుఁగని కన్యలకు విధవలకంటె వివాహముచేసికొను హక్కు యెక్కువగదా? (బిగ్గరగా) పార్వతీ! నీవును మాతో దేవాలయమునకు రావా? నేఁడు మహాశివరాత్రి. శివదర్శనమునకు మిక్కిలి యనుకూలమగు పర్వదినము. సంవత్సరమున కొకమారే యిది వచ్చును గాన సద్భక్తులు శివదర్శనమున కిట్టి తరుణముఁ బోగొట్టుకొనఁ గూడదు.

పార్వతి:—నేను కొంతతడవుండి కోవెల కొల్లైన నేగెదను. ఇప్పుడు మీతో రాఁజాల. నేఁడు తక్కిన దినములకంటె నెక్కువగా భోజనార్థ మనేకులు నాయింటికి వచ్చియున్నారు. వారిరాకయే నాజీవనాధారము. ఇంకను పెక్కుగంటలసేపు వారికి నేఁ బరిచర్య చేయవలసియున్నది. నేఁడు తక్కినదినముల కంటె నాకు నాలుగుడబ్బు లెక్కువ లభించును. దానితో ధరించుట కొక చీరనైనను కొనవచ్చును. జన్మమంతయు నాకీ చాకిరియే గతి. విశ్రాంతిని, నలుగురుస్నేహితులతోఁ గాలము సలిపెడి యానందమును, నే ననుభవించెడి భాగ్యమును నోఁచనైతి. కావున నిట్టి నిర్భాగ్యురాలిపైఁ గరుణనుంచి, ముందు జన్మములయందైనను నాకు వైధవ్యము రాకుండునట్లు నాపక్షమున మీరు భీమేశునిం బ్రార్థింపుఁడీ.

వసంతసేన:—ఎప్పుడు నీవు కొంత పనితీరి మాతో నీశ్వరసన్నిధికి రాఁగలవే?

పార్వతి:—నడిరేయి యగును.

వసంతసేన:—(భారతికిని, సుమతికిని) చెలులారా! స్వామిదర్శనమునకు మనకు రాత్రియంతయు నున్నది కావున, మన మిప్పుడు యిండ్లకేగి యర్థరాత్రిని మరల వచ్చి పార్వతింగూడఁ దోడ్కొని స్వామిసన్నిధి కేగుట బాగని నాకుఁ దోఁచెడిని.

పార్వతి:—నాయం దింతదయఁగల మీకు నే నెంతయుఁ గృతజ్ఞురాలను. ఇప్పుడు నాకు సెలవిండు. (నిష్క్రమించును.)

వసంతసేన:—అయ్యో! పాపము! ఈపార్వతి మనతో నప్పుడప్పు డొకగడియ మాటాడుట తప్ప యితర సుఖ మేమియు నెఱుఁగదు గదా! కావున దానిని వదలి యేగుటకు నాకు మనసు రాదయ్యో. (నిష్క్రమింతురు.)

ప్రథమాంకము ద్వితీయరంగము.

(పార్వతి యింటి లోపలి భాగము. గురులింగము తప్ప యితరు లేరును లేరు. పార్వతి ప్రవేశించును.)

పార్వతి:—సంవత్సరమున కొకసారి యీ శివరాత్రినాడు పలువురు నాయింటి కన్నమునకై వచ్చుటచే నాకు నాలుగు డబ్బులు దొరకును కాని, నడుము విఱుగఁ బని తగులును. ఇంటి నలికి యూడ్చుట, వంట వండుట, వడ్డించుట మున్నగు వన్నిపనులను చేయుటకు నేనొక్కర్తనే గదా. రేపు జబ్బుచేసి మంచమునం బడినను సరే, ఈరాత్రి జాగరము సేయ నా శక్తికొలఁది యత్నించెద. ఎవరాతఁడు? తదితరు లెల్లరు పోయిన నీతఁ డొక్కఁడే రెంపులకో యింక నిట నున్నాఁడు. పరుషోక్తులతోఁ బొమ్మనిన మర్యాదను లోపము. రే పెవ్వరు నాగుమ్మముఁ ద్రొక్కరు. నా యన్నమున రాయి పడును. పొమ్మనకున్నచో నంతకంటెఁ గీడు వాటిల్లు. ఏమియనఁ బార్వతి పరపురుషునితో రాత్రి గడపెనను నపనింద పాలగుదును. కావున గుమ్మము వద్దఁ గూర్చుండి నానెచ్చెలులు వచ్చినతోడనే నలువురుఁ గలసి యాతని వెడలఁగొట్టుట మేలు.

(గురులింగము ప్రవేశించును.)

గురులింగము:—అమ్మా! దయచేసి యీ క్షేత్రముం గూర్చి నాకుఁ గొంత చెప్పుమీ. దాఁదాపు పదునేను సంవత్సరములు సాధువులతోఁ గన్యాకుమారినుండి కైలాసమువరకు మనదేశమంతయుఁ గ్రుమ్మరితిని. వారివద్ద సామాన్యు లెఱుఁగని కొన్ని విశేషవిద్యలం గొంత చతురత నొందితిని. సాముద్రిక శాస్త్రమున నాకు బాగుగఁ బ్రవేశము గలదు. నీమోముం జూడ సామాన్యుల మోమువలెఁ గాక విశేషాంశములు నీకున్నట్లు నాకుఁ దోఁచెడిని.

పార్వతి:—సత్యముం బలికితిరి. అయ్యా, నావంటి పరమనిర్భాగ్యురాండ్రు సాధారణముగ నెందు నుండరు. ఈ విశేషాంశము నాయందు నిక్కముగాఁ గలదు.

సీ॥ దాంపత్య మిదియని- తెలియంగ నేరని
బాల్యంబునందె నా భర్త మడిసె|
తల్లి దువ్వుచునున్న- తండ్రి ముద్దిడుచున్న
నీలంపు కురులెల్ల- నేలఁబడియె|
పసుపు కుంకుమ వోయె- పయ్యెద తలకెక్కె-
పరుల సేవయ నాకుఁ- బ్రాప్తమయ్యె|
గంధంబు పూవు ల- గరును ధరించెడి
భాగ్యంబు నే నిలఁ- బడయనైతి|.
గీ॥ దుశ్శకునమని కనువారు- దూఱుచుండ|
వీధిలో స్వేచ్ఛ నేగ నే- వెఱతునయ్య|
ధవుఁడు లేకయె పరుల ని- ర్దయనుఁ బొందు|
నిట్టి దురవస్థ వలదయ్య- యేరికైన॥

గురులింగము:--వనితా! నే నిచ్చకము లాడువాఁడను గాను. నీ ముఖవర్చస్సుం జూడ నీయుం దొరలకు లేని విశేష మెద్దియో యున్నట్లు గోచరమగుచున్నది. నీ యఱచేయిఁ జూచిన నిది యెల్ల దెల్ల మగును. కావున సిగ్గువిడిచి చెయిం జూపుము.

పార్వతి--(సిగ్గుతోఁ జేయి సాచును. (అయ్యా! మీ యిచ్ఛానుసారముగఁ జిత్తగింపుఁడు.) గురులింగము చేయిం బరీక్షించుచుఁ దనలోఁ దా నేమో గొణుఁగుకొనును) మీ పరీక్ష సంపూర్ణ మాయెనా? విశేష మెద్దియో సెలవిండు.

గురులింగము:--ఆహాహా! ఇంతకంటెను విశేష మేమియున్నది? కోరితివి కావునఁ జెప్పెద.

గీ॥ భూపతుల చేత నైతము. భూషితుండు|
ఘనయశస్వియు నగు సుతుం- గందువమ్మ॥

పార్వతి:--(కోపముతో దిగ్గన లేచి చీపురుఁ గట్టతో గురులింగమును గొట్టి తఱుముచు.) ఛీఛీ! దుర్మార్గుఁడా! వెడలు మిటనుండి. జ్యోతిషము మిషఁజేసికొని సరసల్లాపము నాతో సలుప నెంచితివా? (గురులింగము తడఁబడి పారిపోవును.) ఆహా! లోకము మెచ్చుటకై యీతని నే నిట్లు తిట్టి కొట్టి తఱిమివేసితిని కాని, యాతఁ డాడినమాట హృదయం

గమముగనే యున్నది. నా యంతరంగమున సంసార సౌఖ్యముపైని, పుత్రప్రాప్తిపైని నాకు వాంఛ లేదా? నావలె నున్నచో నెవ్వతె కుండదు? లేనిసుఖముకై వాంఛనుఁ దప్పించ నాతరమా?. వాంఛయే భగవంతుఁడు మన కిడిన భాగ్యములలోఁ బరమభాగ్యము. చింతామయమగు సంసారవార్ధిలో మనలం దేల్చెడి తెప్ప యిదియే. అవసాన మాసన్నమైయున్నను, మరణానంతరమున సద్గతి గల్గునను నాశచేతనే కదా నరుని మొగము చిఱునగవుతో వికసించును! స్వేచ్ఛావర్తనకు లేనిపోని విఘ్నముల నిడి మనకుఁ జింతఁ గలుగఁజేయువారు మనుజులే కదా? అయినను బయలుపెట్టక నాయంతరంగమునను యీవాంఛను దాఁచెద. జిహ్వా! పరాకుగాఁ బ్రేలకుమీ. చూడ్కులారా! నన్నుం బట్టియీయకుఁడీ. అల్లదిగో! నా చెలియలు వచ్చుచున్నవారు. వారి వీక్షణములు నా హృదయాంతరమునెల్ల వెదకుచున్నట్లున్నవి. వారితో దేవాలయమునకేగెద. (నిష్క్రమించును.)

ప్రథమాంకము తృతీయరంగము

(భీమేశుని యాలయమున గర్భగృహము. దీపములకై చమురుఁ దీసికొని శంకరము ప్రవేశించును. గంటను, పళ్ళెరములను, శఠగోపమును, తీర్థపాత్రలను అమర్చును. కర్పూరమును, పువ్వులనుఁ గొంత సొమ్మును చేతఁబట్టుకొని వసంతవల్లి భారతి సుమతియు, రిక్తహస్తములతోఁ బార్వతియుఁ బ్రవేశింతురు.)

శంకరము:--అమ్మలారా! లోనికి రండు. శీఘ్రముగఁ బూజ ముగించుకొని వెడలుఁడు. లేనిచో గుంపులో నలిగి చావఁగలరు. మీ పూజాద్రవ్యములు నా కిచ్చి మీ రొక్కొక్కర్తెయు తన కిష్టమువచ్చిన కోరికం గోరిన, భీమేశుఁడు తప్పక యిచ్చును.

సుమతి:-పార్వతీ! రిక్తహస్తములతో వచ్చితివా? ఈ పూజాద్రవ్యములనుఁ గొంత సొమ్మునుఁ గైకొనుము.

పార్వతి:—పూజాద్రవ్యములను దక్షిణయుఁ గోరిక లున్నవారికే. నేఁ గోరఁదగినదియు, దేవునిఁ బ్రార్థింపఁ దగినదియు నెద్ది యున్నది?

భారతి:—కోర్కె లేకున్నను భగవంతుని గౌరవింపవలయును గదా?

గీ॥ ప్రభువునైనను, మఱి భగవంతునైన
కులవారలనైన నీ గురువునైన
ప్రేయసినియైనఁ జూడ నీ వేగుఱఁజనిఁ
జనఁగఁదగ దంద్రు రిక్తహస్తములతోడ॥

అను లోకోక్తి యెఱుఁగవా?

శంకరము:—అమ్మలారా! కాలహరణమేల?

[అడువాండ్రు తాము తెచ్చిన వస్తువులను దక్షిణయును బూజారికి నిత్తురు. అతఁడు మంత్రములతోఁ బూజసేసి, కర్పూరము వెలిగించి లింగముముందు త్రిప్పి, ప్రసాదము వారికిఁ బంచి యిచ్చును. వారు వెడలుచుందురు:]

భారతి: --వసంతా! నీ వేమి కోరితివే?

వసంతవల్లి:—నీ యభీష్టమును ముందుఁ దెల్పుము.

భారతి:—మొదటిప్రశ్నకు మొదటప్రత్యుత్తర మిడవలయును.

వసంతవల్లి:-నాభర్త కున్నతోద్యోగమును మంచి దశయుఁ గల్గ వేడుకొంటిని. [భారతితో] నీవు? అదిగో నీనగవు నిన్నుఁ బట్టియిచ్చుచున్నది. నీమనమున నుండెడి కోరిక నే నెఱుంగుదు.

భారతి:-ఇతరుల మనోభావ మెఱుంగఁజాలిన దాననైనచో నాఁ గోరినది యెద్దియో నీవే చెప్పుమా.

వసంతవల్లి:—అనుదినము నీప్రాణముం దినుచుండెడి గయ్యాళియగు నీయత్తగారు పెందలకడ నశించుట దక్క మఱి నీవు కోరఁదగినది యే మున్నది.

భారతి:-సత్యము కాని యిది మనలో మాటసుమీ. సుమతీ నీ వేమి కోరుకొంటివే?

సుమతి:—పరమనోవ్యాపార వేదియే బదులు చెప్పనిమ్ము.



మిస్. మేతాబ్.



మిస్. కోకిలామణి.



ఎగ్మూరులో 11-8-34 తేదిని జరుపఁబడిన వుమన్సు ఇండియన్ అసోసియేషను వారి 17-వ సాంవత్సరికోత్సవమున కధ్యక్షతవహించెను.

శ్రీమతి సరోజినిదేవిగారు

బయ్యా సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.

సీ॥ సత్కవీశ్వరుల హృత్సరసీరుహంబుల వికసింపఁజేయు కవిత్వశక్తి
విద్వాంసులకుఁగూడ విభ్రాంతిఁగల్గించు విశ్రుతసదసద్వివేకశక్తి
స్థావరాళికిఁగూడ చలనశక్తిని బ్రసాదింపఁగాఁజాలు వక్తృత్వశక్తి
పరిపంథివీరుల భయసంభ్రమవిషాద గ్రహపీడితులఁజేయు కార్యశక్తి

అఖిలజనపూజితంబైన యాత్మశక్తి
యిట్లునీయందుఁగ క నిం కేరియందుఁ
గాంచఁగలమమ్మ! మూర్తీభవించియుంట
ధీనిధీ! శ్రీ సరోజినీదేవి! సుమతి!

వసంతవల్లి:—సుమతి గర్భవతియని మన మెఱింగి నదియే. కావున సుపుత్రునికై యాది ప్రార్థించి యుండును.

[సుమతి సిగ్గుతోఁ దలవంచుకొనును]

సుమతి:—పార్వతీ! ఇంక వరుసచొప్పున నీవు నీ కోరికం చెప్పవలయు.

పార్వతి:—నేఁ గోరఁదగినదియుఁ బ్రార్థించఁదగిన దియు నెద్దియు లేదని యిదివరకే నేనంటినిగదా?

[మోమునఁ గడు సిగ్గుం జూపును]

భారతి:-మనో వేదీ,పార్వతి యథార్థముఁ బల్కెనా?

వసంతవల్లి:-ఆసిగ్గుఁ జూడ నది ధూడినది కల్లయని తోఁచెడిని. కాని యీవిషయమై చర్చఁ చేసిన దాని మనసు నొంచినవార మగుదుము గాన మానివేయుఁడు పాపము! పార్వతిని మనము దయతోఁ జూచుట తగును గాని నిందించుట పాడిగాదు.

శంకరము:-అమ్మలారా! వెలుపలికి పోయి యితరు లకుఁ జోటీయరాదా? తగుమనుష్యులు స్వామి దర్శ నార్థము వేచియుండుటం జూడలేదా? అదిగో, సూరయ్యపంతులుగారు వేంచేయుచున్నారు. వారి నాహ్వానము సేయవలయు. [శంకరము నిష్క్రమిం చును.]

వసంతవల్లి:-[సుమతిని భారతినిఁ బ్రక్కకుఁ బిలచి] రాబోవు జన్మయందు వైధవ్యము లేకుండఁ జేయు మని యది యీశుని వేడె. దాని మనమున కాయాసము గల్గునేమో యని దానియెదుట నేఁ జెప్పనొల్ల.

[వసంతవల్లి, సుమతి, భారతియు నిష్క్రమింతురు]

పార్వతి:-చం|| పరిపరి గెంటఁబూనినను, పాయదు నాదు మనంబునుండి యాతెరువరి జ్యోత్స్నయుఁ దంది డిన తీవ్రసుపుత్రకవాంఛ, నేడు నా శిరమును పంచి యీశ్వరుని చెంతను నేఁ బ్రణమిల్లు వేళలో హర! హర! పుత్రునిం గనిన నత్యపకీర్తినిఁ జెందకుందునే||

[పార్వతి నిష్క్రమించును. శంకరము, సూరయ్య నరసింహము, రమణయ్య,సత్యనారాయణ, వీరశర్మ, ప్రవేశింతురు.]

నరసింహము:—[శంకరముతో] ఇదిగో సూరయ్య గారు, ధనికులు. నీవు మర్యాదఁజేసిన బహుమతి నొందఁ గలవు త్వరపడుము.

శంకరము: [మిక్కిలి శ్రద్ధతో దీపముల వత్తులన్ని యు నెగఁద్రోసి, యతివినమ్రతతో] మహాప్రభూ! లోనికి విచ్చేయుఁడు. ఇంకను గుంపు రాకమున్నె తా మిటదయచేయుటయే బాగు. ఎక్కువ శ్రద్ధతోఁ డమ పూజ సలుపుటకు నా కవకాశము గల్గె. [ఇచ్చ కపు నవ్వు నవ్వును.]

సూరయ్య:—నరసింహమూ! మనము దెచ్చిన ఫల పుష్పాదుల నాతని కిచ్చి యర్చన మాపేరఁ గావింప నియమింపుము.

[నరసింహము పూజాద్రవ్యముల నందియ్య, శంక రము మిక్కిలి యాడంబరముతోఁ బూజ సలిపి యెల్లరకుఁ బ్రసాద మొసఁగును. వారు వెడలిపోవ మరలుదురు.]

వీరశర్మ:—[సూరయ్యతో] పంతులుగారి వర్థంతి విందు మా కెన్నడు లభించునో!

రమణయ్య:—రానున్న బహుళపాడ్యమినాడు.

సత్యనారాయణ:—నరసింహము నిస్సందేహ ముగాఁ జెప్పఁగలఁడు.

నరసింహము:—ఔను రాఁబోవు బహుళపాడ్య మినాడే. వారి జన్మనక్షత్రము ఆరుద్ర.

వీరశర్మ:—అయ్యా! ఆదినమునఁ దమపేర నిచట నర్చన జరుపుటకై పూజారితో ముందుగాఁ జెప్ప నక్కరలేదా?

సూరయ్య:—ఔనౌను. మఱచితిని. అ...పూ జారిం బిలువుము.

నరసింహము:—పంతులుగారి సెలవగుచున్నది.

శంకరము:—[పరుగిడివచ్చి యెదుటనిలచి]మహా ప్రభూ! ఏమిసెలవు? తమ దాసుఁడను.

సూరయ్య:—రాఁబోవు బహుళపాడ్యమి నేను పుట్టిన దినము కావున...

శంకరము:—వాడుక చొప్పునఁ దమపేర నర్చన చేసెద.

సూరయ్య:-ఔను. అది జ్ఞప్తిసేయుటకే పిలచితిని.

శంకరము:-[ఇచ్చకపునవ్వుతో] తమ సేవకునికి జ్ఞప్తి సేయ నేల?

సూరయ్య:-సరి మన మిఁక వెడలిపోదము. రండు.

[శంకరముతప్ప యితరులెల్ల నిష్క్రమింతురు.]

ప్రథమాంకము చతుర్థరంగము.

[పార్వతి యింటిలో గది. నడిరేయి పార్వతి ప్రవేశించును.]

పార్వతి:—ఆ దిక్కుమాలిన సాముద్రికుఁ డాడిన మాట నాచెవులలో నింకను మ్రోఁగుచున్నది. సతతము నామనమును విడువకున్నది. ఎంత మఱచుటకు ప్రయత్నము చేసినను, శివరాత్రిని శ్రీభీమేశుని యెదుట నిలచి ప్రార్థన చేయునంతసేపు నా కిదియే తలంపయ్యె. నాటినుండి నేటివరకుఁ దిన్నఁగా నాకు నిదుర లేదు. ఆరోగ్యమునకు భంగము గల్గుచున్నది. ఒక్కదినమైనను నే మంచమునఁ బడితినా నాలుక యెండిపోవుచున్నను గ్రుక్కెడు నీరుఁబోసి నాదప్పిఁ దీర్చువా రెరును లేరు. దేహారోగ్యముండి పాటుపడుచుండిననే నేను జీవించఁగలను. జాడ్యము వచ్చెనా నవిసి నవిసి చచ్చుటయే నాగతి. హా! యీశ్వరా! [ఆగదిలో నున్నట్టుండి యొక వెలుఁగు గన్పడును] నా కుటీరము నిట్లు వెలుగంగఁజేయు వారెవరు? చోరుడా? కానేరఁడు. అట్టి వారు వెలుఁగుకంటెఁ జీఁకటినే కోరుదురు. మఱియు నీవెల్గు మానుషికముగఁ గన్పడదు దివ్యతేజముగ నున్నది!

[దేహమునుండి వెడలు తేజముతోను, జడలు, సర్పములు, పునుకచిప్పలతోడను, శిరమున నర్ధచంద్రుని, చేతఁ ద్రిశూలముం బూని, బూదిఁ బూసికొని, గజవ్యాఘ్రచర్మముల నంబరములుగను, కంఠమున రుద్రాక్షమాలికలను ధరియించి భీమేశుఁడు ప్రవేశించును. పార్వతి కృతాంజలియై నమస్కరించును.] దేవా! రక్షింపుము.

భీమేశుఁడు:-భీతినొందకుము. మూర్ఖులగు లోకులు నిన్ను విధవయనినను నీవు శుభ్రచరితవగుఁ గన్యవు సుమీ. నీప్రార్థన నాలకించితిని. [పార్వతిని లేవనెత్తి యభయహస్తము నాయమ శిరముపై నిడును. పార్వతి గజగజ వణఁకును] నీవు కోరినచొప్పున నాకృపచే నీవు మహాయశస్వియగు పుత్రునిం బడయఁగలవు.

పార్వతి:-[కన్నీరుఁ గార్చుచు] మహాదేవా! ఏమో తెలియక వేడితిని గాని, లోకాపవాదముపాలై నలుగురిలోఁ దలవంచుకొను దుర్గతినుండి నన్నుఁ గాపాడుము. పాహి! పాహి! శంభో!

[అభయహస్తము మరలఁజాపి భీమేశుఁ డదృశ్యుఁ డగును. గదియంతయుఁ జీఁకటియగును.] విపరీత ప్రసాద మిప్పుడే నాదేహముం జొచ్చె అయ్యో! దీనికంటె మరణము మేలు. దీనితో నే నెటుల నలుగురియెదుటఁ బదుకు? ఎటుల దీర్ఘకాలము దాఁగియుండఁగలను? మున్ను పుణ్యశాలురగు పూఁబోడులు, కన్యలయ్యు, భగవదనుగ్రహముచేఁ బుత్రులం బడసిరి. ఇక్కాలమున నట్టివింత జరిగినదన నేరు నమ్మెదురు? వ్యభిచారిణియని నన్ను, గోలకుఁడని నాకొమరుని లోకులు నిందింతురుగదా! అపనిందలపాలై బ్రతుకుటకంటె మరణమే మేలు. నేను కొమారునికై శ్రీభీమేశునిఁ బ్రార్థించినది నిక్కమే. తెలివితక్కువకొలఁది యట్లు వేడితిని. దేవా! యీయవమానముకంటె నాకు మరణమొసంగి నీసన్నిధిం జేర్చుము. [ఏడ్చును. తెఱవాలును.]

ప్రథమాంకము పంచమరంగము.

[దాక్షారామములో నొకవీధి. భస్మధారియై దర్భను, గంటమును, తాళపత్రములను, పంచాంగమును కేలంబూని నరసింహము ప్రవేశించును.]

నరసింహము:-నా భార్య మృతినొంది యాఱువర్షములాయె. ఒక్క నా డీ విధవపై వలపుపుట్టి కొంత శృంగారసంభాషణలో దిగఁగా నది ద్రొక్కఁబడిన త్రాఁచువలెఁ గోపోద్రేకముతో రివ్వునలేచి నన్నుఁ

దఱిమివేసె—నన్ను—దాక్షారామవిప్రులలో నగ్రగణ్యుని! ఇటీవల దనపురోహితుఁడై యుండిన నన్నుఁ దప్పించి యా మొద్దుపెద్దమ్మయగు వీరశర్మనుఁబిలచి నడపించె. పొట్టఁబొడిచినను వానికి వేదజ్ఞానము లేదు. ఒక్కమంత్రముఁ బఠింపఁజాలఁడు, దాని యర్థ మెఱుఁగుట యటుండనిమ్ము. ఓహో! వాఁడే వచ్చుచున్నాఁడు.

[వీరశర్మ ప్రవేశించును.]

మహాపుణ్యశాలి నీవెఱిఁగిన విధవ యీయూర నుండి లేచిపోయినదఁట. గతశివరాత్రినాఁడు తన యింటినుండి యొకసుందరాంగుని వెడలఁగొట్టినట్లు నటియించెనఁట. అయినను అతనిమూలముగా నామె గర్భవతి యాయెనను వదంతి గలదు. [వీరశర్మ నిట్టూర్పు నిగిడించును.] అయ్యో! దానియెడల నీ కెంత జాలియో! నాకు లేదు. అట్టి పాపంజాతి "యయ్యో" యన్న నాలుగెలల పాపము వెంటఁదగులును. నేఁడు సాయంసంధ్యాసమయమున నీయూరనుండు విప్రులెల్లరు సమావేశమగుట కీప్రకటనను లిఖియించితిని. ఈసభలోఁ పార్వతి దుశ్చరితయంతయును ఖండించి దానినెల్లరు బహిష్కరించునట్లు చేసెద. ఈప్రకటనం జదువుము. [విష్ణుశర్మ కొక తాళపత్రము నందిచ్చును.]

విష్ణుశర్మ:—[చదువును] దాక్షారామమం దుండిన విధవ పార్వతి వ్యభిచారిణి. అదిగర్భము ధరించుటయుఁ తీర్థయాత్ర సలుపు మిషతో నూరనుండి యెవరికిం దెలియక వెడలిపోవుటయు దాని దుర్వర్తనమునకుఁ దార్కాణములు. యథార్థము ఋజువుతో బయలు పడియె. కావున దాక్షారామ విప్రులెల్ల నేఁడు సాయంకాలము కోవెలలో సాంఘికసభఁజేసి, శ్రీభీమేశుఁడుసాక్షిగా, ఈ పార్వతిని, దానికిం బుట్టఁబోవు శిశువునున్ బహిష్కరించి యెవరును వారిపంక్తిని భోజనము సేయఁగూడదని శాసింపవలయునని యిందుమూలముగ నెల్లరకుఁ బ్రకటనసేయఁబడినది."

నరసింహము:—సభాపతి నే డీ సభం జేర్చును. వెట్టేఁడు దప్పుకొట్టి యూరంతటఁ జాటును.

వీరశర్మ:—ఎంత ఘోరశిక్ష! పారిపోయిన యపరాధిని యేల వెంటఁదరుముట? లాభమేమి?

నరసింహము:—లాభమా? లోకమున న్యాయము జరుగుటయే. అపరాధులను శిక్షించనిచో, నెల్లర మేలుకై యేర్పడిన మన చట్టములను ఆచారములను, మఱియెవరైన లక్ష్యపెట్టుదురా? [పటపట పండ్లు గొఱుకుచు] నేనే సద్బ్రాహ్మణుఁ డయినచో, నా యజ్ఞోపవీతముసాక్షిగా నీ విధవ కిహపరముల సద్గతి లేక చేసెద, చూడుము నా ప్రభావము [నిష్క్రమించును.

విష్ణుశర్మ:—పార్వతికి నితనికి నెద్దియో కలహము సంభవించినది; యాతని పౌరోహిత్యము మాన్పి నన్నుఁ దన పురోహితునిగ నియమించె. సభలో నే నీకారణము నొక్కి చెప్పి, యిందుచే నీక్రూరుని కాముము యొక్క నింత క్రోధమని వాదించెద.

[వీరబాహు డప్పు వాయించుచుఁ బ్రవేశించును. వీరశర్మకు నమస్కారము సేయును.]

వీరబాహు:—ఈరోజు సాయంత్రం భీమేశంకోయిల్లో యీయూళ్ళోని బ్యామ్మలందరు అళ్ళ కులఁయి పయు మాలోశించఁడానికి సబ శాస్త్రారండోయి! మా రాణీ సూరయ్య పంతులుగోరు అర్దెచ్చులు. సభాపతి గారి చలవుతో అందరికి సెప్పడ మయిందండోయి! [నిష్క్రమించును.]

వీరశర్మ:—ఓహో అప్పుడే మనవాఁడు చిచ్చు ముట్టించినాఁడు! నా శక్తికొలఁది దీనికిఁ బ్రతిహతము చేసెద. శీఘ్రముగ నేను యత్నించిన మేలు. శ్రీభీమేశుఁడు నాకుఁ దోడ్పడుఁగాత. పాపులగు మనుజులు వారి యహంభావముకొలఁది న్యాయవిచారణ కెంతసమకట్టినను, చివరకు దుష్టుల శిక్షించఁదగినవాఁడు సర్వసాక్షియగుఁ బరాత్పరుఁడేగాని వేఱెవరు?

కం॥ ఉర్విని దుష్టులు మది నతి
గర్వితులై పరులఁ దాము ఖండింతురుగా!
సర్వైకసాక్షియగు నా
సర్వేశుఁడె శిక్షలొసఁగ-జాలును సుమ్మీ॥

'లోకము గ్రుడ్డిది'

కొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు

ఆమె వయసు పదునారేండ్లు. వివిధభావల నభ్యసించిన వినయవతి. ఆమె రంగు చామనచాయ. తీర్చి దిద్దిన కనుముక్కు-తీరు-దీర్ఘములైన కురులు-నునుపైన లేతచెక్కులు-ఆమె సౌందర్యాతిశయమును చాటుతుండేవి.

ఏమయిన నేమి? ఆమె విధవరాలు. సూర్యరశ్మిలేని కమలము భాతి యామె తనూలత నానాటికి వాడుమొగము పట్టినది. ఆమెకు జీవిత మొకవెగటుమందయినది. విద్యాశక్తి నానాటికి సన్నగిలజొచ్చినది.

హేమకు తలిదండ్రు లూరిలేనప్పుడు ప్రబలమైన జ్వరము వచ్చినది. మంచము దిగుటకు గూడ నామె యసమర్థురాలాయెను. అంతకు మున్నెన్నడును నామె పొరుగింటి శ్యామును కన్నెత్తియైన చూడలేదు. ఆ యువకుడు యోగ్యుడనిమాత్ర మామె వినియున్నది.

ఉదారుడగు శ్యాము హేమ కెల్లవిధముల నుపచర్యల గావించి యుత్తములగువైద్యులచే సౌషధసేవనము చేయించెను.

హేమకు క్రమముగా వ్యాధి మళ్లినది. హేమజీవితములో నొక దివ్య జ్యోతి వెలుగుచున్న దిప్పుడు. శ్యాము దర్శనము- విద్యాప్రసంగములు- ఆమె హృదయమునకు సంపూర్ణస్వస్థతను చేకూర్చినవి.

హేమ తలిదండ్రులు గ్రామాంతరమునుండి వచ్చిరి. హేమా శ్యాముల వృత్తాంతమును పన్నెచిన్నెలతో వాడవాడల జెప్పుకొనుచుండుటను విని వారు భరించలేకపోయిరి. హేమతండ్రియగు శర్మ యీయప్రతిష్ఠకు తాళజాలకపోయెను.

ఆనాడు సంక్రాంతిపండుగ. మామూలుప్రకారము శ్యాము హేమను జూడవచ్చెను. శర్మ శ్యామును పండుగకు తమయింట పాయసమును త్రావుమని నిర్బంధించెను. దానిని నిరాకరించిన, హేమ చిన్నబుచ్చుకొనునను తలంపుతో శ్యాము పాయసమును త్రాగి యింటికి బోయెను.

'శ్యాము నెత్తురు కక్కుకొని మరణించెను.' అను దుర్వార్త ఆ క్షణమె యూరంతయు పాకినది. హేమకు హృదయము వ్రీలిపోయినది- ఇపు డామె యున్మాదిని. అప్పుడప్పుడు హేమను జూచు సద్ధర్ములగులోకులుకొందరిప్పుడును 'హేమాశ్యాముల పవిత్రసోదర వాత్సల్యము నీ లోకము గుర్తింపలేకపోయినది- ఈ లోకము గ్రుడ్డిది' అనుచుందురు.

'సీతమ్మ గోస'

గొబ్బూరు వెంకటానంద రాఘవరావుగారు, బి. ఏ.,

నరసింహారావు పంతులుగారు మంచి తెలివితేటలు గలవారు. బియ్యే. బియ్యల్. పరీక్షలు పాసైనారు. గుమస్తా ఉద్యోగం నుంచి క్రమంగా మేస్ట్రేట్ - తాసీల్దార్ - డిప్టీ కలెక్టర్ - ప్రెసిడెన్సీ మేస్ట్రేట్ - వగైరా ఉద్యోగాలన్నీ చేసి కొన్నాళ్లు జిల్లాకలెక్టర్ పనికూడా ఆక్టింగుచేసి కొసకు పింఛను పుచ్చుకున్నారు. ఆయన భార్యా సీతమ్మగారు చాలా యోగ్యురాలు. ఆవిడ దైవభక్తీ, పతిభక్తీ, బంధువులయందు ఆదరబుద్ధీ, పేదలయందు కనికరమూ, దానధర్మములయందు ఆసక్తీ, మొదలైనసుగుణసంపద కలిగిన ఒప్పులకుప్ప. మంచి సౌందర్యవంతురాలు- పంతులుగారు కూడా మంచి న్యాయబుద్ధి గలవారు- చాలా గౌరవమూ, ఘనతా, సంపాదించారు. కాని 'చంద్రుడికి కళంకం' అన్నట్లు, ఆయనకు ద్రవ్యాశా, ప్రథమ కోపం. ద్రవ్యాశలంటే లంచాలు పంచాలు పుచ్చుకొనే రకమని అనుకోబోయేరు సుమండీ! అదికాదు. ఆయన యెప్పుడూ డైరెక్టుగాగాని ఇండైరెక్టుగాగాని లంచాలు పుచ్చుకోడం యెరగరు. ఆయన ద్రవ్యాశ అనేది కేవలమూ లోభత్వం- చూసి చూసి డబ్బు ఖర్చుపెట్టలేక పోవడం. డబ్బుకీ, ప్రాణానికీ లంకెఅంటారే ఆగుణం అని చెప్పవలసివుంటుంది. ప్రథమకోపం అనేది, పితృక్రమాగతంగా వస్తున్నటువంటిన్ని, అస్తమామూ కూర్చొనివుండడంవల్ల వృద్ధి అయ్యేటటువంటిన్ని మూలవ్యాధి ఉండడంవల్ల తాటాకులమంటలాగ ఒకొక్కప్పుడు ఆయన మండిపడిపోయి, భార్యను నానా మాటలాడి తిట్టి, కొట్టడం కూడా జరిగిస్తూ ఉండేవాడు. కాలంగడుస్తూవున్నకొద్దీ ఆయన కోపంకూడా పెచ్చుపెరుగుతూ వచ్చింది. ఆ మహాపతివ్రత ఆయనచేత దెబ్బలుతిని, పాపం, ఏడ్చుకుంటూ గదిలోకి పోయి తలుపు వేసుకొనేది. నేరంఉన్నా లేకపోయినా, ప్రతి స్వల్పవిషయానికీ ఆయన పాపం ఆ మహాయిల్లాలిమీద పడిపోయి, కొట్టి, తిట్టి, నానాఅల్లరీ పెడుతూ ఉండేవాడు. మనమల్ని ఎత్తినప్పటికీ ఆ విడకు యీబాధ ఎక్కువగుతున్నది కాని తగ్గలేదు. ఇలాగ బాధపడుతూ ఉన్నప్పటికీ ఆవిడ తన కర్మం ఇలాగున్నదని అనుకొనేది కాని భర్తగారిని ఎప్పుడూ పల్లెత్తుమాట అనలేదు. కోపం వచ్చినప్పుడు ఇలాగ మండిపడినప్పటికీ, తరవాత ఆయన పశ్చాత్తాపపడి 'కోపం మీద ఒళ్ళు ఎరగక అన్నాను. కొట్టేను. మరేమీ అనుకోబోకు' అని ఎన్నో క్షమాపణలు చెప్పుతూవుండేవాడు.

ఒకనాడు ఇంట్లో శుభకార్యం జరిగింది. నలుగురు చుట్టాలూ- బంధువులూ- అంతా వచ్చారు. ఊళ్లో ముత్తైదువులు అంతా చాలామంది, పసుపూ- కుంకానికి వచ్చారు. అటువంటి సమయంలో ఆయనకు రింగుమని కోపం పేడత్తింది. ఆమెను పట్టుకొని ఆయన అనేక తిట్లుతిట్టి, అనరాని మాటలని, దవ

డలు వాచిపోయేటట్టు ఎడాపెడా లెంపకా యలు వర్షంకురిపించాడు. ఆదెబ్బలకు పాపం ఆ యిల్లాలు మూర్ఛపడిపోయింది. వచ్చిన చుట్టాలు, పక్కాలు, ముత్తైదువలు- అంతా నిర్ఘాంతపడ్డారు. కొందరు బుద్ధిమంతులు చటుక్కున చన్నీళ్ళు తెచ్చి ముఖంమీదచల్లి విసినికర్రలతో విసిరి, శైత్యోపచారాలు చేసి పాట్లుపడగా కొనకు ఆమెకు తెలివి వచ్చింది. కంటికీ నేలకూ ఒక్కధారగా యేడుస్తూ, చాలా చిన్నబోయి, పాపం, భరింపరాని దుఃఖంతో గదిలోకి వెళ్లిపో యింది. పంతులుగారు పక్కచీడీలో పచారు చేస్తూ, తాను చేసినదానికి పశ్చాత్తాప పడుతూ 'ఎంతకాలం యిలాగ నేను, కోప శీలుడనై, నిష్కారణంగా నా యిల్లాల్ని బాధపెడుతూవుండడం? ఈ దుర్మార్గం మొద లంట నశించిపోవాలె. ఏసాధనం అవలంబిం చాలె?' అని తనలో తాను గాఢంగా ఆలో చించుకోవడం ఆరంభించాడు. వెంకట్రావు గారు నరసింహారావు పంతులుగారికి సంబంధి. ఆయనతో చనువుగా మాటలాడగలవాడు, ఈ సంగతి గట్టిగా కనుక్కుందామనే సంక ల్పంతో అతడు పంతులుగారి దగ్గరకువచ్చి సంభాషణ ఆరంభించాడు.

వెం:—"ఏమండోయి పంతులుగారూ! ఏంవిటీ! పేరు సార్థకం చేసుకుంటున్నారే. మీ రిలాంటివారు కాబోతారని ముందు పసిగట్టి తాతగారు మీకీపేరు పెట్టినట్టుంది. ఇదేంవిటండీ! దురంతం- దొడ్డమ్మగారు మనమల మామ్మ- భూలోకమాత- ఆవిడ యింకా మీచేత దెబ్బలుతినడం యేమిటండీ? ఇది మీకు యేమీ బాగులేదు సుమండీ! కోపంవస్తే నన్నుకూడా రెండుకొట్టండి- తింటాను. అనేమాట లేవో మొహంమెదుట అనేస్తాను—"అని యింకను యేమో చెప్ప బోతూవుంటే అడ్డమువచ్చి-చెయ్యిపట్టుకొని, ఆగమని సంజ్ఞచేసి

"బాబూ! వెంకట్రావూ! అసలు నాలో నేనే లజ్జపడి ఏడుస్తూవుంటే నువ్వు ఇంకా నన్ను పొడిచి కాలుస్తావెందుకూ? నేను చేసింది చాలా తప్పుపని; నాకు తెలుసును. ఐనా, పాలపొంగులాగ ఆ కోపంవచ్చేసరికి నాకు వొళ్లూవయినా తెలియదు. సున్నపురాళ్ల లాగ ఆవివచ్చి రక్తండడికి వెఱ్ఱెత్తిపోతు న్నాను. 'ఏసాధనంచేత యీక్రోధ పిశా చాన్ని సాధిద్దాంవా' అని యత్నిస్తున్నాను. నమ్ము-నేను మేజస్ట్రీట్ పని చేస్తూన్నప్పుడు అనేక నేరాల కనేకమందిని విచారణచేసి శిక్షలువేశాను. ఐనా, యింతవఱకూ నన్ను నేనే శిక్షించుకుంటేనేగాని యీసంకటం కుదరదు. కనుక ఇవాళనుంచి నేను కోపం చేత పాపం చేసినప్పుడల్లా, నన్ను నేనే విచారణ చేసుకొని, భగవత్సాక్షిగా నాకు నేనే తగిన శిక్ష విధించుకుంటాను." అనెను.

వెం:—ఏంవిటా శిక్ష? గుంజీలుతీస్తారా? లెంపకాయలు కొట్టుకుంటారా? లేకపోతే మీయిల్లాలుగారిచేత పేపబెత్తం దెబ్బలు తింటారా? ఏంవిటి మీతాత్పర్యం?

నర:—అబ్బే గుంజీలు లెంపకాయలు ఆడ దానిచేత దెబ్బలూ తింటే కుదిరేరోగం కాదిది. ఏది చేస్తే ఎవడికి ఎక్కువబాధ కలుగుతుందో ఆశిక్షవేస్తేనే వాడికి నసాళం

అంటె రోగం చప్పగాకుదిరి బుద్ధివస్తుంది. మరేం చేసినా ప్రయోజనంవుండదు. నా Weakness ఏంటంటే నేను చూసిచూసి డబ్బు ఖర్చుపెట్టలేను. కనుక నేను చేసే నేరాన్నిపట్టి నాకు నేనే జుల్మానా వేసుకుంటాను.

వెం:—ఆజుల్మానా సొమ్ము మాకెవరికైనా యిప్పించండి. సంతోషిస్తాం.

నర:—మనుష్య మాత్రులకు ఎవరికీ యివ్వను. అగ్నిహోత్రుడికి సమర్పిస్తాను.

ఏం:—అంటే రూపాయిలు కరిగించేస్తారా?

నర:—కాదు కాదు కరెన్సీనోట్లు కాల్చేస్తాను.

వెం:—అబ్బే అలావద్దు; మీ యిల్లాలికి యివ్వండి. పాపం.

నర:—అలాగా యివ్వను. ఆయివ్వడంవల్ల నేను వేసుకొనేశిక్షకు ప్రయోజనం వుండదు.

వెం:—పోనీండి ధర్మఖర్చు చెయ్యండి.

నర:—చేసినా ప్రయోజనముండదు. నా కష్టార్జితం నాకళ్లయెదుట నాచేతులతోటి నేను కాల్చుకుంటేనేగాని నాదురాగ్రహమున్నూ అందువల్ల జరుగుతూవున్న పాపములున్నూ పరిహారంకావు. "కోపము పాపములకెల్ల కుదురై యుండున్" అని పెద్దలు చెప్పారు. అదేమాట. ఈరోజు నేరానికి నేను నూరు రూపాయిలు జుల్మానా వేసుకున్నాను. కీలెరిగి వాతపెట్టుకోవాలి. ఈ అంకుశపుపోటు తగిలితేనే కాని నాలోభత్వం అనే మదపుటేనుగు లొంగుబాటుకురాదు." అని లేచి ఇనపపెట్టితాళముతీసి నూరురూపాయల నోటుతీసి పట్టుకొని పెట్టెతాళమువేసి వెంకట్రావు యెదుటనే వణుకుతున్న చేతులతో అగ్గిపుల్ల వెలిగించి నోటుకు నిప్పుముట్టించి, కళ్ళనీరు కార్చుకుంటూ నోటు కాల్చి బూడిదచేసేశాడు. ఎంతకష్టపడి ఆర్జించిన సొమ్ము! ఆనోటుమంటలే లోభికి కడుపుమండినంత ఆవేదన కలిగించింది. అతడు పడుతున్న యాతనా, శోకవికార రూపమూ చూడలేక "కలకంఠికంట కన్నీ రొలికిన సిరి యింట నుండనొల్లదు సుమతీ" అనుకొనుచు వెంకట్రావు మతిలేని పంతులు గారి సెలవు తీసుకొని వెళ్లెను.

నరసింహారావు పంతులుగారి మన స్సెంతో దుఃఖించింది. నాటినుండి అతనికోపం మందం కావడం ఆరంభించింది. స్వేచ్ఛగా గంతులు వేస్తూవుండే అతని దురాగ్రహమనే గుఱ్ఱానికి నోట్లో కళ్లెము తగిలించినట్లు నిర్బంధం కలిగింది. అయినా అలవాటుచొప్పున దానికి కోపం కలిగినప్పుడు అతను ఒక్కడేగదిలోకి పోయి తనమీద తానే నేరం ఆరోపించుకొని తానే విచారణచేసుకొని తానేశిక్షించుకొని జుల్మానా వేసుకొని పాలిపోయిన ముఖంతోనూ, వణుకుతున్న చేతుల్తోనూ తన ప్రాణంకంటె ప్రియతరమైన ధనంపెట్టె తెరిచి నూరురూపాయిాల నోటుతీసి,ఏడుస్తూ నిప్పు ముట్టించి "నీఖర్మం అనుభవించక తప్పదు" అని నిట్టూర్పులతో కాల్చి దుఃఖం అనుభవిస్తూ ఉండేవాడు.

ఇలాగు నాలుగైదుసార్లు అయేసరికి అతనికి మరికోపం అన్నది కలగలేదు. సీతమ్మగారిమీద మరి అతనికి కోపం రానేలేదు.

ప్రథమకోపి నరసింహారావు పంతులుగారి నేరాలకు లోభి నరసింహారావుగారికి ప్రాణపద మైన ధనం దగ్ధంఅవుతూ రాగారాగా,తుదకు ఆయన దురాగ్రహాలోభత్వాలు రెండూ, మొదలంటా నశించిపోయినవి.

సీతమ్మ గోస సామాన్యమైనదికాదు. శ్రీరాములవారి సీతమ్మగోస దేవాంతకుడైన రావణాసురుని దుంపతెంపింది. ఈ సీతమ్మ గోసతో సమూలంగా పంతులుగారి క్రోధ లోభాలనే రాక్షసులు నిర్మూలం అయి పోయారు.

కం:_"దానము భోగము నాశము పూని కతో మూడుగతులు భువిధనమునకున్ దానము భోగమునెరుగని హీనుని ధనమునకు గతి తృతీయమె పొసగున్" అనే భర్తృహరి వాక్యాని కప్పుడు పంతులుగారికి అర్థంబోధ పడింది. దురాగ్రహ లోభత్వాలను విస ర్జించి పంతులుగారు లోకోత్తర చరిత్రమైన భార్యామణితో భగవద్ధ్యానపరాయణు డున్ను, ధర్మకార్యాసక్తుడున్ను అయి యోగ్య మైన జీవనము చేస్తూవుండెను. ఈవిధంగా పాపం ఆయిల్లాలిబాధలు తప్పినవి.

ప్రేమదేవి

పోలుకొండ భద్రయ్యగారు

చండభానునికిరణాల చాలనొగిలి
వేడిగాడ్పులనేనెంతొ వేగివేగి
నడచినడచి చేరితినొక్కనాడు, విజన
ఘోరకాననమందలి సరసిచెంత.
శీతవాతాంకురములు సుశ్రీలజిమ్మ
పికమధురగానములు స్నిగ్ధవిటపిఛాయ,
లన్నియునునన్నుగ్రన్నన నలరజేసె;
ఆప్రకృతిదేవినిద్దపు టంకసీమ
గాఢతరసుషుప్తినిబడి కలగిపోతి;
సాంద్రతరనీలమేఘాలచాటునుండు
తరళమౌ తటిల్లతబలె, తన్వియోర్తు
నాదుమున్నుండుద్రావాలె సమ్మోదమలర
భయవిషాదలజ్జా ఘనభరముతోడ
నాదుహస్తాబ్జములు మోడ్చి నయముమీర
అతివ! ఎవ్వరిదానవీ వని పలికితి.
దివ్యవాక్సుధాలహరి నాదేవిపలికె

"తల్లినై నీకుప్రేమార్థ దాయినైతి;
చెల్లెలిగనుండి నీప్రేమ కొల్లగొంటి;
ప్రీతిసుతనయి నీప్రేమ ప్రిదులుకొంటి;
నిజముప్రేయసిరూపనై నీదుజీవ
నపువిపంచిక ద్రమోయించినానుగాదె;
శూన్యప్రాణపంచకా శావితానమందు
ద్రెల్లుమనుజులగాపాడ నెల్లయెడల
ప్రేమభిక్షలనిచ్చుచు ప్రీతితోడ
నిన్నిరూపాలవిహరింతు నిచ్చమెయిని
ఏనుప్రేమాధిదేవత ననబరగుదు"
అనుచు, నేమేమొ పలుకుచునామెచనియె
ఈసుఖమయప్రపంచాన నెవరులేక
మోహునై, శిలనై శాంతి పోడిమిచెడి
విసిగి నేనిక యాదేవి విమలచరణ
చింతనాభాగ్యమున నెంతొసంతసిలితి.

రూపాయ్!!

పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు

చం॥ జనులకుఁ గూర్చుదానఁ గను సాహసకార్యము లాచరించుదా
నను. నను రూకరూకయను నామముతో సకలార్థసిద్ధికై
యనయముఁగండ్ల నద్దుకొని యాంతరభక్తిని బూజసేయుటల్।
గనుఁగొనుచుంద్రు నిత్యము. సుఖంబన లోకమునందు నేను పె।
ట్టినదికదా సుభిక్ష! యెవఁడే నఁగఁజెందక యుండునోటు! జీ।
వనము నిరర్థకంబుఁ గడుభారము వానికి; వెండియుం దృణం।
బునకయినన్ సమానుఁ డనఁబోలదు వాని! వృథాభిమానులై।
పనిచెడి దూరుచుందురు సభాభవనంబుల నన్ను మూఢులై!!
ఘనులమటంచు నెంచుకొని కాదె!! యిసీ!! యల 'నక్కుద్రాక్షపం'
డ్లను కథ దా రెరుఁగరొకో! లజ్జకుఁజేటు! కవీంద్రులార, మీ।
యనుపమధీవిశేషకవితాతిశయంబులు గవ్వసేయునే।
నను నిరసింప?! నేనెరుఁగనా—కడులుబ్ధుని దానకర్ణుడం।
చును, గుణహీను సర్వగుణశోభితుడంచును, నీచజన్ముఁబా।
వనుఁడని, మూర్ఖచిత్తుని సభాపతియంచుఁ, బరాంగనాభిలా।
షిని రసికుండటంచు, మధుసేవకు భోగసహస్రనేత్రుఁడం।
చును, బరమార్థశూన్యుని విశుద్ధమనస్కుఁడటంచు, సత్యహీ।
నునిఁ గడుశాక్యుఁడంచు, మదనుండని యా'హనుమంతు', మీరెగా।
వినుతులుసేయుచుందురు వివేకములేక: మదర్థమేకదా।
గొనకొని మెట్టి నీచమునకున్ వెనుదీయరు బోద్ధలార, మీ।
మనముల మీరదొంగిలి యమానుషకార్యము లేలచేయ? నీ
పని విడనాడుఁ డింతట శుభంబగు మీకు ధరాతలంబునన్॥

సంస్కరణ వివాహములు

శ్రీమతి వెలివండ చూడికుడుతమ్మగారు

సీతారామశాస్త్రి పేరుపడ్డ ఎలెక్ట్రికల్ ఇంజనీయరు. సంస్కారి. అతనిని ఎవరైనా అకస్మాత్తుగ చూచిమాడగానే గొప్ప మేధావంతుడనియు, ఉదారమైన ఉన్నతవంశీకుడనియు ఛప్పున తట్టకమానదు. ఆయనభార్య రామలక్ష్మమ్మయు భర్తకుతగిన భార్యయని అనిపించుకొనుటకు ఏమాత్రము తీసిపోదు. విద్యావిషయములోనేమి, యుక్తాయుక్త విచక్షణలందేమి, నైతికకట్టుబాటుల దృఢత్వమునందేమి, ఆమెబుద్ధి పదునుపెట్టినకత్తి. అంత ఐశ్వర్యవంతులైనను ఎప్పుడునూ ఏదో ఒక సత్కర్మయందే మనస్సును లగ్నపరుచుకుంటూ తనకన్న తక్కువవాని, పేదవాని, తల్లివలె చూచుటకు ఎల్లప్పుడూ, ప్రయత్నించుచుండును. రాజమహేంద్రవరమునందు ఈ దంపతులను చూచి పూజ్యభావముతో సంతోషించనివారులేరు. కారణము, వీరి పవిత్రప్రవర్తనమే. వీరి మూలమున లోకమునకు ఒక పవిత్రసందేశమును తెలియబరచుటకేమో అన, భగవంతుడు కుమార్తెలనే ఇద్దరిని ఇచ్చినాడు. కాని చూచినవారందరూ 'అయ్యో వంశానికి ఒక మగచిన్నవాడు లేక పోయెనా' అని విచారించేవారు. ప్రాప్తలాభ సంతుష్టిపరులగు వీరుమాత్రము కలలోగూడ అట్టి కించను పెట్టుకున్నట్టు కనబడదు.

ఆదివారము మధ్యాహ్నము భోజనములైన తరువాత ప్రసంగవశాత్తు రామలక్ష్మమ్మ భర్తనుచూచి, 'మన సరళమ్మనుగూర్చి నేచెప్పినది ఏమాలోచించినారు? స్కూలుఫైనలుపరీక్ష ప్యాసుచేసినది. మీ మేనల్లుడు మీకు తగినఅల్లుడనిపించుకొనుటకు అన్ని విధములా తగియున్నాడు. అమ్మాయికి కూడా అతన్నిగూర్చి మంచి అభిప్రాయమున్నది. వాళ్ళ తండ్రి తాతలు చాలా మంచివారు. అతను 25 ఏండ్లు పూర్తిగా నిండకముందే యం. యస్‌సి. ప్యాసు చేసి, కాలేజీకంతటికి గౌరవము తెచ్చినవాడనియు, బుద్ధిమంతుడు తెలివైనవాడనియు గొప్పపేరు ప్రతిష్ఠలను సంపాదించినాడు. మీ మేనల్లునిగూర్చి మీకు మాత్రము తెలియదా ఏమి!' యనెను.

శాస్త్రి:—ఏమంత తొందర. అమ్మాయి బి. ఏ. మట్టుకైనా ప్యాసుచేసిన తరువాత ఆలోచించవచ్చును. అదిగాక, అమ్మాయిని ఏమైనా కదిపావా? లేక నీవే అల్లివేయుచున్నావా పన్నమంతాను.

రామలక్ష్మి:-మీరలా అంటారని నాకు మొదటే తెలునును. ప్రస్తుతకాలాన్ని పుచ్చుకుని మీరలా ఉపేక్షవహిస్తారు. కాని నూతనానురాగవల్లికలు అంకురించే తరుణానికి ఒక అవలంబనమను నిర్ధారణ ఏర్పడిననే తప్ప, ఆవల్లికలు చెల్లాచెదరై మొరడుతేరి వాటి సౌందర్యమును పోగొట్టుకొనుట సహజము. కేవలము పరమయోగినులుగా ఉన్నవాళ్ళ విషయములో తప్ప, మొత్తముమీద నూటికి 99 పాళ్ళు ఈ రకములో చేరక తప్పని బాపతులే.

శాస్త్రి:—ఏమిటో అర్ధరుగా మాటాడుచూ, తప్పదని అంటున్నావే. ఎంతమంది కన్యకలు ఇచ్చవచ్చినన్నాళ్లు అవివాహితలుగా ఉండి స్వేచ్ఛను అనుభవించటంలేదు.

రామలక్ష్మి:—నే ననటంలో అర్ధరుగా ఏం కనబడిందో నాకు బోధపడటంలేదు. సముద్రమునకు తరంగాలు ఉండుననడంలోను, అగ్నిహోత్రుడు వేడిగాఉండు ననడంలోను ఎంత అస్వాభావికమో నేను తప్పదనటంలోకూడా అంత అస్వాభావికమే! సరేగాని ఇప్పుడెందుకంత అనవసరప్రసంగము నాకు. పిల్లకు యుక్తవయస్సువచ్చిన తరువాత వివాహము చేస్తేమాత్రము వచ్చిన నష్టమేమిటో నాకు తెలియకుండాఉన్నది. ఎరిగున్న సంబంధము, తగినసంబంధము అయినప్పుడు వివాహము చేస్తే

మాత్రము విద్యకు భంగం కావలసిన అవసర మేమిటి? విద్య మహాసముద్రము. అవకాశ మున్నంతవరకు జ్ఞానార్జనకు ప్రయత్నించవలసినదే. చిన్నమ్మాయి మాట తరువాత ఆలోచిద్దురు గాని: ఇప్పటికి దీనికైనా నాకోరిక ప్రకారం చేయండి. పిల్ల లోపల భాగవతము చదువుచున్నది. ఒకసారి పిలుస్తాను. అని కుమార్తె నుద్దేశించి 'అమ్మా సరళా' అని ఒక కేక వేసెను. సరళ నిజముగ సరళస్వభావయే. ఆముద్దులు మూటగట్టు నూతనయౌవనాంకురితమందగమనముతో లోపల చదువుకొనుచున్న సరళ, తల్లి కేకవినగానే వచ్చి విమర్శనాదృష్టితో తల్లిదండ్రుల నొకసారి చూచి "అమ్మా ఎందుకు పిలిచితివి?" అని ప్రశ్నించెను.

రామ:—అమ్మా మరేమీ తొందరలేదు. నీ వివాహవిషయమై నీతో కొంచము యోచించవలెనని మీ నాన్నగారు పిలిపించమనగా పిలిచాను. మీ బావ శంకరశాస్త్రినిగూర్చి నీకు సదభిప్రాయమే యుండునని అనుకుంటాను.

సరళ:—అమ్మా ఇప్పు డప్పుడే అంత యోచించవలసిన అవసరమేమిటి. నాకింకా 16 సంవత్సరములైనా గడవలేదుగదా.

రామ:—తల్లీ నీకు అనుభవముచాలదు. అయినప్పటికిని యుక్తవయస్కురాలవగు నీమనస్సు కనుక్కొని నీఉద్దేశానుసారముగా మేము చేయవలసిన కార్యమేగాని ఇంకొకవిధంగా ఎప్పుడూ జరగదు. వివాహమనునది ఒక పవిత్రమైన శాశ్వతసంబంధముకొరకు ఏర్పడిన పవిత్రకర్మగాని ఇంకొకటి, ఇంకొకటి గాదు. అటువంటప్పుడు నిదానముగా యోచించి మరీ తీర్మానించుకొనవలెను గాని రోడ్డమీద కనబడినంత మాత్రమున కేవలము మోహమునకు దాసులై పశుస్వభావమునకే ప్రాముఖ్యతనొసగి విలువైన జీవితమును వ్యర్థపరచుకొనువారు పరమనురదృష్టవంతులు. నీ కుటుంబముయొక్క విలువను గ్రహించి నీ మేనత్త గారి కుటుంబగౌరవమును యోచించి విద్యావంతుడును, సుగుణసంపన్నుడునూ అగు మీ బావను చేసుకొనుట కంగీకరింపుము.

శాస్త్రి:—నీవు వట్టి పిచ్చిదానవు సుమా. ముసలమ్మలాగ వంశమునకు ఏమో మహా ప్రాముఖ్యమిచ్చి మాటాడుచున్నావు. వరుని ప్రాముఖ్యతా, వంశము ప్రాముఖ్యతా మనకు ఎక్కువ కావలసినది.

రామలక్ష్మి:—ఈ విషయములో మీరు బాగా యోచించలేదనియే నా అభిప్రాయము. లేకపోతే ప్రపంచకజ్ఞానసంపన్నులును, చారిత్రవేత్తలును అగు మీరు గుర్తించకపోవటం ఆశ్చర్యముకదా. చివరకు ఫలవృక్షములలో సహితము సాంకర్యముచే ఫలించిన ఫలమునకు అసలైన జాతిఫలమునకు తారతమ్య ముండునని అందరికి తెలిసినదే. వంశములకు ప్రాముఖ్యతయిచ్చుట ఏదో రూపముగా ప్రతిఖండములోనూ ఇప్పటికినీ వారిలో ఉన్నట్లు మనకందరకూ విదితమే. అంతమాత్రముచేత ద్వేషభావమును పురికొల్పవలెనని దాని ఉద్దేశమా!? మంచివంశములో పుట్టినవాడని దుర్మార్గుడైనా చేసుకోవచ్చునని నా అభిప్రాయముకాదు. వరునివిషయములో మనమెంత ప్రాముఖ్యత యిచ్చెదమో, వంశవిషయములోనూ, సాధ్యమైనంతవరకూ అంత ప్రాముఖ్యత యీయవలసినదే. సత్సంతానముబడసి జీవితానందమును పొందవలెనంటే, తప్పకుండా ఆనుపూర్వికమైన వంశమర్యాదలను గూడ గుర్తించవలసినదే. తల్లిదండ్రుల పోలిక, లేక మేనత్తలు మేనమామలు పినతండ్రులు మొదలగువారి పోలిక, పిల్లలకు కలగటం వంశములో ఎవరికో ఉన్న కొన్ని దుర్వ్యాధులు తల్లిదండ్రులకు లేకపోయినను పిల్లలకు కలగటం మనం చూచుచునే యున్నాము. పూర్వపురుషులకు వ్యక్తిగౌరవం చూపించటం విధాయకమేగాని సత్సంతానమాత్రమునకు బద్ధమైన వివాహసంబంధము మాత్రము పొత్తుమీద ఆచరించతగ్గది కాదు. వంశగౌరవమూ, వరునిప్రాముఖ్యము రెండునుకలిసిన సంబంధం ఉన్నప్పుడు ఇంక కావలసినదేమి...

సరళ:—అమ్మా! ఆంగ్లేయ భాషావైదుష్యమును పొందిననీవే ఇటువంటి మాటలాడటం వింతగాఉన్నది.

రామ:—ఇప్పు డందరికీ ఉన్న దుఃఖిప్రాయమే అది. జ్ఞానసంపాదనకొరకు నూతన విజ్ఞానముకొరకు ఇతరభాషలను నేర్చుకొనినంతమాత్రమున మనలో ఉన్న సద్విషయములను గర్హించవలసినదని ఎక్కడైనా ఉన్నదా ఏమి. ఎక్కడికైనా భోజనమునకు వెళ్లామనిన, మనకు హితవగు వస్తువులనే తిందుము. వారికి మనకు ఆపూటతో సరిగాని శాశ్వతముగా అంటుకోవలసిన దేదియుఉండదు కాలవైపరీత్యము కొద్ది, నిజస్థితిని గమనించలేనంత దుస్థితికివచ్చితిమి. కాలక్రమేణ నిజము బయటపడకమానదు.

శాస్త్రి:—తల్లీ: విన్నావుకదా మీఅమ్మమాటలు. నీవునూ బాగా ఆలోచించి నీఉద్దేశమును స్పష్టముగా చెప్పుము.

సరళ:—నాన్నగారూ! నన్ను కని పెంచి పెద్దదానిగాచేసి విద్యాబుద్ధులు గరపి, నాక్షేమమే, మీక్షేమముగా భావించవల్లు యోచించుచుండిన అనుభవజ్ఞులగు మీకు ప్రపంచానుభవమునను ఎంతయో దూరమందున్న నేనా చెప్పుట? తల్లి తండ్రులు మూర్ఖులైనప్పుడు, వారిసంగతే వారు నిర్ణయించుకొనుటకు అసమర్థులుగాన బిడ్డనుగూర్చి మాత్రము వారు తగిన నిర్ణయమునకు వచ్చుట అసంభవము. విజ్ఞులైన మీరు నన్నుగూర్చి నా భవిష్యజ్జీవనముగూర్చి యోచించునంత, నన్నుగూర్చి నేను యోచించలేనని నాకు గట్టినమ్మకము. అని కొంచెము మనుసిగ్గుదొంతరలు మొగమునకు ఒకవిధమైన వన్నె దోవ తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించి వెళ్లిపోయెను.

౨

'కేశవా మీఅమ్మను ఇలా గొక్కసారి రమ్మను' అని తన మూడేండ్ల ముద్దుకుమారునితో తండ్రి శంకరశాస్త్రి చెప్పగానే గునగున పరుగులెత్తుకుంటూ తల్లి వద్దకువచ్చి, తన వచ్చీరాని అస్పష్టపుమాటలతో ఆ ఖబురును ఏలాగో అందజేసితే, నేమో గొప్పకార్యమును నిర్వహించినట్టు దిగ్విజయసూచకమైన ఒక గర్వపుచూపు చూచి చంకకెగ్రబాకెను. తల్లి సరళయు మాతృవాత్సల్య ముప్పొంగ బిడ్డను చంకవైచుకుని ముద్దులు కురిపించుకొనుచునే, భర్తవద్దకువచ్చి ఆయన చదువుకొనుచున్న హిందూపేపరును వెనకాలే తానూ చూచుటకు ప్రారంభించింది. ఆయన ఛప్పున పేపరు మూసేసి ఒకచిత్రమును మట్టుకు కనబరచుచూ, "సరళా వీ రెవరో నీవు తెలిసికొగలవా? చూడు."

సరళ నిదానముగా చూచి ఇది మాచెల్లెలు కమలం. ఈయనెవరో నాకు తెలియదుగాని ఈపేరుకు తగిలించియున్న డిగ్రీలనుబట్టి, డాక్టరుగారని స్పష్టమౌతున్నది.

శంకరశాస్త్రి చిన్నవవ్వు నవ్వుతూ 'సరళా, నీవు కేవలము దురదృష్టవంతురాలవు సుమా. నీ చెల్లెలు చూడు ఎంతచక్కగా బి య్యేల్ పట్టపరీక్షలో నెగ్గి పట్టాముపొందిందో. మొన్నమొన్ననే బంతులాట పోటీపరీక్షలో కప్పు గెల్చుకుంది. ఇప్పుడొక డాక్టరు'జోసఫు'సివిలుమారేజీ అక్టుక్రింద వివాహమైంది. ఒకరు లాయరు. ఒకరు డాక్టరు. ఏదీ నీకా అదృష్టము పట్టినదా? ఏదో నాబోటి అనామధేయుణ్ని చేసుకొని ఇంతదూరానికి రావలసివచ్చింది. నమ్మకములేకపోతే చూసుకో ఈ పేపరును' అని చేతికిచ్చెను. పాపము సరళమాత్రము దిగ్భ్రమను పొందిన మనస్సును సందరించుకుంటూ, బిడ్డను అక్కడున్న ఆయా చేతికిచ్చి, మరేమియు బదులు పలుకలేక, ప్రామ్పడి ఆకాగితము ఆమూలాగ్రము చదివి ఒక వేడినిట్టూర్పు వదలెను.

శాస్త్రి:—ఏమలాగు మిన్నొచ్చిమీదపడినంత విచారిస్తున్నావు? ఇప్పుడెన్ని అల్లాగు జరుగుచున్నాయి కావు! వాళ్ళు మాత్రము కలిసిఉన్నంత కాలము భార్యాభర్తలనిపించుకొని ఆస్తిపాస్తు లనుభవించుట లేదా? ఇందులోఉన్న ప్రత్యేక సదుపాయం ఒకటి నూతననూతనచవులు రుచిచూడవచ్చును. అని ఒక వినురుమాటాడి ఎగసట్లు ఊరుకుండెను.

"మాఅమ్మ అనుకొన్నంతా అయినది. మొత్తము మీద యౌవనోద్రేకమునకే ఎక్కువ ప్రాముఖ్య మిచ్చినప్పుడు, కలిగేఫలితము ఆవిధముగా ఉండక తప్పదని మాఅమ్మ మొదటనే మానాన్నగారితో వాదించినది. మాతో తిరుగుచూ చిన్నప్పటి్నుంచి అత్యంతమిత్రులుగాఉన్న మీపింతండ్రి కుమారుడు నారాయణకిమ్మని మాఅమ్మ ఎన్నివిధాలో అన్నది. తగినఇంటి అబ్బాయి, లక్షాధికారి, రూపసి, విద్యాధికుడు. మొన్నమొన్ననే ఖండాంతరములకు వెళ్ళి పరిశ్రమ విద్యలన్నీ ప్యాసుచేసి స్వయముగా ఒక పరిశ్రమాలయాన్ని స్థాపించి దక్షతతో నిర్వహిస్తున్నాట్టగదా! ఇంతకూ విధివిధానాన్ని తప్పించువారెవ్వరు."

"నన్నింకా పెళ్ళికి పిలుస్తారని అత్తారింటికి వెళ్ళి అల్లరికం కొన్నాళ్ళు చెలాయిద్దామని గంపంత ఆశతోఉంటే నాఆశలన్నీ ఒక్కసారి పోగొట్టిందని నాఘోషనాది. అయిందేమో అయింది. వాళ్లేమో చిలకాగోరింకల్లాగ ఈపాటికి సౌఖ్యపరంపరలో మునుగుతూ ఉంటారు. ఎందుకొచ్చిన ఆలోచన. ½ గంట దాటిపోతున్నది. 11 గంటలకు నా డిపార్టుమెంటును చూపించటానికి కొంతమంది పెద్దలను వెంటపెట్టుకొని మాలవ్యాపండితుడు వస్తాడట; నేను కొంచము త్వరగా వెళ్ళాలి."

"అన్నీ సిద్ధంగా నేయున్నవి. మీరు భోజనానికి వెళ్ళవచ్చును." అనిచెప్పి లేచి ఆయన బట్టలు వగయిరాలను సిద్ధపరచుటకు మేడమీదకుపోయెను.

* * *

నాడు సంక్రాంతిపండుగ సీతరామశాస్త్రిగారి గృహము భూలోకవైకుంఠమువలె, చూడ ముచ్చటగా ఉండెను. రామలక్ష్మమ్మ ఊపిరి విడుచుటకైనా తీరుబడిలేక వ్యవహరించుచున్నను, మొగమునందు మాత్రము హృదయాంతర్గతమైనకించ ఒకటున్నదని చూపరకు కనిపించకమానదు. ఆరోజు స్వయముగా ఆమెయే వచ్చినవారందరకు వర్ణవివక్షత లేకుండా భూరి అన్నప్రదానము చేయుచూ, వికలాంగులకు వస్త్రదానము గూడా జేయుచూ, సాక్షాత్తు కలియుగఅన్నపూర్ణాదేవివలె కానవచ్చుచుండెను.

ప్రపంచాన్ని, అందులో ముఖ్యముగా మన దౌర్భాగ్యభారత వర్షాన్ని, ఎదుర్కొన్న క్లిష్టపరిస్థితి ఈదారిద్ర్యమహాభూతమే గదా. ఆరోజంతయు ఆమె సత్కారములోనే లీనమైయున్నది. రాత్రి9-30గంటలైనది. సీతారామశాస్త్రి, కూతురు అల్లుడు మనమలూ అందరూ చుట్టూకూర్చునియుండ, తాంబూలము వేసుకుంటూ, పిల్లలచేత ఏవో చిన్నచిన్న మాటలను మాటాడించి సంతోషించుకూతురు సరళనుచూచి "అమ్మా! మీ అమ్మకు మనందరితో కలిసి కూర్చుంటకు ఇంకా తీరుబడికాలేదు కాబోలు. పెద్దదాతున్నకొద్దీ చాదస్తము ముదురుచున్నది సుమా." అని అనేసరికి, ఆమాటలను లోపలనుండి రామలక్ష్మమ్మ, చేతులను తువాలుతో తుడుచుకుంటూ విని "ఇదిగో నేనూ వస్తూనేయున్నాను. మీరు చాదస్తమని అన్నారే. అది నాకంటె మీకూ ఎక్కువగా ఉండవలసినదేనా. అని అంటూ తానూ అక్కడకూర్చుని చిన్నకుమార్తె బిడ్డయగు 'జాను'ను దగ్గరకు తీసికుని, తలనిమురుచూ "అమ్మా జానీ! మీఅమ్మా, నాన్నా ఎందుకురాలేదు? ఈగృహ సంబంధమైన ఆనందములు వాళ్ళకంటికి నీచముగా కనబడెను కాబోలు! ఒక్కరోజైనా నల్గురముకలసి ఒకచోట అనుభవించుటకవకాశములేదట. కాలపరిస్థితి!" అనెను.

సీతారామశాస్త్రి:—ఇప్పటికా నీకు వెష్టతగిలినది. అతనిని ఆఊరినుండి బదిలీచేసినందున పని విస్తారముగా ఉన్నదట. ఇంక అమ్మాయికా వాదించవలసిన అర్జంటు కేసులు చాలా ఉన్నాయట: అందు

కోసరం నీ విలా అనుకుంటావనే పిల్లల్ని మనిషి నిచ్చిపంపారు.

లక్ష్మమ్మ:-ఆహా! ఇంత ఉభయులుకలసి ఒకచోట ఉండటానికి కూడా వీల్లేదు కాబోలు ఈఉద్యోగ ధర్మాన్ని పుచ్చుకుని; కాని జానూ! మీతమ్ముడేమిటి చదువుతున్నాడు.

జాను:— వాడు ఏమీ చెప్పిన మాటవినడు. మీదు మిక్కిలి దగ్గొకటి తీయకుండా వాడ్ని బాధపెడు తున్నాది.

రామలక్ష్మి:— వాడి ననపలసిన పనేమిటి. ఇంటి వద్ద బాధ్యతవహించి బిడ్డలను జాగ్రత్తగా చూచుకుని వాళ్ళను క్రమమైన శిక్షలో ఉంచవలసిన తల్లి ఇతర వ్యాపకంలో లీనమైనప్పుడు వారెల్లాగు సరిగా ఉండగలరు? ఎంతమంది దాసదాసీజనములున్నను తల్లి పెంపకమునకు ఇతరుల పెంపకమునకు హస్తి మశకాంతరం లేదా భౌతికాభివృద్ధిలోనూ మానసికాభివృద్ధిలోనూ ఉండును. అది అటుండనిచ్చి అంత మంచిగాలిలోఉన్న ఎవరికీలేని ఆమాయదగ్గుకూడా ఎక్కడ్నించి వచ్చినదో ఖర్మము. అతను రాకపోయినమానె. కమలయైనావచ్చిన, నామనస్సుకు ఈవెర్రి ఉండకపోవును. ఎందుకు అనుకుని లాభమేమిటి?

శాస్త్రి:-ఏమిటండీ మీరును నిత్యం అలాగు అనుకోవటం తప్పని నాఅభిప్రాయము. అనవసరముగా వాళ్లమనస్సునూ నొప్పించినవారవుతారు. మీదు మిక్కిలి మీరిలా తరుచూ అనడంబట్టి వాళ్ళలో వాళ్ళకు పొరలుపుట్టడానికి అవకాశం ఉంటుంది. నేను మొన్న నీమధ్య వాళ్ళభార్యాభర్తలమధ్య కొంచం పొరలుపుట్టి, పెరిగి, డైవర్సువరకూ తదంగం ముదిరిందని కొందరివల్ల విన్నాను. నాపనిమీద నేనూ అక్కడికి వెళ్లడం తటస్థించింది గనక అప్పటికి నాకు తోచినట్టు కమలతో చెప్పివచ్చాను. ఇద్దరికీ గట్టిగా చెప్పడానికి వీల్లేదు. ఊరుకుందామన్న మనసొప్పదు. ఇప్పుడు ఖులాసగా నేయున్నారు.

రామలక్ష్మమ్మ:—మనవార్ని "ఆలుమగలకయ్యాం అద్దంమీద పెసరగింజని" సామెత పాడిచేవాళ్ళు. ఎటువంటివాళ్ళకు ఏదోసమయాన అమనన్సు తన యొక్క స్వభావచంచలాన్ని పైకుబికించకమానదు. తరువాత పశ్చాత్తాపులు వాటంతటవేకలిగి సంసార యాత్ర తిరిగి సరళముగానే జరిగించుకుంటూ సంతోషముగా కాలక్షేపము చేసుకొనుటకు ప్రయత్నించే వారు.

శాస్త్రి:-ఇప్పుడుమాత్రము కలిగిన నష్టమేమిటి? మనవెఱ్ఱికాని, ఇదేమిటో ఒకసారి చూడండి. అని తనచేతి రుమాలులో ముడిచి పట్టుకొన్న మిలమిల మెరిసే వజ్రములు పొదిగిన ఒకపతకమును చేతిలో పెట్టి "మామామ ప్రొద్దుటే చూచినారు. మీకెక్కడా తీరుబడిలేనందున ఇప్పటివరకూ చూపించటం పడింది కాదు."

సరళ:—అబ్బా ఈయనకెంత జ్ఞాపకము. పని మల్లే దానిని గుర్తుంచుకుని ఇక్కడికి తీసికొచ్చినారు. ఏదో వాళ్ళ సంతోషం కొద్ది ఇచ్చినారుగా?, అందులో మనఘనతేముంది.

శంకరశాస్త్రి:—అది వాళ్ళ సంతోషం; అవులే, ఇది నాసంతోషం. అని ముసిముసి నవ్వులు నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు.

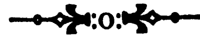
సీతారామశాస్త్రి:—నీ వో గుడ్డికంటిదానవు. చత్వారంజోడు కావాలి. నేచెప్తానువిన్దూ దాని సంగతంతాను. నాల్గయిదునెలలక్రిందట పేపర్లో ఒకపోటీ పరీక్ష ప్రచురించబడిన సంగతి నీవేకదా నాకు చూపించినావు. ఆపరీక్షావిషయము "ప్రపంచంలో ఉన్న గొప్పమతము లన్నిటినీ పేర్కొని వాటి విజ్ఞానమునకూ హైందవ విజ్ఞానమునకూ ఉన్నసాట్లను పోలుస్తూ, అన్నిట్లోగల సారాంశమును స్వయముగా విమర్శించుట"అని నీకు జ్ఞాపకంఉందా? అవ్యాసము వ్రాసినవారికి 1,000 ఖరీదుగల వజ్రపతకమిచ్చెదమని కూడ అప్పుడేగదా ప్రచురించారు. దానికి మన సరళ చక్కనివ్యాసమువ్రాసి అహిందూ యూని

పత్రికవారి బహుమానము పొందిందట. మనము ఈసందట్లో రెండురోజులనుండి పేపరు చూడటం లేదు. వారంరోజుల క్రిందటే ఆబహుమానము ఇచ్చివారట. నాఉద్దేశము మాత్రము ఆ బహుమానము నీకురావలసినది సుమా. ఎందుకనీ, నీకుమాత్రే గనుక.

శాస్త్రి:—అందులో సగం నాక్కూడాను. నాతో సరిగా లాటిన్ నేర్చుకుని అందులోఉన్న పుస్తకాలను నాకన్నముందుగానే చదివి, అవరీక్షలు ప్యాను చేసినది. అందుకనీ నాకు సగం.

లక్ష్మమ్మ:—(సంతోషసూచకమైన మొగముతో) బాగానేఉంది. మీమామా అల్లుండ్రి వెశాకోశములు.

కొట్టబోయేది పదకొండుగంటలు. మనమాటల సందట్లో చూడలేదు. పిల్లలు పాపము ఏలాగు పడుకున్నారో చూడండి. పదండి ప్రక్కమీదకు.



జాబిల్లిసకియ

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు

పొలుగారెడినీమోము ప్రాలుమాలి
వింతగాతోచునేమొ? జాబిల్లిసకియ!
క్రాగుతలపులనరుణ చక్రంబులోన
వన్నెచెడియిటులొంటిమై వగచెదేల?
మానవప్రపంచకంబెల్ల మాటుమణిగె
పోరుమనియెడు సంద్రంపుఘోషలెగసె,
మెల్లగా అర్ధరాత్రము మీరిపోయె!
నెచ్చెలీ! యింకనీవేల నిదురపోవు?
కనులదీర్చిన కాటుకకరగిజార
ఆననముచూపెనేల విషాదరేఖ?
మురువుగులికెడు ముత్యాలసరులుద్రెంచి
పారవైచితివేల విమానవీధి?
వెదకుచుండెదవిట్టులే ప్రియునిజూడ
మోమునీమనాశాకళల్ మురువుసూప?
చింతమునిగెదవెవ్వాని చెలిమిగోరి?
వెంది!నీకేలగల్గె నీ విరహబాధ?
ప్రణయరాగామృతముగ్రోలు ప్రౌఢసతుల
మోదవాయువులందేలు పూవుప్రియుల,
వలపుతేనెలజవిచూచు పులుగుచెలుల,
గనెదవాలీల, ఫలమేమికలదెచెలియ?
మండియధికోష్ణమున దెల్లపడినమోము
తరుణి!పలుమారు జలనిధీదర్పణమున
జూచుకోనేల? శోకాన సోలిసోలి
నేత్రముల మంచుకన్నీరునించెదేల?
నిర్మలాకాశశీతలా నిలము లేచి
రివులుకొలిపెనో మదిననురాగవహ్ని?
శీతవాయువుపాలేల లేతమేను?
ఘనదుకూలంబు నొక్కింత కప్పరాదె!
నిన్నువిడనాడిపోయిన వన్నెకాని
నెమకి వేసారి నాజాడనిలచినావె
క్రొత్తశోకాలజ్వాలలు గుబులుకొనెనె?
మందభాగ్యుననుజూచి కుందెదేల?
వలపుప్రియులను మున్నెడబాపినాము;
చెలువుప్రేమించి దోషమేసలిపినాము,
మగువ! మనసారగోరిన మగలబాపి
యొండొరులజూచుకొని శాంతినొందవలసె!
నెచ్చెలీ! ధైర్యమేమియు నిలుపలేక
నెమ్మదిని గోరియున్నాను నీదుమైత్రి!
చెలిమివలచిననన్నీవు తలచుకొమ్మ!
ఎవరితోచెప్పుకోగల మిట్టిసొదలు?
ఆదరములేనిపతులకై వేదనపడు
హృదయములగాల్చుకార్చిచ్చువదలుటెట్లు?
శోకభారంబునాపుకో లేక మనము
చెలులమైనాము నేడు వెన్నెలపొలంతి!

శరణాగతి

అష్టావధాని వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు

సీ॥ ఆనందకందమౌ నాంధ్రీపయోధరోన్నత రత్నగిరిఁ దనంతటజనించి
పార్వతీశానేభవక్త్రార్క పరివేష్టనమున సంవర్ధమానతవహించి
పావనపంపాస్రవంతీ లసద్గాంగధారాభిషిక్తతఁ దీరుఁగాంచి
సత్యవతీలతా సంయోగమహిమ నానాశాఖికాపత్రనవత మించి,

గీ॥ నిఖిలభువనమ్ములన్ దననీడఁ జేర్చి । సకలపురుషార్థములనిచ్చు సత్యదేవ
కల్పవృక్షాశ్రయమ్ము ప్రాగ్భవమహత్వ । యోగమే లేక మర్త్యుల కొదవునొక్కొ?

సీ॥ సూర్యనారాయణ శుభపదంబంటు రత్నగిరీంద్రశిఖర మాస్థానసీమ
యమృతఖాదక సుమనోభీష్టదాయక మన్నవరంబు విహారభూమి
పృథుగుణత్రితయమౌ వీరవేంకట సత్యనారాయణస్ఫూర్తి నామధేయ
మార్యరత్న కవీశ్వరానుయాయి సుపద్యరత్నమాలిక ఘనోరస్థదామ

గీ॥ ముపనిషత్సారమౌ సత్యమువిదమిన్న । వరపదోద్భవి దివ్యపంపాస్రవంతి
గాఁగనోజగన్నాథ! భక్తవ్రజమ్ముఁ । గరుణనేలు నీకిదె నమస్కారశతము.

చ॥ కుతుకముమొంది నిన్ దెలిసికోవలెనంచు, శ్రుతుల్ పఠింపధీ
చతురతనున్న, కర్మములుసల్ప ధనమ్ము హుళిక్కి, యోగప
ద్ధతికసమర్థుఁడన్, మనసు ధ్యానపథమ్మున నిల్వ, దీవె నా
గతియని నమ్మినాఁడ, మమకారము మాన్పవె జ్ఞానదాయివై.

ఉ॥ ఆయతఖేదమందెద వరాన్నము నొందఁగ సత్యదేవ! నా
రాయణ! మన్మనోబ్జములు వ్యస్తవరాన్నపదమ్ముఁ జేసి ని
శ్శ్రేయసమిచ్చి ప్రోవఁగదె చెచ్చెర, దానను నీకునైతమున్
బాయుఁజుమా శిలోచ్చయనివాసము, పద్మవిలాస మబ్బుటన్.

సీ॥ తనియుఁగా కృతిమెచ్చుకొనఁగవి, నీజగత్కృతిశ్రుతి నుతియింపనేమిదలఁతొ?
కవికల్పనమె యచ్చెరువుఁ గూర్పనవురి! నీ సృష్టివైచిత్రి వచింపఁదరమె?
చిత్రమ్ములన్ బ్రదర్శింతువు మాకు, వర్ణింప వాక్సుధఁ బ్రసాదింపవేమొ?
సగుణరూపంబె ప్రశంసింపలేమయ్య, నిర్గుణాత్ముని నిన్ గణింపఁగలమె?

గీ॥ శరణుసొచ్చివానిపై నుఱుమకుండఁ । గురియుజలదముగతిఁ గృపఁ గురిసెదవఁట!
రక్షకుఁడవీవె నాకుఁ బురాణతీర్థ! । సత్యదేవ! నారాయణ! శరణుశరణు.



'ప్రాకృతిక'

జయపురసంస్థానం



జయపురసంస్థానమున

నొక సుందరదృశ్యము.



చిట్టివాడు 8 నెలలవాడు

అచ్ఛంపైన ఆవుపాలతో పెరుగుచున్నాడు!

చూచారా!!



బొంబాయి సర్వకళాశాలా విద్యార్థినులు.

లండనులో ఉన్నతవిద్య గరచుటకు మొన్ననే బయలుదేరినారు.



శ్రీమతి, జేబ్ ఉన్నిస్సాబేగం.

ఈమె వయసు 15 మహమ్మదీయబాలిక. అతి రసవంతమైన కవిత్వ మీమె కలవడియున్నది. పరదాపద్ధతిమీరి బయటకువచ్చి యీమె తనవారి నుద్బోధించుచున్నది.



'అల్లరిలో ఆనందము'

విడాకులు

శ్రీమతి నెమిలి చంద్రమతిగారు

విమల కిరువది సంవత్సరములు నిండినవి. ఆమె సద్గుణరాశి, సౌందర్యవతి. భర్త గృహమునకు వచ్చి అయిదు సంవత్సరము లయినది. భర్త రామచంద్రుడు యిరువది యయిదేండ్ల ప్రాయమువాడు. సుందర పురుషుడు, గుణవంతుడునై యుండెను అతడు గొప్ప యుద్యోగస్థుడు, యాస్తి పరుడుకూడాను. ఒకనాడైనను యొకరి నొకరు విడిచియుండలేదు. ఒకనిముష మెడ బాటు యొకయుగముగ తోచుచుండెను. ఒకరినొకరు మిగుల గాఢముగ ప్రేమించు చుండిరి.

ఇటుల సంతోషముగ వారు కాలము గడుపుచుండగ విధివశమున రామచంద్రుడు స్ఫోటకముపడెను. దానితో యతని రూపు మారిపోయెను, కండ్లుకూడ పోయినవి. ఇది మాత్రము చాలక దరిద్ర దేవత కూడ యాహ్వానించెను. ఉద్యోగము పోయెను. ధనమంతయు గోల్పోయెను. విమల యిదం తయు చూచి మిగుల చింతించెను. ఏమి చేయగలదు? దైవయత్నము! కండ్లుపోయి వికృతముగ మారిన తన భర్తను మునుపటి కంటె వేయిరెట్లధికముగ ప్రేమించుచుం డెను. విమల కొంత విద్య నేర్చినదవుటచే కొంతమంది పిల్లలకు చదువు చెప్పి స్వల్ప ముగ వేతనము సంపాదించి, దానితో కాలము గడుపుచుండెను. భర్తకు తోడు నీడై మెలగుచుండెను.

ఒకనాడు రామచంద్రుడు భార్యతో నిట్లు చెప్పెను. "విమలా, మన దేశమున విడాకులచట్టమమలులోనికివచ్చిన నెంత బాగుండును! నే నిక యావజ్జీవము గ్రుడ్డి వాడనై ఈవిధముగ నుండవలసినవాడనే కదా? ఈ దరిద్రునితో కూడ నున్న నీ కేమి సుఖము? సంపదలతో తులతూగు మనము పూటకు గతిలేనివారమైతిమి కదా? ఆహా కాలము! ఎంతటిలో నెంతమార్పు కలిగెను! నన్ను నా దారిని విడువుము. నేను భిక్ష మెత్తుకొనియైన బ్రతుకగలను. పట్టు పాన్పులపై పండుకొను నీవు యీ కఠిన నేలపై పండుకొనుటకు నీ కోమలశరీర మెట్లోర్చుచున్నది? నీయట్టి సౌందర్యవతి, సద్గుణవతియగు భార్యనుగూడి సుఖించు టకు నేను పుణ్యము చేయలేదుకదా? నే నిక నీ ప్రపంచములోనుండి యేమి ప్రయో జనము? చూచి యానందించుటకుకూడా కండ్లు లేవు. నీ విష్టపడిన నీ క్షణముననే నెంతోమంది యావనులు, సుందరులు, ధన వంతులు నిన్ను చెట్టబట్ట నువ్విళ్లూరుచుం దురు. ఒక ధనవంతుడైన సుందరపురుషుని పెండ్లిచేసుకుని సుఖముగ జీవింపవచ్చును కదా నాతోనుండి కష్టపడుటకంటె."

ఇది విని విమల నవ్వుచూ "నాథా, మీరు నిజముగా నీ మాటలు నుడువు చున్నారా లేక పరిహాసార్థముగానా? ఎంతమాట చెప్పితిరి!! అగ్నిసాక్షిగ పరి ణయమాడిన పంచప్రాణములతో ప్రేమించు చున్న భర్తను విధివశమున కండ్లుపోయి, ధనమును గోల్పోయినంతమాత్రమున యత నిని విడచి వేరొకరిని ప్రేమించుటయా?

మరియొకరిని చెట్టబట్టుటయా ఈ జన్మలో! ఆహా! ఏమికాలము! మీకు చెప్పుటకైన నోరెట్లువచ్చినది ?

సిగ్గు, సిగ్గు. హిందూదేశముయొక్క పతివ్రతాధర్మము మఱచినారా? పతివ్రతల చరిత్రలు జ్ఞప్తికిరాలేదా ? ఈధర్మ ముండ బట్టియే 'భారతనారీమణు'లని పేరు వచ్చినది. అట్లుగాక పాశ్చాత్య యువతులవలె చీటికి మాటికి విడాకు లిచ్చుచుండిన ఆ పేరెందుకువచ్చును? మూడు నాళ్లలో మూలబడిపోదా ? భార్య భర్తయొక్క యర్ధాంగి కదా? ఎంత కష్టము కల్గినను, ఎంత సుఖము కల్గినను ఇద్దరును సమముగ అనుభవింపవలసినవారే కదా? ఒకరిని మనసారగ ప్రేమించిన మనస్సు వారిని విడిచి వేరొకరిని ప్రేమింపకల్గునా ? ఈవిధముగ చపలమైన ప్రేమ ప్రేమయగునా? భార్యా భర్తల ప్రేమ పవిత్రమైనది, నిష్కల్మషమైనది, నిశ్చలమైనది, నిర్మలమైనది కదా. అటువంటి ప్రేమను తృణీకరించిన 'ప్రేమ' యను పదమే నశించిపోదా? విడాకులచట్టము మన దేశమున కెంతమాత్రము పనికిరాదు.

అయితే పురుషులలో కొందరు కలి యుగరాక్షసులు కూడనున్నారు. భార్య చనిపోయిన మరునాడే వేరొక సతిని చేబట్టుటకు సిద్ధముగానుందురు. భార్యను సదా పీడించువారు కొందరు. ఇటువంటివారికి శిక్ష విధించు చట్టము వచ్చిన బాగుండును కాని, విడాకుల చట్టము మంచిదికాదని నా యూహ" అనెను.

"నా సుగుణముల ఖనివగు విమలా! నా ప్రేమమయమూర్తీ! నే నన్నమాటలకు నన్ను క్షమింపుము. నీ విలాగున చెప్పుదువని తెలిసియే నే నటులంటిని. నీవంటి భార్యను బడయుటకు నా పూర్వజన్మ సుకృతముకాని వేరుకాదు" అని విమలను దగ్గరకు తీసుకొని శిరసుయక్కున జేర్చి ఆనంద బాష్పములు రాల్చెను. కొంతసేపు యిరువురును పరమానందసముద్రమున లీనమైపోయిరి! * * *

ఆహా! కళంకరహితమైన ప్రేమయొక్క ప్రభావమేమి! ఎటువంటి కష్టములోనైనను భార్యా భర్త లిరువురి హృదయము లేకమైన నీటిలోనుండియు తామరాకునకు జలము సోకనటుల కష్టములోనుండియు వారి కది సోకదుకదా ?

——:o:——

భేదాభేదములు

శ్రీమతి విద్వాన్ కంచనపల్లి కనకాంబగారు

"భేదమేయున్నచో భేదమేయుండు
భేదమరయకున్నఁ బ్రీతియేనుండు
వ్యవహారముననెట్లు పరమార్థమందు
శివజీవభేదంబుచే నట్లుకుండు
భేదింపగాఁ దత్త్వ భేదంబుకలుగు
సాధింపగానౌనె సామ్యమవ్వలను
దలపెంద్రుకలకుండుఁ దద్దయుఁబూజ
తలవదలినవెన్కఁదగునె యాపూజ
మైక్యసిద్ధిని దేవుననుభవంబుందు
నైక్యంబులేనిచో నధముఁడై యుండు
నేదైన, నెట్లున్న, నీశ్వరుండన్న
రాదుజన్మం"బాత్మరాముఁడే"యన్న

స్త్రీ విద్య

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం. ఏ; బి. యల్.

కళోపాసనమునకును, ఆనందప్రదమునకును వలసిన అభిరుచి స్త్రీప్రకృతియందుఁగలదు. స్త్రీసహజప్రజ్ఞ వలన కళావీథు లవలీలగ నెరవేయును. స్త్రీచల్లిన పువ్వులను, నైవేద్యముగ నామె ఇచ్చిన ఫలములను గైకొని కళాదేవి సౌందర్యమాధుర్యములతోఁ దోలుకాడు తనహృదయమున నామెను తాపోసఁగును. కళామయియై స్త్రీ-కళాసామ్రాజ్యమందు పట్టమహిషియైయుండును.

లలితకళలను మించినకళ జీవనకళ. లలితకళోపాసనమందే గాక జీవనకళోపాసనమునఁ గూడ స్త్రీ అగ్రస్థానము నందఁగలదు. జీవనకళయందలి సౌభాగ్యమును, సౌందర్యమును అనిర్వచనీయమైనవి. సంఘజీవనమందును ప్రత్యేకవ్యక్తిజీవనమందును శోభిల్లునది ఈకళ. ఇది అనురాగసంభరితమైనది. ఆనందమయమైనది. ఉత్తమాశయములు కుసుమించు సంఘమందును వ్యక్తిజీవనమందును దీని సౌరభము తెరలు తెరలై ఉప్పొంగును.

నేఁడే జీవనకళ ఎట్లున్నదో కన్గొనవలెనన్న నేఁటిమానవసంఘమును మనము పరీక్షింపవలెను. నేఁటిప్రపంచజీవనమును పరీక్షింపవలెను.

జీవనమునకును విద్యకును అవినాభావసంబంధము కలదు. ఇవి రెండును వేఱురూపులుగల ఒకే శక్తి యని తెలిపినను, తెలుపవచ్చును. తలఁపువనున్న జీవనము విద్య, క్రియయై తోఁచిన విద్య జీవనము. 'తాను స్మరించుభావమే తానగును' అని ఈశోపనిషత్తు వాకొనుచున్నది. తన మనసున మనుజుఁడు కూడఁబెట్టుకొను తలఁపులే అతనివిద్య. ఈ విద్యయే అతని ఆచరణములను నడుపుశక్తి. ఈ ఆచరణముల కలయికయే నాగరకత. వర్తమాననాగరకత వర్తమానవిద్యయందు ఉద్భవించినది. ప్రస్తుతవిద్య ప్రస్తుత నాగరకతవలన పెంపొందుచున్నది. ఈ నాగరకతావిద్యలందు ఆచార్యపీఠము నందినది ప్రతీచిగోళము. ఏ రవికవియో, ఏ గాంధియో ప్రాచీభావదార్ఢ్యమును, ఆదర్శబంధురక్రియామహత్త్వమును వ్యక్తీకరించుచున్నను, రాజచక్రమును త్రిప్పుచున్నది పాశ్చాత్యసభ్యతయే. ఆత్మనణఁచి మెలుదిరిగినకండ "నేనే మనుష్యుఁడను! నేనే దేవుండను!! నేనే సర్వంబును!!!" అని గొంతెత్తి పలుకుచున్నది. కండనాశ్రయించునది కావరము కాని కారుణ్యమా?

కనులెత్తి అధునాతనయుగమును పరీక్షింపుఁడు. స్వార్థము, ఈర్ష్య, ద్వేషము ప్రత్యక్షమగును. అభ్యుదయమిచ్చు పరికరములు అరిష్టములకు కూడ పనికి వచ్చునుగదా! నేఁటివాణిజ్యమును, నేఁటిభౌతికశాస్త్రమును నేఁటిఆర్థిక నిరంకుశత్వమునకును, సామరికసంక్షోభమునకును తలిదండ్రులాయెను. ఇవి ఎన్నెని దుష్ప్రవృత్తులను రేకెత్తించెను. వీనికి విజయము చేకూరుట కల్ల. కాని, ఇవి విజయమునకై విజృంభించుచున్నవి! వేఁడిపొగలను, విషవాయువులను ప్రపంచవాతావరణమున విరఁజిమ్ముచున్నవి! మతము ప్రబోధించు భ్రాతృత్వభావముపై చింతనిప్పులు గుమ్మరించి, దైవమును వెక్కిరించుచున్నవి! మనమునందలి సెగలే యుద్ధాంగణములందును, వాణిజ్యరంగములందును గుభుల్గుభుల్మని వెడలుచున్నవి! ఒకదిక్కునుండి గరళమును గ్రక్కుమనను వేఱొకదిక్కున అమృతమును వెడలింపదు. జాడ్యముచే పీడితుఁడగువాఁడు మూలుఁగునందు మోదమును జూపఁడు. ఆర్థికరాజకీయరంగములందు అనర్థములచే పైశాచికనృత్యముఁ జేయించు చిత్తము సాంఘికరంగమందు అద్భుతజీవకళచే 'నాట్యము చేయింపనేరదు. బలమంది, పెచ్చిల్లుచుండు నొక దుర్గుణము వెనుక నెంతేని పరివారముండును. స్వార్థమునకు దురాశ దౌరాత్మ్యములు అనవరతము వింజామరలు వీచుచుండును. స్వార్థమును, విలాసవ్యామోహమును, రక్తమాంసములపై స్వారీ చేయునపుడు, మనుజుఁడు చేయఁజాలని చెట్టయేది? దుర్వృత్తులన్నియు చేతులు కలుపుకొని మనసునందు గజ్జఁగట్టి ఆడుచుండ, కన్నెత్తి మనుజుఁడు కలుషమునే కాంచును గాని,- కుళ్ళుచు క్రక్కు జావళులకే చెవియొగ్గును గాని,

మధురతారకమంత్రమును హృదయమునఁ జేర్చుకొనునా? ఆత్మ వెనుకఁబడియుండ, పగ్గములు త్రెంచుకొని ఇంద్రియములు దశదిశలఁ బర్విడుచుండ, దైవభక్తి పాపభయములు హృదయక్షేత్రమునుండి నిష్క్రమించి, దవ్వునకుఁ దొలఁగియుండఁ గళాసందీప్తమగు ఆదర్శప్రవర్తనము ఎట్లు దృగ్గోచరమగును? ఆత్మకు సంబంధించిన ఆశయములు అదృశ్యమైయుండ, పాశ్చాత్యులు విచ్చలవిడినడతకు అంజలులెత్తుచు, తాము స్వాతంత్ర్యమును ఆరాధించుచుంటిమని అట్టహాసము చేయుచున్నారు. License, Liberty కాదు. విచ్చలవిడినడత స్వాతంత్ర్యముకాదు. ఇది రెప్పవాల్చక తేజఃపథమున నగ్రసరమగునది—అదియో కనులుమూసికొని పరువులెత్తి తమోమయమైన కూపమునఁ గూలఁబడునది! అద్భుతార్థముఁగల ముక్తికి అపరరూపై, ఆత్మశక్తినుండి దీపించు స్వాతంత్ర్యము, జఘన్యప్రవర్తనమునకు కన్నతల్లియగు విచ్చలవిడి నడత ఎట్లగును? అంధకారబంధురమనస్కులకు ఆలోకమయమైన అభిధేయములుండుట కలదుగాన, నీతిమాలిననడతకు కొందఱు స్వాతంత్ర్యమని పేర్వెట్టినను, పెట్టవచ్చును. ఆదర్శతత్త్వమెఱిఁగి, కనులు కలిఁగి విమర్శించు వారికి వీరిప్రవర్తనముగాని, వీరి నుడువులుగాని ఎట్టి ఎగ్గును చేయలేవుగాని ఒరులకివి చేయు చెఱుపు చెప్పవలవికానిది. మానవులలో పల్వురు గొఱ్ఱెలమంద కెనయై మెలగుదురుగాని, తమ మేధస్సులను తట్టి స్వతంత్ర చింతయందు మననును చొరనీయరు. అంధానుకరణము వీరికి పరమావధి యగుచుండును. అధునాతన నాగరకతకు పీఠభూమియైన పశ్చిమఖండముచుట్టును పృథ్వీజాతులు రామభజనచేయుచుండుట లోకవిదితము. పాశ్చాత్య నాగరకత నేడు రాజై ఏలుచున్నది. యథారాజా తథాప్రజా కాదా? ఈసభ్యతకు వసుంధర నేఁడు చేతులు మొగుచుటందు అక్కజమేమున్నది? ఈ వసుంధరనుండిగాని, ఈ వసుంధరయందు వీచువాతూలమునుండిగాని, విద్యనుగాని విమర్శనముగాని ఎఱుఁగని భారతీయులు విడివడిపోఁజాలరు. అందుల కెన్నెని తార్కాణములును కన్పట్టుచున్నవి.

మనసును, మనుష్యత్వమును, సుఖమును స్వాతంత్ర్యమును గుటుక్కున మ్రింగు అంధానుకరణమునకు, భారతీయులకు ప్రతికూలమైన శక్తులెన్నో తోడుపడుచున్నవి. ఈ శక్తులందు తొలుతటిది మనోదాస్యము! ఆదర్శతత్త్వవిమర్శనమునకు తోడ్పడు ప్రాచీవిజ్ఞానమునకు అంటుకొనినమంట రెండవశక్తి!! సత్యనిరూపణమునకు చేవోడగు సమష్టిచింత సంఘీభావములను దిగమ్రింగు అంతఃకలహము మూడవశక్తి!!! అజ్ఞానము నాల్గవది. అర్థానుస్వారజ్ఞానము ఐదవది. వీని చెలికత్తెయై మెలఁగు అహంకారము ఆఱవది. దురాశనిరాశలును, దురాచారములును తక్కుంగలవి. భారతమానసమును నేఁడుపట్టిన జాడ్యమొక్కటికాదు. పృథ్వియ వలి జాడ్యములన్నియు పులుగులై, దానిపై వ్రాలినవి. జాడ్యములకు సత్వరచికిత్స అనివార్యము. వ్యాధి గుణము నెఱుఁగక గడంగితిమేని నిముసములో రోగిని చితియందుఁ బరుండఁబెట్టెదము. హేతుఫలముల సంబంధసూత్రమును తొలుత మనము చేతఁబట్టవలెను. హిందూసంఘము యొక్క దుస్థితికి కారణములు కొన్ని హిందూ దురాచారములనుట నిక్కమే. వీనిని తొలగింప సంఘసంస్కర్తలు యోజింపవలసిన విషయము లెన్నేనికలవు.

ఇవి హిందూమతమునకు సహజమైనవి కావనియు, సనాతనధర్మముయొక్క అంగప్రత్యంగములు కావనియు, వీరు తొలుత గుర్తింపవలసిన విషయము. రోగమును చంపుటను మాని రోగినిచంపు హింసావృత్తికి, మహత్తర హిందూమతమునంటిన దురాచారములను గాక సనాతనధర్మమునే మట్టువెట్టుట హేయక్రియయని వీరు పదపడి గుర్తింపవలసిన విషయము. సంఘసంస్కరణమనిన అంధానుకరణము కాదనియు, దృష్టిని తనదెసకు పడలాగు పాశ్చాత్య సభ్యతయందు గ్రహింప నర్హమైన గొనములు కొలఁదిగను, గ్రహింప నసహ్యములై, గర్హ్యములైన ఆచారములు అధికముగను నున్నవనియు, నవనాగరకతకు సంపూర్ణమైన అతిథిసత్కారమీయక, దానిని బోనులోనిలిపి పుంఖానుపుంఖముగ క్రాసుపరీక్షచేసి గుణానుసారమైన ఆదరము దానికీయవలెను గాని,

అఖిలార్థ సాధకమైనదనియు, మనచే అందలము మోయించుకొనుట కర్హతగల ఆచార్యుఁడనియు యోజించి దానిపై పువ్వుచెండు విసరరాదనియు వీరు గ్రహింపవలెను.

మన కిపుడు వలసిన విద్య మన హృదయములను, మనసంఘమును సంస్కరింపఁజాలినదై యుండవలెను. సముచితభావ దీక్షవలనఁగాని సంస్కరణ వ్రతము నెఱవేరఁజాలదు. జ్ఞానశక్తిలేని తావునందు ఇచ్ఛాశక్తి క్రియాశక్తు లెట్లుండును? మూఁడుశక్తులు కలిసినగాని, మానవజీవనము కళాకలితము కాఁజాలదు. మన సోదరీమణులందు నేఁడెంతేని సంచలనము పొడసూపుచున్నది. సంస్కరణపథమునందును, కర్తవ్యాంగణమందును ముందంజవేయ వీరు ఆతురంపడుచున్నారు. సంతోషము. భాస్వంతమైన తమ ఆశయము దెసఁ జనుతఱి వీరు యోజింపవలయు అంశములు చాలకలవు. వానిని పిదపఁ బరికింతుము గాక!!

—:o:—

ఆవల్లికేగతి యగుపడునొక్కొ?

వాడపల్లి గంగాధర శాస్త్రిగారు

శ్రీస్వర్గనైసర్గిక స్వర్గకుటజ
సందోహమందందు సుందరంబొంద,
జాతీకురంటక కేతకీకుంద
మందారబృందంబు నందంబుగూర్ప,
శారికాపరభృత కీరకపోత
బంభరసారస సంభృతంబైన
యుద్యానవనమధ్య నుద్యత్సుశోభ
నయనగోచరమాయె సుయశంబుమీఱ
మల్లికావల్లీమతల్లికయొకటి;
ఏపుమీఱుచునుండె నేచితలిర్చి.

సుందరంబుగనుండ, స్ఫుటరుజకలిగెఁ;
జైత్రకలతికలు వ్యాకులమంది
వడిబ్రతికించెను బటురుజనుండి
సౌందర్యవల్లితా సన్ననిదయ్యె
నదమలాత్మబలంబు సరగుననెంచి
కళలనుగలవంగఁ గడఁగెనామల్లె.

సకలార్థ సంచయజ్ఞానంబుగొనుచు;
సత్కవీశ్వరబృంద సన్నుతంబగుచుఁ
జిత్రవిధంబుగాఁ బత్రముల్ కల్గి
ఏకహృదయమందు నెన్నొభావములు
జన్మించుటనుజూప జనులకందఱకు
మూలభూపధి వల్లి చాలతీగలను
విస్తరింపఁగజేసె విజ్ఞానమొప్ప.

ఇంతలోనుడపవల్లి సంతాన ముపమ
రహితంబుగా దీప్తివిహితంబుగాఁగ
నలరుచుండఁగనందువిలసిల్లెనొక్క
లతిక యత్యద్భుతగతులసమృద్ధి.
అర్థాభివృద్ధితో వర్ధిల్లుచుండెఁ,
దీవంచచొవంచ తీవలుపెరుగ
విఘ్ననాయకుపూజ విమలసద్భక్తిఁ
దవిలియొనర్చెను దైవానుకంపఁ,
బూర్వజన్మక్రియా పుణ్యఫలంబొ
ప్రస్తుతజీవన ప్రారబ్ధమేమొ
యొక్కచైననుగాని యుక్కుమీఱంగ
పూర్ణసఫలతను బొందఁగాలేదు.
నిద్రస్థితిస్థవి నిర్మలవిటప
సంహతులయ్యెఁ బ్రోత్సాహహీనతను.

సద్గుణసంపత్తి యుద్గాఢమైన
స్వసహాయమది యనుస్వారమగునేని
పరసహాయంబది పరిపూర్ణబంధు
వగుటచే జింతావహంబయియున్న
యావల్లికేగతి యగుపడునొక్కొ?

నీ నిరీక్షణ

రావు వెంకట రంగనాయకులుగారు

ఎంతో ఉత్కంఠితహృదయముతో నీరాక నిరీక్షించుచుం దును. నే నేదైన పనిజేయునపుడు నామనము నీచింతనము జేయును. నాహృదయము నీకొరకు వ్యాకులపడును. నాకండ్లు నీదర్శనముకొరకు కలతపడును. నాచేతులు నీయాలింగనము కొరకు తహతహపడును. నాయధరములు నీచుంబనముకొరకు నాతురపడుచుండును.

ఎప్పుడైతే నీవు నాదగ్గరకు వచ్చెదవో అప్పుడు నాయానంద మునకు హద్దుండదు. ఎప్పటివరకు నాదగ్గరుందువో యప్పటి వరకు నేను చాతకపక్షి విధముగా నీవైపు జూచుచుందును. నాకిందులో జాలయానందము గలుగును. నీమాటలు నాకు విలక్షణముగానుండును. దానిలో యెంతరసము, ఎంతవినోదము, ఎంతయాకర్షణగలదు! నీమాటలవలన నాకెప్పుడును దృష్టి యుండదు. నేను వాటిని యహర్నిశము వినగోరుదును.

కాని ప్రియుడా! నీవు వెళ్లుదునని జెప్పునపుడు నేను వ్యాకుల పడుచుందును. నామనస్సుద్విగ్నమగుచుండును. నిన్నాపగోరు దును గాని నీయిచ్ఛకు విరుద్ధముగా నానాలుక లేవదు. నీవు నాతో సెలవుదీసికొని యచ్చటికి బోవుదువు; మరియు నా సుఖ దుఃఖములయొక్క మిశ్రితభావములతోనిండినమన స్సిక్కడ నీమధుర చింతనములో మునిగిపోవుచుండును. తిరిగి నీరెండవ శుభాగమనముయొక్క నిరీక్షణ యారంభమగును.

"హిందీ అనువాదము."

అటాకారీదండ్లు?

రాయసం వెంకటశివుడుగారు

చిన్ననాడు మాయమ్మ మాకు జెప్పిన కథలలోనెల్ల పూర్వకాలపు దొంగలను గూర్చినవియె ముఖ్యములు. సాధారణముగ రాత్రులందె యీ వృత్తాంతములు మాకు వినవచ్చుచుండెడివి. ఆ నిశ్శబ్ద గాఢాంధకారసమయమున నివి యూఁగొట్టి భయకంపితులమయిన మా బాల్యచక్షువుల కపుడు వీధినిపోవు ప్రతి బాటసారి యాకృతియు, పెరటనిలిచియుండు ప్రతి చెట్టును ఒక్కొక గజదొంగవలెఁ గనబడుచుండును!

తన తల్లి ముత్తవతల్లి చిన్నతనమునం దివి జరిగెనని మాయమ్మమ్మ చెప్పుచుండును. కావున నివి సంభవించినది యిప్పటికి సుమారు రిన్నూఱేండ్లు. అప్పటికి బ్రిటీషు దొరతన మీ ప్రాంతములందు పాదుకొనలేదు. ఆకాలమున తఱచుగా మరాటీలు, పిండారీలు దండెత్తివచ్చి దేశమును కొల్లగొట్టుచుండువారు. వీని మూకలను అటాకారీదండ్లని జనులు చెప్పుకొనుచుందురు. దండు వచ్చుచున్నదని గ్రామమున దలారి డప్పు వినబడగనే ఊరంతయు గగ్గోలు పడుచుండును. ఏపనిచేయువా రపు డాపనిని గట్టిపెట్టి, పిల్లలను నగలను వెంటగైకొని, ఊరికి దూరస్థమగు నడవులలోనికి బారిపోవుచుందురు. ఈ దండు సామాన్యముగ రాత్రులు వచ్చుచుండుటచేత ప్రాణసంరక్షణకై పారిపోవు జనుల బాధలకు మితిలేదు. చీకటిలో బెడ్డలలోను ముండ్లలోను బడి, యలజడితో స్త్రీలు పురుషులు, పిన్నలు పెద్దలును పలాయితులగుచుందురు.

రాత్రియంతయు నిర్జనప్రదేశములందు గడిపి, ప్రాణము లెటులో దక్కించుకొని తెల్లవాఱిన పిమ్మట నూరుసేరిన గ్రామస్థులకు కొల్లగొట్టబడి 'బా,' మనుచుండు తమ యిండ్లు గానబడును. ఈ దోపిడి గాండ్రు కుటుంబములతో వచ్చెడివారట. మిడుతలదండు వాలిన పొలమందలి సస్యము వలెనే రాత్రి దండు కొల్లగొట్టిన గ్రామము మఱునాటి యుదయమునకు సర్వశూన్యమై యుండును! ఇంట గానబడిన యేమాత్రపు విలువగల వస్తువయినను దొంగలు గొని పోవలసినదె. నగలు, నాణెములు, చెంబులు, తప్పెలలు, బండెపోటు వారి వశమగుచుండును. లేగలతో పాడి పశువులుకూడ వారి చేత జిక్కుచుండును. గాదెలలోని ధాన్యాదులు వలసినంత దొంగలు వెంటఁగొని పోయి, మిగిలినది పాడుచేయుదురు. వంటిండ్లలోని పచ్చడులు, నూరుగాయలును వారిపా లగుచుండును.

దురదృష్టవశమున నింట జిక్కువడిన మనుష్యులు కంటికి కగపడిరా, గృహమందెచ్చట డబ్బు దాచియుంచిరో చూపింపుడని వారిని మరాటీలు మిక్కిలి హింసింతురు. చేజిక్కిన చిన్నపిల్లల నొక్కొకప్పుడు దొంగలు తమవెంట గొనిపోయెదరు. ఏడెనిమిదేండ్ల యీడుగల తమ బంధువులపిల్ల యొకతె గతి యిట్లయ్యెనని మా యమ్మమ్మ చెప్పునప్పుడు మా సంగతియు నిటులె యగునేమోయని పిల్లలము మేమును

భీతిల్లి, ముత్తవతల్లి నంటిపట్టుకొని కూర్చుండువారము!

మరాటీల చేతజిక్కి, యిట్టి యవస్థనుండి యదృష్టవశమున దప్పించుకొనిన యింకొక బాలిక ప్రస్తావన మా యమ్మమ్మ తెచ్చునప్పుడు, కొంత తెప్పిరిల్లి మేము వినుచుందుము. పొరపాటున విడిచిపెట్టబడిన బాలిక యొకతె మంచముమీద నిదురించుచుండగా ఇల్లుసొచ్చిన యటాకారీలు లేపి, దానిని దమతో గొనిపోదలంచిరట. వారంతట వెరదుసొచ్చి, నగలపాతులుండు చోట్లు పరిశీలింతమని యుండలి చెట్ల గామిచుట్టును బ్రదక్షిణముచేసిరి. తమతో నిట్లు తిరిగిన యా యింటివారిపిల్ల తమ్మును వెంబడించుచున్నదని యెంచి, మరాటీ లంత గ్రామము వెడలిపోయిరి. చోరుల కాగడావెలుతురున గనులు తెఱచి నిద్రమేల్కనిన యా బాలికకీ బందెపోటు కథ కలవలె దోచెను. వారితో చెట్లచుట్టును తిరిగినను, ఆపిల్ల క్రొత్తవారి వెంట జనక, నిద్రాపారవశ్యముచే నొక జామిచెట్టు మొదట గూలబడెను. బాలిక యెడబాటునకు వగచుచు గృహస్థులు మఱునా డిలుసేరి చూడగా దొడ్డిలో నొకచెట్టు మొదట నిద్రించెడి తమ పిల్ల కానబడెను. క్రొత్తవారిని జూచి యేడ్చిన యా పిల్లను మఱిపించుటకై రాత్రి మరాటీలు దానిచేత నిడిన చిన్నకంచు పాత్ర బాలిక చెంతనే యిపుడు పడియుండెను. మా యమ్మమ్మగారి యింట నఱిగిపోయిన కంచు 'ఆపుకోరా' నొకటి చిన్ననాడు మేము చూచుచుండువారము. ఎవరికిని దెలియని భాషలో గొన్ని యక్షరములు దానిమీద జెక్కబడియుండెను. ఇది గుజరాతీ లిపియని మావాండ్రు చెప్పుచుండువారు. నాటిరాత్రి యటాకారీలు బాలికచేత బెట్టిపోయిన కంచుపాత్ర యిదియెయని మే మనుకొనుచుండువారము!



భ్రమ

కంగుకూరి రామభద్రరావుగారు

నీదివ్యవిమలాంఘ్రి
నీరేజయుగముపై
భ్రమరినై పాడంగ
భ్రమపుట్టెనోయి!

పద్మరాగప్రభలు
ప్రసవించునచ్చోట
బదుకుసుమాళించు
పరిమళంబచ్చోట నీదివ్య॥

అవ్యక్తగానాంత
మానందతన్మయము
మాధుర్యభాగ్యమ్ము
మకరందమచ్చోట నీదివ్య॥

దివసావసానమున
తమసానకనుమోడ్ప
నిజమాతృవక్షంబు
నిఖిలాత్మకంబద్ది నీదివ్య॥

వేలాంగణ్ణి యుత్సవము

శ్రీమతి హవాయి కావేరిబాయి గారు

వేలాంగణ్ణియను గ్రామము తంజావూరుజిల్లా యందు కలదు. ఇందుల కీ పేరువచ్చుటకు గారణముగా నొకకథ జెప్పుదురు. ఒకానొకనాడొక కృషికుడు పొలము దున్నుచుండ నొక దిక్కునుండి ప్రతిమయొకటి కనబడెనట. దానిని దీసి పరీక్షింపగా, కన్నియ మరియమ్మవారి ప్రతిమయని తెలిసెనట. ఆ గ్రామస్థులా ప్రతిమకొక కోవిలను గట్టించి వారు పూజించుటయే గాక నేటేట నొక గొప్పయుత్సవ మచ్చోట జరుగుచుండుటంజేసి, యనేక గ్రామములనుండి రోమన్ క్యాతలిక్ యాత్రికులు వేనవేలుగా నీప్రతిమ దర్శననిమిత్తము వచ్చుటయు గలదు. ఆ గ్రామమునకు 'వయల్ కన్ని,' యనగా 'పొలముకన్య' యని యఱవభాషయం దర్థమిచ్చు నామమువచ్చెను. కాని, 'వయల్ కన్ని,' వాడుకలో, 'వేలాంగణ్ణి' యని మారెను.

తిరుచినాపల్లివద్ద వేయబడిన ధూమశకటమార్గము నిదివరలో, గ్రేట్ సదర్న్ అఫ్ ఇండియా రైల్వే Great southern of India Railway యనెడివారు. దీనిపై, తంజావూరు నాగపట్టణముల మధ్య తిరువళ్లూరు స్టేషనుండును. అటునుండి యొకబండియు, యిటునుండి మరియొకటియు, మాత్రమే నడచుటవలన తిరువళ్లూరు మీదుగా దినమునకు రెండే రైలుబండ్లు వెళ్లుచుండెను. తిరువళ్లూరునుండి మూడుమైళ్ళ దూరములో సిక్కిల్ అను గ్రామమున్నది. జోసఫ్ పిళ్లే Joseph Pilly గ్యాంగ్ మేయిస్త్రీ Gang-maistry ప్రయత్నములవలన సిక్కిల్ ఒక ట్రయల్ స్టేషన్ trial statian గా నేర్పడెను. సిక్కిల్ నుండి, మూడుమైళ్ళ నాటుప్రయాణములో వేలాంగణ్ణి కలదు.

సుమారొకయిరువదియేండ్లకు పూర్వ మీక్రింద వివరింపబడిన విషయము, తిరువళ్లూరునందు, జరిగెను. ఆ సమయమందు స్టేషనుకు చెందిన యుద్యోగస్థులు, నప్పుడు ఈ పేర్కొనబడినవారు. మహారాష్ట్రీయుడై, క్షత్రియకులమునకు జెందిన రామారావు, స్టేషన్ మాస్టర్. ఇతని జీత మిరువది రూప్యములు: రామస్వామిఅయ్యార్, గుడ్స్ క్లార్కు Goods clerk, ఇతని జీతము 15 రూపాయలు. నారాయణస్వామి అయ్యార్, సిగ్నలర్ Signaller జీతము 10 రూపాయలు. గోవిందరావు, బుకింగ్ క్లార్కు Booking-clerk. కుప్పుస్వామిఅయ్యార్, ట్రాఫిక్ బ్రాంచ్ Traffic branch యందు పేయిడ్ ప్రొబేషనర్ Paid probationer. తంతిశాఖయందు అన్ పేయిడ్ ప్రొబేషనర్ un paid probationer జోసెఫ్ అనునతడు. ఇందు, పేయిడ్ ప్రొబేషనర్, (Paid-probationer) నామము మరియొకటి కాని, ప్రస్తుతము, గుండూరావను కొందము.

తిరువళ్లూరు ప్లాట్ ఫారమ్ Platform మిక్కిలి నిడుపాటిది. రైల్వే ఫెన్సుకు Railway fence మూడు ద్వారములుండును. సాధారణదినములలో నొకటిమాత్రమే వాడబడుచుండెను. ఉత్సవదినములలో నన్నిద్వారములవద్దను టికెట్ల పరీక్ష జరుగుచుండెను. ఈ కథ ప్రారంభమందు వేలాంగణ్ణి మహోత్సవము జరుగుచుండెను.

ఒకనాడు నాగపట్టణమునుండి వచ్చిన పొగబండి మీద యాత్రికులు క్రిక్కిరిసియుండిరి. మూడు ద్వారములవద్దను టిక్కెట్ల చెక్కింగ్ (Checking) జరుపుచుండిరి. వీరిలో నొకడు గుండూరావు. తిరువళ్లూరు గమ్యస్థానముగా గలిగినవారిలో, నల్లని శుష్కించిన కాయముకలిగి, యిత్తడి శిలువమీదనున్న యేసుక్రీస్తువారి ప్రతిమను కంఠమునకు ధరించినవాడైన, ముదుసలి యొకడు. బలహీనతచే, జనసమూహములలో మార్గము చేసికొని దిగలేకుండెను. ఇంతలో రైలు కదలెను.

"అయ్యా, తిరువళ్లూరులే, ఎరంగణుం" "తిరువళ్లూరిలే ఎరంగణుం" తిరువళ్లూరులో దిగవలెను యని యఱచుచుండెను.

సడేయప్ప యను పోర్టర్ (Porter), "ఇవ్వళో నేరం ఎన్నా సేయిదే?" (ఇంతవరకు ఏమిచేసినావు) యనుచు, ముసలివానిని క్రిందికీడ్చెను.

పాప మా వృద్ధుడు ప్లాట్ ఫారమ్ క్రింది సందులో పడుటవలన నడచుచున్న బండ్లయొక్క ఫుట్ బోర్డ్

(Foot board) యతని వీపును గాయము చేయుచుండెను. స్టేషన్ అధికారులందరు, దాదాపుగా, నున్నత జాతివారగుటంజేసి, "హర, హర" యని పరితపించుచు నిలిచి చూచుచుండిరే కాని, ప్రాణాపాయములోనున్న సహపాటి మానవుని రక్షింప ప్రయత్నింపరైరి. ఒక ఆర్డర్లీ (Orderly) టికెట్ కలెక్టర్ నకు సహాయమొనర్చుచుండెను. ఒక పోలీసు భటుడు గుండూరావుకు సహాయముగా టికెట్లు పరీక్షించుచుండెను.

తన టికెట్లను పోలీసుభటున కప్పగించి, గుండూరావు ముసలివానియొద్దకు పరుగిడి, చంటిపాపను పైకెత్తులాగున వృద్ధుని, బైకిదీసెను. ఇట్టి కరుణాకటాక్షక్రియకు సంతసిల్లుటకు ప్రతిగా, సహపాటులందఱు, బ్రాహ్మణుడు 'మాలవాని'ని స్పర్శగావించెనని కోపోద్రిక్తులైరి. గుండూరావును బిలిచి రేగిపడిరి. "ప్రాణరక్షయందు, మాలవాడైనను, బ్రాహ్మణుడైనను, ఒక్కటియే," యని గుండూరావు ప్రత్యుత్తరమివ్వగా, నతనిపై మండిపడిరి. వారిలో వారాలోచించి, గుండూరావును వెలివేయవలెనని నిశ్చయించి, యతడు భోజనము చేయుచుండిన గృహమువారికి వార్తనంపిరి.

ఇంతలో దనకు దగిలిన మైలదోషమును దొలగించుటకై గుండూరావు ఓడంపోకి నదికడకేగి, యజ్ఞోపవీతము మార్చుకొని, నదియందు శాస్త్రోక్తముగా 108 మునుగులు మునిగి, 108 గాయత్రిమంత్రములు చదివి, యంటు పోయెనని యెంచి, భోజనము చేయుటకై యింటికిజనెను. అచ్చట నతనిని బ్రవేశింపనివ్వరైరి. భోజనము లేదు పొమ్మనిరి.

తిరువళ్లూరు స్టేషనుండు గ్రామముపేరు, విజయపురము. ఇచ్చట బ్రసిద్ధికెక్కిన త్యాగరాయకోవిల కలదు. గుండూరావు కోవిలకేగి, ప్రసాదము, ఫలహారములు కొని యారగించి, దేవాలయపు సోపానములపై నిద్రించెను. మరుచటిదినము మరల నింటికి వెళ్లెను. మరల దిరుగ గెంటబడినవాడై, దేవాలయమునే చేరెను. ఇప్పటికి, క్షుద్బాధ కోర్వజాలక, ఫలములు చేయివీడినందున, జోసెఫ్ కడకుబోయి, క్రీస్తుమత మవలంబింపవలెనన, చేయవలసిన కార్యమేమిటని యడిగెను. బ్రాహ్మడికి, క్రీస్తుమతమును గూర్చి సలహా జెప్పినయెడల, పురబ్రాహ్మణులు తన్ను హత్యగావించుట నిశ్చయమని జోసెఫ్ భీతిల్లి, యేమియు బలుకకుండెను. కాని గుండూరావు వతనిని విడువకున్నందున, విప్రుల కోపాగ్నికి తన్నప్పగింపవద్దని వేడుకొని, యూరూరి 'సామియార్' (పాద్రి) యొద్దకు బొమ్మనెను.

సామియార్ గుడిలో నున్నందువ నతని సలహా బొందునిమిత్తము, గుండూరావు దేవాలయము బ్రవేశించెను. ఇంతలో స్వప్రాణరక్షణార్థము, జోసెఫ్ గుండూరావు చేయ నిశ్చయించిన కార్య మిట్టిది యని స్టేషన్ వారితో జెప్పివేసెను. అచ్చట నంతయు కంగారుగానుండెను. గుండూరావును బలిమిచే బట్టి తెమ్మని, సడేయప్పను బంపిరి. ఇతడు రైలుపట్టాలను దాటి యడ్డదారినివెళ్లి, గుండూరావు నెత్తుకొని వచ్చెను. స్టేషనుద్యోగస్థులు మరల నితనిని దూషింపసాగిరి. ఒక మానవుని ప్రాణమును కాపాడిన సత్కార్యమును గూర్చి యేల యట్లు దూఱవలెనని, గుండూరా వడిగెను. ఇంతలో పురబ్రాహ్మణులందఱు స్టేషనులో గుమికూడి, మైలదోషమును దొలగించుటకు ప్రాయశ్చిత్తమనునది యొకటి యుండగా, గుండూరావు నట్లేల హింసించవలెనని, రైల్వేవారిని ప్రశ్నించిరి.

వేదశాస్త్ర నిపుణులగు నీవిప్రులు, బ్రాహ్మణుల కన్నము పెట్టించినయెడల ప్రాయశ్చిత్తము కాగలదని యుపదేశించి, యొక మాసవేతనము నీకార్యముకొఱకిమ్మని యడిగిరి. గుండూరా వట్లే యిచ్చెను. సంతర్పణము జరిగినపిమ్మట, గుండూరావును మరల కులములో జేర్చిరి.

కాని, రెండవ సిద్ధార్థునివలె నున్నతజాతివారు 'అస్పృశ్యుల' యెడల జూపు కారుణ్యవిహీనత, యమానుష్యమని యెంచి, నిరంతర దుఃఖస్వాంతుడై, గుండూరావు తుట్టతుదకు, తన కులభ్రష్టతవలన రెండవ యాత్మకు తాపము కలుగరాదని నిశ్చయించి, పై జెప్పబడిన విషయము జరిగినపిదప నొక పదునైదేండ్లు గడచునంతలో, కళ్ళికోటయందు తన మతమును విసర్జించెను.

శిశు వాత్సల్యము

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు

ఆమె యొక సైనికుని భార్య. భర్త రణరంగమునందు మృతుడైనాడు. శవమును తెచ్చి యింటిలో పరుండబెట్టినారు. ఇరుగుపొరుగు స్త్రీలు ఆమెను ఓదార్చుటకు వచ్చిరి.

ఒక యువతి మెల్లగ సైనికుని (భర్త) యొక్క మంచి గుణములను, వాని సుస్వభావములను మిక్కిలిగ పొగడి చెప్పినది.

భార్య చలించలేదు. శిలాప్రతిమవోలె కూరుచున్నది. కంట ఒక్క అశ్రువునైన రాల్చలేదు.

మఱియొకర్తుక లేచి శవము దగ్గఱకు వెళ్లి దాని ముఖముమీద కప్పబడిన గుడ్డను కొంచెము తొలగించినది. అప్పుడైనను, ఆ సతీతిలకము చలించలేదు. నిశ్చేష్టురాలై కూరుచున్నది.

దగ్గఱవుండిన స్త్రీలందరు ఆమె అవస్థనుచూచి చాల భయము చెందినారు. ఎవరికిని ఆమె జీవించునను ఆశ తోచలేదు.

ఇంతలో నొక ముదుసలిదాసి లేచి వెళ్లినది. మరుక్షణమున ఆదాసీది చక్కని చుక్కయగు నొక వత్సరపు శిశువును తెచ్చి, 'భార్య' ఒడిలో కూర్చుండబెట్టినది.

దుఃఖసముద్రమున తుపాను చెలరేగినట్లు ఆయెను. ఆమె పెద్దపెట్టున రోదనముచేసెను. అశ్రువులు సంతతధారగ ప్రవహింప మొదలిడెను.

'బిడ్డా! నీకోసమై నేను జీవించియుండెద'నను పలుకులు ఆమె నోటి నుండి అప్రయత్నముగ వెలువడినవి.

ఆహా! శిశువాత్సల్యము.

లక్ష్మి

శ్రీ ఆకెళ్ల సీతారామంగారు

అది మధ్యాహ్నము. ప్రభాకరుని తీక్ష్ణ కిరణముల ధాటి కాగజాలక పక్షులన్నియు తమతమ గూండ్ల నక్కియున్నవి. పశు శాలలనుండి ఆవులు, లేగలు దాహముచే గొంతులెత్తి 'అంబా' అని యఱచుచున్నవి. వీధులన్నియు నిర్మానుష్యములై నిశ్శబ్ద ముగనున్నవి. అట్టితఱి నొక్క యువతీ లలామ తన మృదుపదంబులు కందునని భయ మొక్కించుకయు లేక తివ్వున దవ్వుననే యున్న బావికేగి చల్లని మంచినీటిని దెచ్చి మగిడిగృహంబు జేరెను.

శ్యామలుడు రూపసి. విద్యావంతుడు. ఇతడు ఏం.ఏ. పరీక్షయం దుత్తీర్ణుడయ్యెను. తొలుత భాగ్యవంతుడేయైనను విద్యాభ్యాస మునకై ధనమంతయు వెచ్చించుటచే నిప్పుడు నిరుపేదయయినాడు. తల్లి తండ్రుల కేకపుత్రుడగుటచేతను, స్థితిగతులు బాగుం డుటచేతను మోహనరావుగారు తమ ప్రియసుత లక్ష్మి నిచ్చి పెండ్లిచేసిరి. మంచి నీటికై యెండలో బావి కేగివచ్చిన పల్లవ గాత్రి లక్ష్మియే.

లక్ష్మి-శ్యామలులు గుంటూరునం దొక యింటిని బాడుగకు దీసికొని అందు గాపుర ముండిరి. పిత్రీయమంతయు ఖర్చగుటచే భార్య యొడలిపైనున్న రెండువేల రూప్యా ముల నగలతో నా దంపతులు గడపు చుండిరి.

అంతవిద్యనభ్యసించియు నేదయిన నుద్యోగము సంపాదించుట కడుదుర్ఘట ముగానున్నది. అయినను శ్యామలుడు ప్రయత్నము మానలేదు. పవలంతయు నెందెందో కాలముగడపి రాత్రి యగుసరికి గృహము జేరుచుండును. అనుకూలవతియు, సుగుణవతియు, సౌందర్యవతియు, నర్ధాం గియునగు లక్ష్మి, భర్తకు నెంతయు దన యమృతమయ వాక్కులచే నాహ్లాద మొన ర్చుచుండెను. పాప మామెమాత్ర మేమి చేయగలదు? ఉద్యోగమునకై తన భర్త పడుచున్న ప్రయాసములు వృథాయగు చున్నవి. కాలము మారిపోయెను. ఆమెయొడలి పైనున్న నగలుమాత్ర మెంతకాలముం డును? అవియు నొకదానిపై నొకటి మార్వాడీల వశమయ్యెను. వ్యవసాయ వృత్తి చేయుదమన్న గోష్పాదమంత భూమి యుగూడ లేదు.

శ్యామలుడు తనలోదా నిట్లు తలపోయ మొదలిడినాడు. "కాల మీ తీరున మారునని ముందే తెలిసియుండినచో నీ పాడు హూణవిద్య నభ్యసింపకయే యుందునే! మామగారియింటి కేగుదమా యన్న, అల్లున కత్తవారింట మెలగుటకన్న చౌకదన మింకొకటిలేదే. ఏమయినను యిట్టి తఱి ధైర్యమును వహించి వేరొకయూర వంటలవాడుగానైన గుదురుట యుత్త మము."

మరునాడు లక్ష్మీ శ్యామలులు బెజవాడ చేరినారు. శ్యామలుడు తిన్నగా నొక భోజనహోటలునకేగి దాని యజమానితో సంభాషించి తన్నా హోటలునందు వంటల వాడుగా నియోగించున ట్లా యజమాని నొప్పించినాడు. శ్యామలు డొక యింట బస కుదుర్చుకొని, అందు తన భార్యనుంచి హోటలునందు పనులన్నియు ముగిసినపిదప లక్ష్మివద్ద కేగుచుండువాడు. హోటలు యజమాని యొకనాడు శ్యామలునితో "శ్యామలా, నీ కిచ్చు స్వల్పజీతములో మఱల వేఱొక గృహమును బాడుగకు తీసు కొంటివి. అట్లుగాక నీ భార్యతోగూడ నీవు మా యింటనుండుట యుక్త"మని చెప్పెను. మఱియు నామెకూడ నచ్చట బనిచేసినచో కొన్ని రూకలను బడయగలదని వాక్రుచ్చెను. ఆత డిదివఱకు నెచ్చట బనిచేయుచుండెనో, యెట్లు జీవయాత్రను సాగింపగల్గుచుండెనో లక్ష్మి కిసుమంతయుజెప్పలేదు. కాని యిప్పు డామె కీ సంగతి దెలియబఱచి యామెకూడ వంటకత్తెగానుండుట కొప్పించెను. యజమా నియు లక్ష్మిసౌందర్యమున కెంతయు డెంద మున మహదానందము నందుచు, నామెకు దటస్థించిన దురవస్థకు లోలోనం గుందుచు దంపతుల నతిదాక్షిణ్యముతో జూచుచుం డెను.

కొంతకాలమునకు లక్ష్మి తండ్రి మోహనరావుగారు నేదో పనిమీద బెజ వాడ వచ్చి మన లక్ష్మి-శ్యామలులున్న హోటలునకే భోజనమున కేతెంచిరి. మోహనరావుగారు ప్రఖ్యాతివడసిన న్యాయ వాదులగుటచే హోటలుయజమానికూడ వారిని సన్మానించి వంట లవనున్నవనియును, వంటవాం డ్రతినిపుణులనియును జెప్పి వారితో ముచ్చటింపజొచ్చెను. ఇంతలో వంటలు తయారైనవనియు, వడ్డన జరుగు చున్నదనియు వినబడినకేకకు మోహన రావుగారు వడ్డనశాల జేరిరి. వా రచ్చట గాంచిన దృశ్యమునకు నిశ్చేష్టులై యిది కలయా నిక్కమా అని, తన్నుజూచి సిగ్గున దలవంచుకొన్న ముద్దులపట్టియు, శృంగారగాత్రియు, పూర్ణేందువదనయునగు లక్ష్మి నొక్కమారు దగ్గరకు చేరంబిలిచి కౌగిటనొత్తి యామె దుస్థితి కెంతయు బరి తపించెను. మఱియు కార్యనిమగ్నుడై యున్న శ్యామలుని జూచి 'చదువుకున్నందు లకు ఫలితమిదియా' అని లోలోన గుందుచు కొంతసే పట్లే నిశ్చేతనుడయ్యెను.

తదుపరి లక్ష్మి-శ్యామలులను వెంట బెట్టుకొని తన నిజపురంబున కేగి భార్యకు వారి దుస్థితినిగూర్చి తెలియజేసెను. అనతి కాలముననే జామాతశ్యామలునకు మంచి యుద్యోగము నిప్పించి యెప్పటియట్లు దంప తుల నానందాబ్ధి నోలలాడించెను. కొలది కాలములోనే లక్ష్మి, శృంగారగాత్రు డు, తేజోవంతుడు, గుణవంతుడునగు సుపుత్రుని గాంచెను. అట్లు లక్ష్మి-శ్యామలు లెల్లపుడును పరస్పరము ప్రేమించుకొనుచు సుఖముగనుండిరి.

పల్లెటూరి వైద్యము

తాత కృష్ణమూర్తిగారు, బి.ఏ; ఎల్.టి.

"......మన కీ యింగ్లీషు చదువు అచ్చి రాదని పోరిపోరి చెబితే విన్నావు కావు. మా పెద్దన్న దిబ్బావుధాన్లు కొడుకుని యింగిలీషు చదువుకు పార్వతీపురం పంపించేసరికి వూష్టంవొచ్చి మూడ్రోజుల్లో కొట్టేశింది. బుచ్చబ్బి కొడుక్కి యింగ్లీషు చెప్పిద్దాం వనుకుంటూండగానే చచ్చినంత ఖాయిలా చేసింది." —కన్యాశుల్కము.

దినేదినే జ్వరం తీవ్రం కాజొచ్చింది. ఒంటిమీద స్మారకం లేకుండా ఊష్ణం పాక్కిపోసింది. కుఱ్ఱవాడు బ్రతుకుతాడా లేదా అన్న భయం పట్టుకుంది మా నాన్నకి. చదువుకోసమని చెప్పి నన్ను పరాయిఊరు పంపించడం యింత చేసిందని మా నాయనమ్మ సాధింపు. నా ఊష్ణంమాట అలా ఉండగా, యింట్లో రోజూ మానాన్నకీ, నాయనమ్మకీ వివాదం!

"తల్లిలేని పిల్లణ్ణి, చదువుపేరుపెట్టి అడవిలో పారేసినట్లు యెక్కడికో పంపిస్తే వాడు బెంగ పెట్టుకున్నాడు కాబోలు. పసిపిల్లవాడిని పశువును బాదినట్లు కొట్టడానికి వాడికెలా చేతులొచ్చాయో? ఈ అయ్యవార్లకు పిల్లలుండరు కాబోలు! గొడ్డుముండాకొడుకులకు దయాదాక్షిణ్యాలుండవు" అంటూ మా నాయనమ్మ కళ్లవెంబడి నీళ్లు తెచ్చుకునేది.

"అమ్మా,......యిప్పుడు విచారించి యేం లాభం? మనవాళ్లు ఉన్నారుకదా అని పర్లాకిమిడి పంపించాను; వస్తూ పోతూ ఉండడానికి దగ్గిరకదా అని. ఇట్లా వస్తుందని నేనేం కలగన్నానా? ఎన్నాళ్లని వీడిని బడికి పంపకుండా ఊరుకోగలం? మొగపుట్టుక పుట్టినతరవాత కుఱ్ఱవాడు చదువుకోక తప్పదుకదా? నానా శ్రమదమాలు పడాలి. కష్టసుఖాలకు ఓర్చుకోవాలి. వీడి అన్నలు చదువుకోవడం లేదూ మరి, దూరస్థలాలలో?" అని మానాన్న యేదో సమాధానపరచేవాడు.

"నాయనా, మన పుల్లయ్య ప్రయోజకుడు కావడం నాకుమాత్రం ముచ్చటకాదూ? ఈ యింగ్లీషు విద్య చదువుకుంటేనే కాని, వాడి పొట్ట వాడు పోషించుకోలేడా యేవిటి? ప్రయోజకత్వం అంటే నాలుగురాళ్లు గణించుకోవడం, నలుగురికీ ఉపచరించడం, లోకానుభవం సంపాదించడం, మంచివాడనిపించుకొని బ్రతకడం! అంతేకాని, యిల్లూ వొళ్లూ గుండ చేసుకొని, మెట్టుదాకా చదివి, గుమస్తానౌకరీకి తల అమ్ముకొని అఘోరించడమనేది ప్రయోజకత్వ మనిపించుకోదు. మన పూర్వులంతా అప్రయోజకులేనా యేమిటి? వాళ్లు చదువుకోలేదూ? ఈ యింగ్లీషు చదివితేనేకాని విద్య అనిపించుకోదా యేమిటి? నిజంగా ఆలోచిస్తే, యీ స్కూళ్లచదువు సర్కారునౌకరీకి తప్ప మరెందుకైనా పనికివస్తుందీ?......పోనీ, ఏదో ఒక చదువు చదువుకోనీ అనుకుంటే, యిదేమిటీ అన్యాయం? పిల్లవాడిమీద తనకేమి హక్కు ఉన్నదని, ఆ మాస్టరు యిట్లా కొట్టడం? చదువు చెప్పడమంటే చావ దన్నడమనా అర్థం?" అని ముసలమ్మ యెదురు తిరిగేది.

"విద్యనేర్పడానికి గురువు శిక్షించడం తప్పు కాదు; కాని శిక్షించడమే విద్యనేర్పడ మనుకోవడం చాలా తెలివి తక్కువ."

రెండోరోజున మానాన్న, నాయనమ్మ యీ విధంగా వాదం పెంచి, మాట్లాడుకుంటూఉంటే మాఅమ్మ (సవతితల్లి) వెళ్ళి, మీరిట్లా వాదించుకుంటూ కూచుంటే, పిల్లవాడి జ్వరం ఏంకావాలి?

వైద్యుణ్ణి పిలిపించండి. అబ్బాయిస్థితి యేమీ బాగు లేదు. పలవరిస్తున్నాడు. ఇప్పుడొక వాంతి అయిందికూడా," అని చెప్పింది.

తత్క్షణమే కంబారినిపిలచి మానాన్న కబురు పంపినాడు సూరన్నకి. ఆచుట్టుప్రక్క గ్రామాలకంతా అతగాడు పేరుపొందిన వైద్యుడు. వెళ్లిన మనిషితో ఆయన, "ఇప్పుడు వచ్చేందుకు తీరుబడి లేదు. రెండోపూట వస్తానని చెప్పు." అని చెప్పినాడట. అప్పుడు స్వయంగా మానాన్నే బయల్దేరి వైద్యుడియింటికి వెళ్ళినాడు.

"అయ్యా, సూరన్నగారూ, ఇప్పుడు రావడానికి తీరుబడిగా లేదని సెలవిచ్చారట. ఎలాగైనా వీలుచేసుకొని, శ్రమఅనియెంచక, రావలసిందని నా ప్రార్థన. కుర్రవాడికి యేమీ బాగులేదు. తమ రొకసారి దయచేసి, చెయ్యి చూస్తేనేకాని కాదు." అంటే

"ఫరవాలేదండి. కొంచెం జ్వరం తగిలితే తెలిసినవారైకూడా మీరు అధైర్యపడడం భావ్యం కాదు. ఇప్పుడు నాకు కొద్దిగా జరూరుపనిఉంది. తెరిపిచేసుకొని, మధ్యాహ్నంవచ్చి చూస్తానులెండి." అన్నాడట సూరన్న.

"తమ రట్లా సెలవిస్తే ధర్మమా? ఒక్కక్షణం తెరిపిచేసుకొని యిప్పుడు దయచెయ్యాలి." అని మానాన్న ప్రాధేయపడినాడట.

"భుక్తగారూ, మీకు చాదస్తంకాని జరూరుపని మీద ఉన్నానని మనవిచేస్తే నమ్మరుకదా!...సరే లెండి. తమరు వెళ్ళండి. ఇప్పుడే వస్తాను." అన్నాడట సూరన్న.

సాధ్యమైనంత త్వరలో రావలసినదని మరీమరీ ప్రార్థించి, మానాన్న వైద్యుడివద్ద సెలవు పుచ్చుకున్నాడు. కాని సూరన్న యెంతసేపటికీ రాలేదు. నాకు జ్వరం ఏమీ తగ్గలేదు. మాఅమ్మ నామంచం దగ్గిర కళ్లనీళ్లుపెట్టుకొని కూచుంది. నాయనమ్మకి వంటతోచక, నిమిషనిమిషానికీ గది గుమ్మందగ్గిర నిల్చుని తొంగిచూస్తూ, "అబ్బాయికి ఎలాఉంది?" అని అడుగుతూ ఉండేది. వైద్యుడు రాలేదని మానాన్నమనసు దాగట్లోపడిన వెలగకాయవలె పరిపరివిధాల దొర్లింది. "బాబూ, మరొకమాటు నువ్వు వెళ్ళి కనుక్కో." అన్నాడాయన మాచిన్నన్నయ్యతో. వాడువెళ్లి, కాళ్లుచేతులు పట్టుకొని, బ్రతిమాలి, అట్టహాసంమీద సూరన్నను తోడ్చుకొచ్చాడు.

సూరన్న మాకు దగ్గిరబంధువు. మాతాతగారి మేలువలన వాళ్లసంసారం బాగుపడింది. సూరన్న తండ్రి పాపన్న మావలన చాలా ఉపకారం పొందినవాడు. ఆయన గతించి సంవత్సరంపైగా కావచ్చింది. అతగాడు మంచి పేరుపడిన వైద్యుడు. చెయ్యి కూడా మంచిది. చాలా గ్రంథం చదివినవాడు. కొన్నికొన్ని సాధనాలు స్వయంగా కనిపెట్టి, భద్రంగా రాసి ఉంచుకున్నాడు. మరణసమయమప్పుడు కొడుకును పిలచి, "సూరీ, యీపుస్తకం చదువుకొని, సాధనాలు ప్రయోగించు; అవి రెండో కంటి వాడి కెవడికీ చూపించకు. రహస్యాలు తెలిసిపోతే వైద్యం క్రియ కట్టదు." అని చెప్పి, యేవో ఉపదేశాలు చేశాడట. సూరన్నకూడా తండ్రిమాటలు శ్రద్ధగా చెవినిపెట్టి, గ్రంథం చాలామట్టుకు వల్లించాడు. అదిగాక, పాపన్నగారి కుమారుడు కనుక, సూరన్నకికూడా వైద్యంలో గొప్పపేరు ప్రతిష్ఠలు లభించాయి. సూరన్నకీ డబ్బుకీ లంకె! పరువుకన్నా పైసా ప్రధానమని దేవులాడేవాడు. ఇప్పుడు వచ్చిన గట్టిచిక్కు యేమిటీఅంటే, అతను మాకు బంధువుడు, మావలన మేలు పొందినవాడున్నూ కాబట్టి మావద్ద పైసా నిలవదీసి పుచ్చుకోలేడు— పుచ్చుకోకుండా మందుపొయ్యడమంటే అతడికి మనస్కరించదు! ధైర్యంచేసి మావాళ్ళు పైసా యిస్తామని చెప్పలేరు. ఒకవేళ సూచావాచా అట్టిభావం తెలియజేస్తే, అతడేం తప్పుపడతాడో అని బెంగ. 'చంకలోకురుపు; మామగారివైద్యం.' అన్న సామెతవలె వచ్చింది!

వైద్యుడు యింటికి రావడంతోటే అందరూ లేచి నిలబడ్డారు. పైటకొంగుతో అమ్మ కళ్లు తుడిచేసుకుంది. వంటయింటి తలుపు చేరవేసి, నాయనమ్మ వచ్చి గదిగుమ్మంలో నిల్చుంది. ఎవరూ మాట, మంతి లేదు. వైద్యుడు కొంతసేపు నన్ను నిదానించి చూసి, "ఏదీ, అబ్బాయీ......చెయ్యిచూడనీ" అన్నాడు. నాడి పరీక్షించి ఆలోచిస్తూ ఊరుకున్నాడు.

"సూరన్నగారూ, జ్వరం ఎలాఉన్నదండీ? దిగుముఖానికి వస్తున్నదా?...పిల్లవాడు చాలా ఆయాసం పడిపోతున్నాడండీ!" అన్నాడు మానాన్న.

"ఊం..., ఎన్నాళ్ళయింది ఉష్ణంతగిలి?"

"మూడురోజులు"

"జ్వరం తీవ్రంగానే ఉన్నదండీ. బడియవేటు జ్వరంమోస్తరుగా కనిపించదు. నాడిలో వాతపైత్య గుణాలు రెండూ కనిపిస్తున్నాయి. విషమజ్వరం క్రింద దించుతుందేమో అని అనుమానంగాఉంది!... దగ్గుఉన్నదా?" అన్నాడు వైద్యుడు.

"ఉంది." అని నాన్న బదులుచెప్పాడు.

"ఆదగ్గువలన గుండెలో నొప్పిగా ఉంటుందంటాడు. పొడిదగ్గేకాని కఫంలేదు."

"అలాగనా? కఫం యేమీలేదా?"

"లేదు." అని చెప్పి, మానాన్న అమ్మవేపు చూసి, ఏం?...కఫం లేదుకదూ?" అన్నాడు.

ఆమె లేదని తలఊచింది.

"సరే, దానికేమీ భయంలేదు లెండి. గుండెలో నొప్పిగాఉంటే, చందనం అరగదీసి, పట్టువెయ్యండి. ఆనొప్పి తీసేస్తుంది." అన్నాడు వైద్యుడు.

"దాహం దాహం అని నీళ్లకోసం అల్లరి చేస్తాడండీ—గొంతుక ఆర్చుకుపోతూఉందని. యేదైనా సాధనంచేతురూ." అన్నాది అమ్మ.

"దాహంఉండడం ఎలాగా తప్పదు. ఉష్ణం విడిస్తేనేకాని ఆ దుర్దాహం కట్టదు. అడుగుతాడని మాత్రం నీళ్ళు పదేపదే యివ్వవద్దు." అన్నాడు సూరన్న.

"కాచిన నీళ్లు కొంచెంయిస్తే ఫరవాలేదు కదా అండీ?"

"వద్దమ్మా, అసలు నీళ్లే యివ్వకూడదు. కాచినదైనా నీరు జలుబుచెయ్యదూ? ఒక్కొక్కప్పుడు నీళ్లే చాలా ప్రమాదం చేస్తాయి. అంతగా కావలిస్తే, లవంగాలు రెండుకాల్చి యిస్తూఉండండి—అంతే!"

ఈలోపున మా చిన్నన్న గంధంసాన, తమలపాకులు, తేనెసీసా, బొగ్గులకుంపటి, గళాసుతో మంచినీళ్లు, చిన్న వెండిగిన్నె అన్నీతెచ్చి వైద్యుడి యెదట ఉంచాడు.

కాని సూరన్న లేచి నిలబడి, "ఇప్పుడు ఔషధం యేమీ అవసరంలేదు......భుక్తగారూ, మరి నేను సెలవు పుచ్చుకుంటాను" అన్నాడు.

"అయితే, ఔషధం యెప్పుడిప్పిస్తారు?" అని అడిగినాడు మా నాన్న.

"ఈ జ్వరంయొక్క నైజం ఐదురోజుల పిమ్మట కాని రూఢిగా తెలియదు. మరి రెండు రోజులు చూసి, అప్పుడు చికిత్స ప్రారంభించవచ్చును."

వైద్యుడి మాటలకు వెలవెలపోయి మా అమ్మ, "హారం యేమిటిమ్మన్నారు?" అని అడిగింది.

"లంఖణం మంచిది. 'లంఖనం పరమౌషధం!' అన్నారు మనవాళ్లు!' అయినా, అంతగా ఆకలిగా ఉన్నట్టయితే, కందికట్టూ, అన్నం పెట్టండి" అని సలహా యిచ్చాడు సూరన్న.

"చారు వెయ్యవచ్చునా, అండీ?"

"కూడదు. చారుచల్లపోస్తే రోగం బలపడదూ!!"

"హారం లేనందున బొత్తిగా నీరసించి పోతున్నాడండీ! మంచంమీదినుంచి లేస్తే మనిషి తూలిపోతున్నాడు. పాలతో సగ్గుబియ్యం కాని, గోధుమనూక కాని జావకాచి యిస్తే?" అన్నాడు మా నాన్న.



సీతాకళ్యాణములో కౌసల్య,
పాత్రధారిణి శ్రీమతి శ్రీహరి.
(వేల్ పిక్చర్సు లిమిటెడ్)



శ్రీమతి పౌణ్ణుకణ్ణు సాంప్సన్‌గారు
సర్కారువారిచే ట్యూటికారన్
ఆనరరీ మేజిస్ట్రేటుగా నియమింప
బడినవారు. లేడీస్ రిక్రియేషన్
క్లబ్బుయొక్క కార్యదర్శిని.



శ్రీమతి సరూప్‌రాణీ కిచ్లూగారు
గ్వాలియరులో నూతనప్రతిష్ఠిత మహిళాసమా
జమునకు కార్యదర్శినిగా ఎన్నుకోబడినారు.



శ్రీమతి నీలిమదత్తు
ఢిల్లీ సర్వకళాశాలలో ప్రజ్ఞావతి యనిపిం
చుకొని మఖ్ఖన్‌లాల్ స్వర్ణపతకము పడసిన
ఉత్తమ హిందూయువతి.

" 'వెర్రికుదిరింది; రోకలి తలకిచుట్టండి!' అన్నట్లుంది మీ మాట. పాలు పైత్యం కాదండీ? అంబం పెరిగిపోతుంది. అంత పథ్యం చెయ్యలేనివాళ్లు నన్ను మందిమ్మని బలవంతంచెయ్యడ మెందుకు?" అని విరసంగా నవ్వాడు సూరన్న.

"తమ రట్లా ఆగ్రహించడం ధర్మమా? వైద్యులనే కదా శ్రమయిచ్చి మిమ్మల్ని అడగడం? తమ ఉత్తరువుకు వ్యతిరేకంగా చెయ్యం" అన్నాడు మా నాన్న.

"అయితే పథ్యపానాల విషయమై నా సలహాను మీరు అక్షరాలా మన్నించవలసి ఉంటుంది. ఏమంటే యిది సాధారణజ్వరం కాదు. మనం కొంచెం జాగ్రత్తగా ఉండాలి. కీడెంచి మేలెంచమన్నారు పెద్దలు!" అని ముఖం గంభీరంగాపెట్టి చెప్పినాడు వైద్యుడు.

మానాన్న చాలా ధీరుడు. ఆకాశంవిరిగి మీద పడినా చలించని గుండెధైర్యం కలవాడు. సాధారణంగా సంసారంలో వచ్చే వొడుదుడుకులకు భయపడే ప్రకృతి కాదతనిది. కాని ఎందువల్లనో వైద్యుడి మాటలకు కొంచెం బెదిరినట్లు కనబడినాడప్పుడు. ఎవడికీ, దేనికీ, ఎన్నడూ భయపడనివాడు సూరన్న బెదిరింపులకు నుతలాము లొంగిపోయి, అధైర్యంగా అంగవస్త్రంతో కన్ను లద్దుకున్నాడు, ముఖం ప్రక్కకు తిప్పుకొని. పుత్రప్రేమంటే అట్లా ఉంటుంది కాబోలు!

"పిల్లవాడిని మీ చేతిలో పెడుతున్నాం. వాడిని కాపాడేభారం మీది. 'వైద్యో నారాయణో హరిః' అన్నారు పెద్దలు. మీరు దేవుడితో సమానం!..,మీతో నేను మనవి చేయవలసినది యేమీ లేదు. సర్వం మీకు విశదమే. ఎంత డబ్బు ఖర్చయినా సరే, వెనకతియ్యను. పథ్యపానాలు మీ ఆజ్ఞప్రకారం నడుపుతాం" అన్నాడు మానాన్న గద్గదస్వరంతో.

నాయనమ్మ గుమ్మందాటి కొంచెం లోపలికి వచ్చి వైద్యుడివైపు తిరిగి, "బాబూ, సూరన్న బాబూ, మడిలో ఉన్నాను. ఒక్కమాటు యీ గుమ్మంలోకి వస్తావూ?" అన్నాది.

గదివిడిచి సూరన్న వరండాలోనికి వెళ్లాడు. చాటుకుపిలచి నాయనమ్మ అడిగింది, "నాయనా, కుర్రవాడికి మరేమీ ఫరవాలేదు కద?"

"అవ్వగారూ, ఏం చెప్పగలం? ఆయుర్దాయానికి మనం కర్తలం కాము కదా? ఆ పరమేశ్వరుడి కృప!" అన్నాడు వైద్యుడు కొంచెం బిగ్గరగా.

* * * *

వంకాయలవారి గచ్చుచావడిలో అమ్మలక్కలంతా కూర్చుని, లోకభోగట్టాలు, తమతమ కష్టసుఖాలు, కాలక్షేపకబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉన్నప్పుడు నానేస్తం గుంపయ్య అక్కడ ఉండడం తటస్థించిదట. వాడు వచ్చి నాతో అన్నీ పూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పాడు. ఆడవాళ్ల కమిటీలో పడిన సంగతులకి సాధారణంగా తీగెలు, కొమ్మలు పుట్టడం సహజం. వాటికి మరో రెండు చిన్నెలు, వన్నెలుపెట్టి, పువ్వులు కాయలు చేర్చి వర్ణిస్తాడు గుంపయ్య!...

జోగమ్మ—చూశా, వెంకూ! వాళ్ల పుల్లయ్యకి మందు పొయ్యనన్నాడట సూరన్న.

వెంకమ్మ—ఔను మరి,...రోగం నయమవుతుందని అతగాడికీ ధైర్యం తోచలేదు.

చాయమ్మ—(చాగోరిన మనిషి లేచికూచుని) అదికాదో వొదినా, అందులో ఉండే రహస్యం నేచెప్తాను విను. డబ్బు యివ్వరన్న భయంచాత సూరన్న అలా అని ఉంటాడు. అంతేకాని ఊష్ణం కుదరదనికాదు. మొన్న శాంభుక్తగారి కోడలికి పురిట్లో సేలపడేసినప్పుడు సూరన్న సాధించాడు కాదూ? వీళ్ల పిల్లడిది అంతకంటె పెద్దజబ్బు కాదు కద? నిన్న సాయంత్రం నేను చూశాను. ఒళ్లు

మాత్రం కొంచెం వేడిగాఉంది. చక్కగాలేచి కూచుంటాడు. మాట్లాడతాడు. కొంచెం నీరసంగా కానొస్తున్నాడు. అంతే!

వెంకమ్మ—(పెదివె విరిచి) నా అనుమానంవేరు. ఏమైనా ఆశఉంటే, సూరన్న వదిలిపెట్టే మనిషి కాడు. డబ్బు రాదన్న భయం అతడికి ఎన్నడూ లేదు. బంధువులయేది, యెవరటయేది—సానమీద రూపాయిలు పెట్టించుకొని మరీ మందుపోస్తాడు. మొగమాటం లేనివాడికి డబ్బురాదని భయమెందుకు? ఇంతకూ వాళ్లు డబ్బు లేనివాళ్లు కారు కదా? సమయం వచ్చినప్పుడు ముందు, వెనక చూడకుండా ఖర్చుపెడతారుకూడాను. ఒకవేళ వైద్యుడు మొగమాటం కొద్దీ పైసా అడగకపోయినా, అతగాడి కష్టం వాళ్లు ఉంచుకోరు. ఏదో ఒకవిధంగా ముట్ట చెప్తారు. సూరన్న వాళ్ల డబ్బు ఎన్నడూ తినలేదా యేమిటి? జబ్బు నయంకాదనే యేమీ పురస్కరించుకోక ఊరుకున్నాడు.

చాయమ్మ—పోనిస్తూ, అలాంటిమాట మనం అనకూడదు. ఇంతకూ వాళ్ళ అదృష్టం ఎలా ఉందో?

విశాలమ్మ—గవరయ్యాని పిలిపించి చూపిస్తే బాగుండును.

పార్వతమ్మ—ఔను సుమ్మా. నాకూ అదే తోచింది. జ్వరం పీడసంబంధమేమో? లేకుంటే, ఏవరైనా ప్రయోగించారో?

విశాల—గవరయ్య మంత్రించి యింత విభూతి యిచ్చాడంటే, ఏదోషం ఉన్నా పోతుంది.

చాయ—మనం అనుకోడమేకాని, సుందరం మన మాటలు వినదే! దానికి చిల్లంగి, గిల్లంగి అంటే నమ్మకం లేదు. దెయ్యం, భూతం అంటేనే నమ్మదు!...ఇంట్లో దానిమాటే సాగుతుంది కాని, మరెవరిమాటా చెల్లదు.

పార్వ—ఎవరికీ దెయ్యంపట్టడం ఆమె చూడలేదేమో! అంతేకాని, ఆడదానికి దెయ్యం దేవత అంటే నమ్మకం లేకపోవడమేమిటి? దేవుడియందు నమ్మకం ఉంటే, దెయ్యాన్ని నమ్మితీరాలి!

చాయ:—సుందరం మనలాటి పూర్వకాలం మనిషి అనుకున్నావా యేమిటి? చదువుకున్న పిల్ల. దాని తండ్రి గొప్ప పండితుడు.

చిట్టెమ్మ—కొంచెం నాగరీకంగా ఉంటుంది కాని, సుందరం చాలా ఉత్తమురాలు. చిన్నదైనా మంచి తెలిసిన మనిషి. న్యాయంపట్టి లోకంలో సవతితల్లుల కెవరికైనా తొలిసంబంధం పిల్లలమీద అభిమానం ఉంటుందీ? కాని సుందరంమట్టుకు సవతిపిల్ల లందర్నీ తన సొంతబిడ్డలవలెనే చూసుకుంటుంది. ముఖ్యంగా యీ పుల్లయ్యాని చూస్తే, దానికి ప్రాణం.

చాయ—ఆమాట నిజమేకాని, కొంచెం తల తిక్క మనిషి, అది! దానికి యేంతోస్తే అంతే కాని, ఒకరు చెప్పినట్లు వినదు. మొన్న నీమధ్య సూరన్న వాళ్లయింటికి పిల్లడిచెయ్యి చూడడానికి వెళ్లినప్పుడు, దాహానికి మంచినీళ్లు పదేపదే యివ్వ వద్దని గట్టిగా చెప్పాడట. కాని వైద్యుడిమాట లక్ష్యపెట్టక, అడిగినప్పుడల్లా జ్వరంలో ఉన్న పిల్లడికి నీళ్లిచ్చేస్తూవుండట, ఆమె. ముసల్ది వొద్దమ్మా అని మందలిస్తే, "ఊరుకుందురూ, అత్తా! నీళ్లకు అపత్యమేమిటి?" అని అడ్డువాదన చేస్తుందట. లంఖణాలు, పత్యపానాలు అంటేనే గురిలేని మనిషికి దెయ్యాలు, భూతాలు అంటే యేంనమ్మకం ఉంటుంది?

కనక—మీ కెవరికీ ఉన్న నిజంతెలియదు. సూరన్న మందివ్వకపోవడానికి నిజమైన కారణం యేమిటంటే, మందు పొయ్యమని వాళ్లు గట్టిగా నిర్బంధించలేదు—వాళ్ల పెద్దల్లుడు వొస్తున్నట్లు ఉత్తరం వచ్చిందట.

చాయ—ఎవరు? కామేశ్వరి మొగుడా?

కనక—అవును. అతగాడు పెద్ద యింగ్లీషు డాక్టరు కదూ మరి? అంచాత, సూరన్న వైద్యం

అవసరం లేకపోయింది. అదిగాక, సూరన్న వైద్యం అంటే, వాళ్లకి భయంకూడాను.—లంఖణాలుకట్టి, పాషాణం పెడతాడని! మనం యెరగమా యేమిటి సూరన్న వైద్యం? చచ్చినంతచేసి బ్రతికిస్తాడు. "బావ రానే వస్తున్నాడు, నేడో రేపో—మరెందుకు లెండి సూరన్నమందు?" అన్నాడట వాళ్ల రెండోవాడు, రామం.

జోగ—మునిల్ది ఊరుకుందీ, మందిప్పించకుంటే?

కనక—ఆవిడేమాత్రం యేంజేస్తుంది? ఆమెకు మందులంటేనే నిగాలేదు. ఎప్పుడూ దేవుళ్లు, దేవతలు, మొక్కులు, తీర్థయాత్రలు—వీటిమీదనే దృష్టి. ఇదివరకే యే దేవుడికో మొక్కి, మీదు కట్టి ఉంటుంది; సందేహంలేదు.

వెంక—ఆమాట నిజమేను. పిల్లడి జబ్బు నయమైతే, భద్రాద్రిరామ్ముణ్ణి సేవిస్తానని దండంపెట్టింది. ఆవిడకు కలలో రామలక్ష్మణులు కానొచ్చారట! మంచి భక్తురాలు. ఎంత పుణ్యంచేసుకుందో! అన్ని తీర్థాలూ సేవించుకుంది. కాశి, రామేశ్వరం, శ్రీశైలం అన్నీ తిరిగింది.

చాయ—అయితే కనకం, ఎందుకొస్తున్నాడు, వాళ్లల్లుడిప్పుడు?

కనక—ఎందుకేమిటి? పెద్దపండుగ యింకా పది రోజులే కదా వుంది?

చాయ—రెండో అల్లుడుకూడా వొస్తాడా?

కనక—ఆ దేమో.

విశాల—పోనీ అమ్మా, వాళ్ల పెద్దల్లుడే వొస్తే, యే బాధాలేదు. అభిమానంతో మందు పోస్తాడు.

వెంక—మందంటే పొయ్యగలడు కాని, ఆయుష్షు పొయ్యగలడా యేమిటి, ఎంత గొప్ప డాక్టరైనాను?

చాయ—ఏమైనా వరి సూరన్నకోసం ప్రాధేయపడ నక్కరలేదు కద.

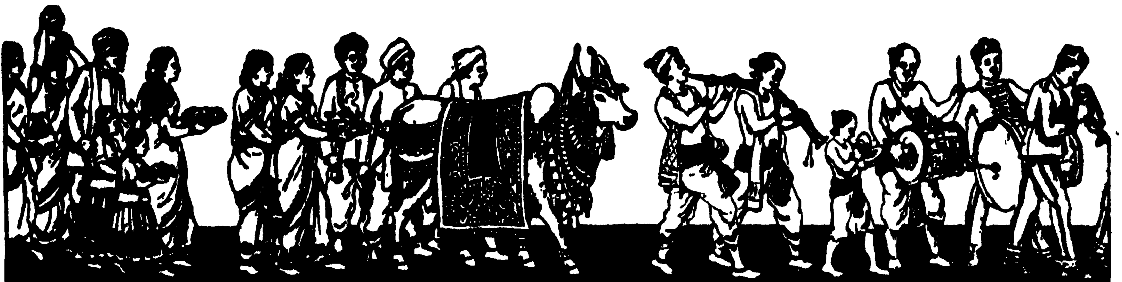
విశాల—నయమే. సమయానికి వస్తున్నా డత గాడు.

కనక—పిన్నీ...ఉండు...(చెవియొగ్గి) ఏమిటూ ధ్వని?...గంటల చప్పుడు వినరాలేదూ?

చాయ—ఔను, బండిచప్పుడే అది! బహుశః వాళ్ల బండే అయి ఉంటుంది. ఇక లేదాం మనం కూడా వంటకి ప్రొద్దు పోయింది.........

ఇంతలో రెండెడ్లబండి వచ్చి, మా యింటివద్ద ఆగింది; మా అక్కయ్యా, బావ బండిదిగి లోపలికి వచ్చారు.

మూడు పూటలు మా బావ ఔషధం యిచ్చే సరికి, నా జ్వరం వదిలింది. ఇంకొక వారం రోజులలో పూర్తిగా తేరుకున్నాను. జఠరాగ్ని తీక్షణం అయింది. ఉపద్రవమైన ఆకలి! నాయనమ్మ ధర్మాన చిరితిండికి యేమీలోటు లేకపోయింది. మా బావకి తెలిస్తేమాత్రం యేదీ తిననిచ్చేవాడు కాదు.



సాధు శాంతారామ్

శ్రీమతి 'కవితిలక' పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

విష్ణురావు బి. ఏ ప్యాసుఅయినాడు. పాపము ఉద్యోగంకోసం అతను ఎందరికో దరఖాస్తు లంపినాడు. దర్శనాలు చేసినాడు. ఏమీ లాభం లేకపోయింది. తుదకు ఇంటర్వ్యూకు రమ్మనమని తేనాంపేట సర్వీసు కమిషనుకడనుండి అతనికి శ్రీముఖము వచ్చినది. ఇంటర్వ్యూ అనగానే ఉద్యోగ మయిందనే వీరి ఆశ. పాపము తీరా-విష్ణురావుకడ డబ్బు లేదు. స్నేహితుల నడిగిచూశాడు. లాభం లేకపోయింది. భార్య పుట్టింటివారు మంగళ హారతిపళ్లెంలో నాలుగు రూపాయలునేస్తే అవి లాక్కున్నాడు కాని మెడ్రాసుకుటిక్కెట్టు చార్జీకవి సరిపోవు. ఏలాగో రైలులో దూరి ఊరికేనే ప్రయాణం చేయ నిశ్చయించాడు. చిన్నస్టేషనులలో టిక్కెట్టు కలెక్టరు కంట్లో దుమ్ముగొట్టడం నిమిషం. రైలెక్కాడు. బండి కదిలింది. కంపార్టుమెంటులో ఒక సాధు కూర్చున్నాడు. అతనిపేరు సాధు శాంతారామ్. రామకృష్ణ మిషనుకు చెందిన వాడు. అతడు కొంత ఇంగ్లీషు పఠించాడు. ఇద్దరికీ బాతాఖానీ బాగాసాగింది. స్నేహముకలిసింది. తనదగ్గిర చపాటీ తినడాని కిచ్చాడు సాధువు. విష్ణురావు తిన్నాడు. ఇంతలో బెజవాడవచ్చారు. టిక్కెట్టు కలెక్టర్లు బండీకొకడు ఎక్కారు తలుపులు తాళాలు వైచి.

ఏలాగరా భగవంతుడా యని విష్ణురావు తల్లడిల్లి పోతున్నాడు. శాంతారాముకూడా మెడ్రాసుకే ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. తన టిక్కెట్టు విష్ణురావు కిచ్చి టిక్కెట్టు చూపవలసినదని అతనితో చెప్పి బహిర్దేశాని కరిగినాడు. టిక్కెట్టు కలెక్టరువచ్చి తన్ను టిక్కెట్టు అడిగినాడు. అతనిదగ్గిరలేదు.సాధు టిక్కెట్టునే నా టిక్కెట్టు అని అతని చేతి కిచ్చాడు. అతడు దాన్ని కత్తిరించి తనకిచ్చి 'ఆజేగురుగుడ్డలవాడు పాకీదొడ్లో దూరాడా?' అని ప్రశ్నించెను; రాగానే వాణ్ణి పట్టుకొని వాడేమి మొరపెట్టుకున్నా వినకుండా రైల్లో నుంచి దింపించి బయటికి వెళ్ళగొట్టాడు. విష్ణురావు సుఖంగా చెన్నపట్నం చేరాడు. సాధువులను పాడుచేస్తే విష్ణురావు ఎపుడైనా బాగుపడతాడా? కమిషను ఇంటర్వ్యూలో విష్ణురావుని అక్కరలేదు పొమ్మన్నారు. చేతిలో రూపాయలు ఖర్చు అయిపోయినాయి. సాధువుని మోసంచేసినా ఫలం లేకపోయిందిగదా యని అతని హృదయంలో ఒకవిధమైన ఆవేదన బయలు దేరింది. కూమునదీతీరాన్నే వెళుతూయున్నాడు. అందులో పడి ఆత్మహత్య యొనర్చుకొన్నాడు. పాపం బంధువులంతా స్వగ్రామములో విచారించారు. లోకం మళ్ళీ ఎప్పటియట్ల సాగిపోతూయున్నది.

పట్టాలు జాగ్రత్త

శ్రీమతి పోడూరి రత్నావళిగారు

౧

భాస్కర్రావుగారికి ఒకత్తే కూతురు. ఆ పిల్ల చిన్నప్పటినుంచి వాళ్ల బామ్మ వెంకాయమ్మగారి దగ్గరే పెరిగింది. నాలుగేళ్లొచ్చాయో లేదో పెళ్లి మాట యేం ఆలోచించావురా అంటు భాస్కర్రావు గార్ని నిలేసింది వెంకాయమ్మగారు సావిట్లో ఒక రోజున. 'ఇప్పటినుంచీ ఆలోచించే దేమిటి? సరిగ్గా నాలుగేళ్లైనా నిండలేదు. అది కాకపోయినా యిప్పుడేం పెళ్లి. ఇదివర్లాకొక్కడు శారదాబిల్లొచ్చింది అని చెపుతూ చిలకొయ్యమన్న కండువా తీసుకొని వీధులోకి వెళ్లపోతాడు భాస్కర్రావుగారు 'ఏం నిర్లక్ష్యంరా నీకు? చెప్పేది వింటూనే ఎగడిపోతావు శార్దాలబిల్లంటో. చేసేవాళ్లంతా చేసుకోడంల్లా?! మనకే తగులడింది ఆ శార్దాలబిల్లు, శార్దూలాలబిల్లూనూ. చలపతిరావుగారి కొడుకు యిస్కూలు ఫైను ప్యాసవుతాట్ట. కావలసిన సమంధం, కొద్దో గొప్పో మనకి వాళ్లకి గౌరవమంటో వచ్చిందిగా అన్నీ గొరుక్కుపోయినా!! ఏం తీపా! చేసెయ్యరాదూ. పెద్ద ముండాకొడుకు యింటికొచ్చి నోరెట్టు కడిగాడు' అంటూ సణాయింపు గుక్కతిరక్కుండ మొదలెట్టింది వెంకాయమ్మగారు. భాస్కర్రావు ఆలోచించాడు. ఏంలాభం కనబడలేదు. 'సరే రేపు పంచమీ బుధవారం మంచిది. వెళ్లి తాంబూలాలు పుచ్చుకొస్తా' అని వెళ్లిపోయాడు. పెళ్లి నిశ్చయమయింది. నరాసుపేటనుంచి దిగారు పది రోజులకు పెళ్లిచేసుకొని. 'పిల్లకు ప్రస్తుతం పట్టాలుపెట్టారు. తరువాత ఎప్పుడో రు. 700 నగలు చేయిస్తారట! వాళ్ల ముఖం' అంటూ బండీలోనుంచి దిగింది వెంకాయమ్మగారు.

౨

'అమ్మాయీ ఊరికే వళ్లు తెలియకుండా అస్తమానం తిరుగుతూవుంటావు. పట్టాలు జాగ్రత్త సుమా, ఉన్నవి అవియొక్కటే ప్రస్తుతం' అంటూ పిల్లకంటికి కనబడినప్పుడల్లా చెపుతూఉండేది వెంకాయమ్మగారు రాత్రుల్లు తనదగ్గరే పడుకో పెట్టుకొని అప్పుడప్పుడు లేచి పిల్లకాళ్లు తడుముతూ ఉండేది పట్టాలు ఉన్నాయో లేదాయో అని. ఇట్లా ఉండగ మామగార్కి తమ అల్లుడు తమ్ముడు వడుగు అమ్మాయితో సహా రావలసిందని బండీతోసహా కబురొచ్చింది. 'అమ్మాయీ, పట్టాలు జాగ్రత్త సుమా. అక్కడకు వెళ్లి ఆ ఆడబిడ్డతొ యీ ఆడబిడ్డతొ రాసుకుంటూ తిరక్క పట్టాలు కూడా చూసుకుంటూ తిరుగు. నీల అసలే వదులుగా కూడాయుంది' అని గట్టిగ చెప్పడం మొదలెట్టింది వెంకాయమ్మగారు పిల్లకు. బండివాడు ప్రొద్దెక్కిందని తొందరపడుతున్నాడు అటతాళంమీద. పిల్లనెవరు తీసుకెళతారన్నాడు భాస్కర్రావు. నే తీసుకెడతానంది పెళ్లాం. కాని వెంకాయమ్మగారి కడుపులో అప్పుడే కదులుతున్నాయి అగ్నికణాలు. అప్పుడే ఎక్కారు పిల్లతల్లి బండి. ఎక్కడంతోటే బండి సాగింది. ఇంతట్లోకే భాస్కర్రావుగారి యింట్లో చెంబులు తప్పాళాలు మొదలైన పాతర సామాను పెంకు లెగిరిపోయేటట్లు మ్రోగుతున్నాయి. 'ఏమమ్మ నీవుకూడా వెడదామని ఉందా ఏమిటి' అన్నాడు భాస్కర్రావు అది కనిపెట్టి. 'నేనుకూడా ఎందుకు పంపావుకాదు ప్రతులను రెండు, దొందు— దొందె ఒళ్లు తెలియకుండా కొళ్లకబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉండడానికి' అని విసుక్కుంటూ అంది వెంకాయమ్మ. భాస్కర్రావు ఏమనుకున్నాడో బండినాపించి వెంకాయమ్మగార్నికూడా ఎక్కించాడు. 'నేనుకూడా? వడితే నీ భోజన మెక్కడా' అంది వెంకాయమ్మ. 'ఏ హోటల్లోనో ఏడుస్తాలే ఆ వేళకు' అంటూ భాస్కర్రావుగారు దిగడ్డారు.

శారదలేఖలు

నెచ్చెలీ! కల్పలతా! భక్తిరసభరితమగు నొక నాటకమునందు స్త్రీల ననమానపఱచెడి యొక రంగ మసందర్భముగా చేర్చబడుటయు, 'కాలేజీగరల్' అను పేరుతో నొక ప్రత్యేక నాటకమే వెలువడుటయు, మఱి కొన్ని యిట్టివే ప్రహసనములు, కథలు, వ్యాసాలు వెలువడుచుండుటయు నేను గూడ చూచుచేయున్నాను. వీనికి తోడుగా 7-7-34 తేదీని ఆంధ్రపత్రికయందు ప్రచురితమైన వసంతలేఖయు నున్నది.

బహుశా యీరచయితలెల్లరి యుద్దేశము యీనిందాగర్భితరచనలచే ఉన్నతవిద్యాభ్యాసముచేసియు దుశ్శీలలై వర్తించెడి యువతుల మనోవృత్తులు చక్కబడునని యేమో; కాని యిది అపోహ. చెడ్డపనులుచేయువా రెప్పుడును, లోకభీతికిని పాపభీతికిని, వెఱువనివారుగనే యుందురు. వెఱపున్నచో వారి దుర్వృత్తి సాగుటెట్లు? కాన వీరి రచనలు వారిని బాగుచేయగలవనుట భ్రాంతి. వారు బాగుపడుట లేకపోగా యిట్టి వ్రాతల వలన శీలమర్యాదలు చెడకుండ నున్నతవిద్య నభ్యసించిన యువతీరత్నముల మృదుల హృదయముల నెంతయైన నొవ్వజేయుచున్నారు. స్త్రీల శీలము చెడుటకు కళాశాల పట్టభద్రతయే కావలయునా? విద్యావిహీనలలో దుశ్శీల లుండుటలేదా? అయినను విద్యావతుల హృదయములు వ్రీలునట్లు వీరిట్లు వ్రాయనేల? వీరిపై స్త్రీలు కలమెత్తరుగదా యని ధైర్యముచేతనా? స్త్రీల విద్యాభివృద్ధినిచూచి యోర్వలేకనా? మన వలెనే వీరును విద్యావతులగుచో మన మాట వినరేమో యనెడి స్వార్థభయము చేతనా? ఏదియోకారణ ముండియుండవలయును. స్త్రీల నొకవిధమగు పశువుల వలెను, యంత్రములవలెను, ఇదితరానేక జడోపకరణములవలెను చూడ నలవాటు పడిన వారికి స్త్రీలలో గల్గుచున్న విద్యావికాసము, స్వసంఘశ్రేయోభిలాష, దృష్టికి దుస్సహమై వేదనగల్గించుటచే ఆవేదన మనసునందిముడక పోవుటవలన నిట్టి రచనల వెలువరించుచున్నటులున్నది. స్త్రీలు ఉన్నతవిద్య నభ్యసించుట లోకసాధారణము కాకుండుటచే తమ్ము నెవరేమి యందురో యని చదువుకొనిన వారు సామాన్యముగనే యుందురు. ఎక్కడ లేని విపరీతపునాగరికతయు నిజముగా చదువురాని స్త్రీలయందే కనిపించుచున్నది. విద్యావతులైన స్త్రీలే సాధారణముగా భర్తయం దెక్కువ ప్రేమతోను, గృహకృత్యములయం దెక్కువ శ్రద్ధతోను ధనవ్యయమునం దెక్కువ పొదుపుతోను ప్రవర్తించు



మిస్ పద్మాదేవి



'గర్బా' నృత్యము

బొంబాయి యస్.యన్.డి.టి. కళాశాల చతుర్థవార్షికోత్సవమున విద్యార్థినులచే ప్రదర్శింపఁబడినది.

చుందురు. ఎక్కువగా చదువుకొనిన స్త్రీలు మర్యాదగా నుండరను నపవాదొకటి లోకమున వ్యాపించియుండుటచే వారు తమ జీవితము నాదర్శనీయముగా జేసికొనుటకై అట్లు మెలకువతో వర్తించుచున్నారు. అధిక సంఖ్యాకులు వీరే యనుటకు సందియము లేదు. విధికృతమున వీరిలోగూడ అందఱిలో నున్నటులనే కొందఱు దుశ్శీలలుండవచ్చును. విద్య దూష్యమగునా? చదువుకొనినవారు దుర్వినీతు లగుదురా? విద్య యసలు అనర్థ హేతువా? అయిన స్త్రీపురుషుల కిన్ని విద్యాశాల లెందులకు? ఇవియు చాలవని గగ్గో లెందులకు? స్త్రీకి మాత్రమే విద్య పనికిరాదా? అయిన బాలికాపాఠశాల లెత్తివేయించరాదా? లేక కళాశాల విద్య మాత్రమే చెట్టచేయునా? అయినచో కళాశాలలలో బాలికలు ప్రవేశింపకుండ నిరోధింపరాదా? అటుగాక విద్యావతులగు స్త్రీల నపహాసము చేయుచుండుట యుచితముకాదు.

కేవలము విద్యావతులగు స్త్రీలను మాత్రమే యిట్లు పేరెత్తి చూపుటలనో నాకు గ్రాహ్యము కాకున్నది. చదువురానివారెల్లరు మంచివారనియే వీరి యుద్దేశమా? మాయింటిప్రక్క నొక అవధానులుగారు కాపురముండిరి. పాప మా బ్రాహ్మణుడు కడునిష్ఠాపరుఁడు, వైశ్వదేవము చేసిన వాడగుట యొరులచేతివంట భుజింపడు. ఆయన భార్య యొకనాడును పిడికెడన్నము వండి యాయన విస్తరిలో పెట్టదు. పర్యవసానమేమనగా నిత్యము ఆయన చేయికాల్చుకొనిననే కడుపునిండును. లేకున్న లేదు. ఈమెకొక యక్షరపుముక్కయైనను రాదు. కాని యామె భర్తనింత నిష్ఠురముగా జూచు నేల? ఒక న్యాయస్థానోద్యోగియున్నాడు. పెద్దవాడైనాడు; పెన్షను పుచ్చుకున్నాడు. ఆస్తిపాస్తులున్నవి. ఆయనభార్య వంటచేసి పెట్టనందున వచ్చి హోటలులో ప్రవేశించినాడు. ఈవిధముగా ఆయన పూటకూటింట జీవితము గడపుచుండ ఆమె యందులకు సిగ్గుపడకపోగా పైగా యుపకారమే మనగా నామగనికి మీరేల భోజనము పెట్టెదరని నిత్యము హోటలువారితో పోట్లాడి పోవుచుండును. తాను వండిపెట్టదు సరిగదా ఆయన నేపూటకూటింటనైన తిని బ్రదుకనీయ దేమని విచారింప ఆయన యింటనున్నప్పుడు ఆమెకు బిడ్డలకు గూడ వండిపెట్టువాడట. ఇప్పుడామె తనకు తనబిడ్డలకు వండుకొనవలసి వచ్చుచున్నదట. ఈమె చదువుమొగ మెఱుగని యిల్లాలేసుమా!

ఒక గ్రామములో నొక స్త్రీ యుండెను. ఆమెకు పెనిమిటి లంచము పట్టుటలో నసమర్థుడని యాతనిపై తగని కోపము. ఒకనాడా కోప మాపుకొనలేక యామె పచ్చడి నూరుచున్న రోకలిబండ నాతనిపై విసరెను. అది యాతని మోకాలిచిప్పకు దగిలెను. అయ్యో కుంటుచుంటి రేమని యెవరైన నడిగినచో ఆ పెద్దమనిషి పరువుగలవాడగుట 'సర్క్యూటుకు వెళ్లినప్పుడు బండిమీదనుంచి పడుటచే మోకాలికి దెబ్బ తగిలిన'దని చెప్ప దొడంగెను. ఈమెకును విద్యాజ్ఞానములేదు. వీరందఱు విద్యా

జ్ఞానములేని సాధ్వీమణులే గదా. వీరిలో నింత పశుత్వమేల? కాన విద్యావిహీనత స్త్రీలను యోగ్యలనుగా జేయుననియు, విద్యావతులు చెడిపోదురనియు భావించుట పొరబాటు.

విద్యావిహీనురాలగుటచే స్త్రీ యెంత వివేకతాసమర్థతలున్నను అనేక వ్యవహారములలో పురుషులచే వంచింపబడుచు నాస్తిపాస్తులను గోల్పోవుచు నిరాధారయగుచున్నది. ఇతరుల కుపకారములేకున్న మానె తమ పనులను తాము చక్కబెట్టు కొనుటకైనను స్త్రీలు చదువుకొనుట యావశ్యకము.

వసంతలేఖయం దుదాహృతమైన సతీపతుల సన్నివేశ మతివిచిత్రమైనది. ఎటువంటి దుర్మార్గస్త్రీగాని యటుల ప్రవర్తించి యుండుట అసంభవము. అందును విద్యాధికుడగు పెనిమిటిపట్ల నట్లుక్రమముగావర్తించుట కసలే యధికారములేదు.

నేను స్త్రీలేకొంచముగానో చదువుచున్నను, సర్వాధికారములు పురుషహస్తగతములై యేయున్నవి. ఆతడు భార్య పెట్టిన పాటులన్నియు పడవలసిన పనిలేదు. అతడు భార్యను విడనాడవచ్చును. మరల వివాహము చేసికొనవచ్చును. ఇల్లు వదలి పోవచ్చును. సన్యాసము పుచ్చుకొనవచ్చును. భార్యను ఎన్నివిధముల హింసించి పరిత్యజించినను తుదకు హత్య చేసినను నిరాక్షేపణగా జీవించుటకు పురుషున కవకాశమున్నది. పురుషుడు సర్వస్వతంత్రుడు. స్త్రీ తదాశ్రితప్రాణి. లోకధర్మ మిట్లుండ అతడు భార్య అడుపాజ్ఞలకు ఒదిగియుండి కాఫీకాచి యివ్వవలసిన కర్తవ్య మేమి? మఱియు నతడు విద్యాధికుడును ఉద్యోగ నిపుణుడు కాన నత డసలే భార్య ఆజ్ఞానువర్తియైయుండ నగత్యములేదు. మామగారి వద్ద తీసికొనిన కట్నమునకై యాతడు భార్యకు భృత్యుడు కావలసిన పనిలేదు. అట్టి యేర్పాటుతో నాతడు కట్నమును గీసికొని యుండలేదు. కాన అత డట్లు చేయకున్నచో వెనుకతీసుకొనిన కట్న మతనిని సేవకునిగా నిర్బంధించదు. చిరకాలమునుండి నే నెఱిగి యున్న యొక కుటుంబమున్నది. ఆమెకు భర్త తన యిష్టముపై యున్నతవిద్య చెప్పించెను. ఆమెకు నూరు రూప్యముల వేతనము. ఆమెభర్త ఉద్యోగము సేయుట లేదు. ఆ జీతపురూక లామె తీసికొనివచ్చి భర్త హస్తమున నిడును. ఆయనే యజమాని. బయటికివెళ్లిన నుద్యోగిని; ఇంటికి వచ్చినచో భర్త చెప్పుచేతలలో మెలగు యిల్లాలు. తాను డబ్బు తెచ్చుచుంటినను గర్వ మామె కేనాడునులేదు. గృహకృత్యము లామె యాతనిపై నిడదు. ఇట నున్నంతసేపు గృహకృత్యములు చేయును. భర్త నుపచరించును. బిడ్డలను చూచుకొనును. వారి కుటుంబమునం దెప్పుడు గాని కలహము లుద్భవించినట్లు నేను చూడలేదు.

ఇట్టి యిల్లాం డ్రెందఱోయుండగా విద్యావతులగు నారీమణులపై విచిత్రకల్పనలు

కల్పించి యేదియో వ్యాజమున దూషించుచుండుట వారి కేమి కీర్తికరమో తెలియకున్నది. స్త్రీ పురుషుల మనోభావములలో మార్పు గల్గినదనుట కెక్కడనో నాటకములో సంభాషణాసందర్భమున కల్పించి వ్రాయబడిన పద్యము దృష్టాంతము కాజాలదు. ఒకవేళ నట్టిమార్పు గల్గుచుండుట నిజమేయగునో నందుకు సృష్టికర్తయే బాధ్యుడు. అప్పుడును స్త్రీలు బాధ్యులు కారు. కాన వారిని నిందించుట తగదు. కాన విద్యావతులగు స్త్రీల మనఃబులు నొచ్చున ట్లిట్టి వ్రాతలు సోదరులు వ్రాయకుందురుగాక.

మఱియు మన స్త్రీలు నాత్మగౌరవము గలవారైనచో స్త్రీలు దూషించెడి నాటకములను రచనలను బహిష్కరించుట యుక్తము. కాని యట్టి నాటకములలో స్త్రీలు పాత్రధారణ చేయుచుండిరని తెలియుచుండ నొరులు వ్రాసినదానికి కినిసిన ప్రయోజనమేమి? కల్పలతా! ఇంతకును విద్యావతులైన స్త్రీలలో విచ్చలవిడిగా ప్రవర్తించువారొకరిద్దరుండుటచేతనే విద్యావతులైన స్త్రీ లిట్టి నిందావాక్యములకు గురి కావలసివచ్చుచున్నది. ఇది స్త్రీలెల్లరికిని నవమానకరము; మఱియు స్వసంఘశ్రేయమునకును హానికరము. కాన విద్యాభిలాషలగు స్త్రీలు విద్యతోబాటు వినీతవర్తనమును నలవర్చుకొని పరిశుద్ధజీవనమును గడుపగలుగుదురేని స్త్రీ సంఘమునకు యశోభివృద్ధులు గూర్చినవారయ్యెదరు! మఱి స్త్రీలపై విపరీతగాథ లల్లుటకును నితరుల కవకాశము లేకుండబోవును.

ఇట్లు
శారద.

'ఆంధ్రుల యాడుబిడ్డ!'

కర్లపాలెం, కృష్ణారావుగారు

కనుబొమల్ ముడివెట్టి, కాంచుమునర్దెసల్ వైరులగుండెలు పగులులాగు,
గాజులు 'ఘల్లన' కరమెత్తిశాసించు దుర్మార్గులెల్లరు తొలగిపోవ,
మోనిపై చిరునవ్వు మొలకలెత్తింపుము జగమెల్లహాయిగా చల్లబడగ,
అరమోడ్పుకన్నుల నందంబుజిల్కుము కనకాభిషేకంబు గలుగునట్లు,

పాడుపడమటిగాలికి వాడియున్న
నేటియువకుల హృదయాలనాటుకొనగ,
రాలుగరుగంగ, దివ్యానురాగమొదవ
పాడుమోయమ్మ! ఆంధ్రులయాడుబిడ్డ!

హాస్యకళ

వెంకయ్య తండ్రిన్ని

శ్రీమతి శివలెంక రాజేశ్వరిగారు

ఒరేయి—నాయినా! యిహ ఆ దూడదగ్గిర పేడ అంతేట్రా? వాకిలి ఎల్లాఉందో చూశావూ? బ్రాహ్మలకొంపేనా మన్ది ఆవీధిని బండ వెంకట్రాజుగారిల్లుచూడు. ఆడవాళ్ళు ప్రజల కళ్ళుపడకపోయినా తెల్లారకుండా దూళ్లదగ్గిర బాగుచేసుకుని వాకలి పళ్లెంలా పెట్టుకుంటారు. యిక నీ తెలివి నే బతికున్నన్నాళ్ళు యిల్లా తెల్లారిపోవలసినదే !!

ఏమిటయ్యా నాన్నా! నిన్ననే నాపీట విరిగేటట్టు బాదాను, దూడకి చిట్టు తిన్నగా పెట్టటం లేదని. మళ్లీ పొద్దుపొడిచేటప్పటికి ఒళ్ళు దులిపేసుకుంది. "ఏమేవ్! యీపూట పేడతియ్యటం ఎగ పెట్టావూ? నిన్ను నేను లొంగదియ్యలేనా నీయభిప్రాయం. నీకేనాఉండాలి వినుగు నాకేనాఉండాలి. యిల్లా రా నీసంగతని గదులో లేనుకుట్టుకుంటున్న పిల్లని అమాంతంగా జడపట్టుకుని, తిన్నగా వీధిలోకి యీడ్చుకొచ్చి రెండుగుద్దులు ధంధంమనిపించి, ఓతన్నుతన్ని, సూదివిసిగగొట్టి జబ్బసత్తువకొద్ది గిరవాటెట్టి, సగంపుట్టిన లేసుపూలు చింపి కిందపారేసి కాలితోరాసి కసితీరక వాటిమీదతుబుక్కున ఉమ్మి వేసి, మళ్ళి జెడచేత్తో పుచ్చుకోపోతున్నాడు.

ఆసమయానికే రెండోప ట శిస్తుపసూలు నిమిత్తం బయలుదేరిన గ్రామమునసబు పాపయ్య, యిద్దరు వెట్టివాళ్ళు వెనకరా ఆయింటి గుమ్మందగ్గిర కొచ్చేసరికి యీదృశ్యం సిద్ధమయింది. నిర్ఘాంతపోయి ఆపుకోలేక పాపం ఆఆసామీ 'యిదేమిటయ్యా వెంకయ్యగారూ, బ్రాహ్మలుకూడాను. ఆపిల్లనల్లా వీధిలోకి తీసుకువచ్చి కొట్టడం మీవంటివారికి తగిన పని కాదండి' అన్నాడు.

'ఏమిటోయి నీపెత్తనదారీఅంతి!! ఎవడిపెళ్ళాన్ని వాడు బుద్ధిచెప్పుకుంటుంటే అడ్డం రావడంకూడానా ఏమిటి!! మాపుత్రాడు చెప్పినమాట వినకపోతే వాడిపెళ్ళానికి వాడు బుద్ధిచెప్పుకుంటే మనకెందుకూ. నీదారిని నీవు వెళ్ళుమూ' అన్నాడు వెంకయ్య తండ్రి. యీమాట మునసాయన నోటినుంచి వచ్చేసరికి మునసబు, కూడావున్న వెట్టాళ్ళు "యిదెక్కడి తంతయ్యా" అని ఒకళ్ళమొఖం ఒకరుమాచుకుని నవ్వ ఆరంభించారు.

"ఎవళ్లురా మీరు? మీతాళ్ళుతెగా! బ్రాహ్మల గుమ్మందగ్గిరే గింజుకుంటున్నారు. మీకళ్ళు నెత్తిమీదికొస్తున్నాయి లెండి, మీకో గాంధిముండాకొడుకు దొరికాడు. వాడిధర్మమా అని మీరు మామీద తిరగబడి మమ్మల్ని వెక్కిరించడందాకా వచ్చింది. నోరెత్తారంటే డొక్క బద్దలుచేయిస్తాను. నోరుమూసుగుపోండి నాగుమ్మందగ్గిరనుంచి—ఏమోయి పాపయ్యా నువ్వు మునసబు వయితే అయావు, యింక దయచెయ్యి యిక్కడినుంచి వాళ్ళను తీసుకుని. ఇదుగో: ఆపిల్ల మాయింటికి కోడలుకాదు. భూతకి దాపరించింది. మాపుత్రాడు యీకాలంవాడు కాడు కాబట్టి భరిస్తున్నాడు. మేముకాగా ప్రపంచంకోసం హర్షిస్తున్నాము. నీకేంతెలుసు దానిసంగతి. తెల్లారి లేవటంతోటే కాఫీ కాచుకుతాగటం పొయ్యిమీద గిన్నెపడేసి లేసుకుందెట్టుకు కూచోటం, మెతుకలు వాటంతట అవి ఉడకవలసినదే. తినేవాళ్ళకి దంతసిరి ఉంటే సరిగాఉంటుంది. లేకపోతే లేదు. యింతకీ మా కీఅవస్థ లేదు. మావాళ్ళు పుట్టింటికెళ్ళమట్టి యీవిడ ఒండడం పెట్టడంవచ్చింది. లేకపోతే దానిచేతనైనట్టు ఏగొడవలేకుండగా రెండుపూటలకీ శుభ్రంగా ఓమాటే ఉడకేసిపెట్టేది. ఏమో పెద్దవాడి నయాను.

ఎందుకు ఒద్దండం అని యీమధ్య వాళ్లవాళ్ళు, వాళ్ల పక్కయింటిపిల్లకి వచ్చేదశమినాడు గాజులు తొడిగిస్తారు పంపమనివస్తే పంపించాను. అదే యిప్పుడు యీపిల్లకి పట్టినపిశాచమునను. అరవైఏళ్ళవచ్చిన అత్తగారు ఏటేట పుట్టింటికెళ్లి ఏటికి ఆరునెల్లు కూర్చోటమేమిటని".

"ఊరుకోవయ్యా నాన్నా మనగోడవంతా వీళ్లతో వెళ్ళబోసుకోవాలా ఏమిటి. నాకెవరడ్డం రాగలరు. ఏమయ్యోయి, పాపయ్యగారు మీరొట్టే కలగజేసుకున్నారంటే మీరిక్కడుండగానే మళ్లొతన్నా. నాసంగతింకా మీకు తెలియదు. ఓమాత్రానికి జడిసి యింట్లోకి పరిగెత్తే వాజమ్మనికాను. యీవిడే మహా తెలివైందనీ, అందకత్తెనీ, నాగరికురాలనీ, మేమంతా దూడల్లోలెఖ్ఖ అని యీవిడ అభిప్రాయం. ఏం నేనుమాత్రం చదువుకోలేదూ ప్రైమిరీదాకాను. మానాన్నమాత్రమేం అంతకంటే ఎక్కువ చదివాడా ఏమిటి ఆయన చిన్నతనంలో! మానాన్నకి మాఅమ్మకి ఏమిలోటు. యిల్లువాకలీ, దూడమడికే చక్కపెట్టుకోడానికి నేచదువుకున్నది చాలదా ఏమిటి. పెద్ద చదువులు చదువుకున్నవాళ్లని ఎందరిని చూట్టంలేదు. గొంపగోడి అమ్ముకుని తిండిలేక ఏడుస్తున్నవాళ్లని. యింటికి యిల్లాంటి పెద్దమ్మలు దాపరించమట్టే నువ్వు నువ్వు వీధమ్మట వెళ్లేవాళ్ళు తిన్నగా వెళ్లకుండా వేలెట్టి చూపెట్టడందాకా వచ్చింది. ఏం పేడతియ్యమంటే తియ్యకూడదుం! రోజూ తియ్యాదుట. ఎప్పుడైనా పాలేరాడు రాకపోతే అప్పుడు అల్లాంటిపనులు చేస్తుందిట. అల్లాయిమాంటే మాఅమ్మొచ్చిదాక దూళ్లకాడాణ్ని పెట్టనేపెట్టం. పుట్టింట యీవిడ ఎల్లాపెరిగితే మాకేం. మాయింటిదగ్గర మాయిష్టం మీద నడుచుకోవలసిందే" అన్నాడు వెంకయ్య సగర్వంగా.

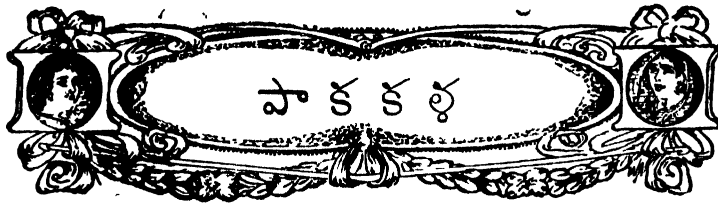
అప్పటికి పాపయ్యకి పూర్తిగా చికాకు కలిగింది. వెంకయ్య తెలివితక్కువకి మూర్ఖత్వానికి, జాలి, నవ్వు కూడవచ్చినా, పిల్లనిచూసి ఆ పడే దురవస్తకి గాబరాపడ్డాడు; మనకెందుకని ఊరుకోక ఓడబాయింపు డబాయించాలని స్థిరపర్చుకున్నాడు. డబాయింపేమిటి అందాకావస్తే అనుకున్నంతా చెయ్యాలనే సంకల్పం.

"ఏమయ్యోయి ఒకసంవత్సరాన్నుంచి సంగతంతా వింటున్నా; నేడు ప్రత్యక్షంగా చూశా. అదృష్టంకొద్ది ఆఅమ్మాయి దొరికింది. అయినింటిపిల్ల. ఆమె తండ్రిగార్ని నే బాగాఎరుగుదును. చాల గారాబంగా పెంచి, పక్కూళ్లో యివ్వడం. దూరమిస్తే చూడకుండా ఉండలేము. ఏమో యీముసలాయనకి దత్తుడవుగదా స్థితి బాగుందని యిచ్చాడు. యిచ్చినందుకు బాగా చేస్తున్నారు. యిల్లా బాధపెటుతున్నారని వినే ఆయన యీమధ్య మంచమెక్కినట్టు విన్నాను. మళ్లిమీరు ఎప్పుడైనా ఆఅమ్మాయిని కొట్టినట్టు విన్నానంటే తండ్రికి కబురంపించి తీసుక్కెళ్లమని చెపుతా. యిల్లాంటికాపురం ఏమయితే ఏమి. మాబోటి వాళ్లయితే నీఆటలు సాగనిద్దుమా? జాగ్రత్త బుద్ధితెచ్చుకో యిక్కడినించైనా. వెళ్లమ్మా అమ్మాయి. యింట్లోకివెళ్ళు. మీ పూర్వపుణ్యం. మీరేమిచేస్తారు. మీతండ్రిగారైన మంచిఉద్దేశంతో చేశారుగాని, చివరికివాళ్ళు యీమోస్తరుగా తయారవుతారనుకున్నారా? ఆయన చాల అమాయికుడు. మాఅందరకు ఆయనంటే అమితగౌరవం. యిక మీకు ఫరవాలేదులెండి. యిక కొడితే నేను ఊరుకోను కాస్త కబురు తెలుస్తేచాలు" అని అన్నాడు.

"ఓస్ నువ్వేంచేస్తావో చూస్తాలే. ఎవడొచ్చి పంపమన్నా పంపేవాడెవడు? గుమ్మం దాటనిస్తేకదూ?" అంటు అరుగెక్కాడు వెంకయ్య.

"చాల్లేవయ్యా నేర్చుకున్నావు. ఏకులం అయితేమిటి గుణం లేకపోయాక. మాణిక్యం లాంటి అమ్మాగార్ని ఎల్లా ఏడిపిస్తున్నారో. అక్కరకొత్తారెంటయ్యా మీరు, ఆఅమ్మాయి ఉసురంతా పోసుకుంటురుగాని లెండి. నడండి బాబు మునసబుగారు. మనల్ని తిడతారింక. ఆరికేటి" అన్నాడు ఓవెట్టివాడు. సరే రండా అన్నాడు మునసబు నడుస్తూ.

వెంకయ్య, తండ్రీ వెట్టాళ్లమాట్లకి నిర్ఘాంతపోయారు. దెబ్బతిన్న సుందరమ్మ, ఆవేళకి, మునసబు, ఎట్టాళ్ళు తనపాలిటి త్రిమూర్తులే ననుకుని, లోలోన సంతసిస్తూ, జరిగిన అవమానం, శరీరబాధకి దుఃఖం అనుభవిస్తు కళ్లనీళ్ళు కడవలైరాగా, లోన ప్రవేశించి, గదులో మంచంమీద బోరగిలపడి ఏడ్చిఏడ్చి చివరికి నిద్రలో లీనమైంది.



బంగాళదుంపల ఆవకాయ

శుభ్రమైన సేరు బంగాళాదుంపలను దెచ్చి పై తొక్కు తీసివేసి సన్నముగా తరగవలెను. పిదప వాటికి తగుమాత్రము ఆవాలు, మిరపకాయలు, ఉప్పు వేసి కొంచెము నీళ్లు వేసి రుబ్బవలెను. ముందర తరిగిన ముక్కలను అందులో వేసి కొంచెము పసుపు, నూనె వేసి తీసివేయవలెను. పిదప అందులో నిమ్మకాయరసము పిడవవలెను. ఇవి వారము రోజులు నిలవఉండును.

మినపపప్పు పకోడీలు

సోలెడు మినపపప్పు నానవేసి శుభ్రముగ కడిగి మెత్తగా రుబ్బవలెను. తరువాత అందులో ఉల్లిపాయలు సన్నముగా తరిగి పచ్చిమిరపకాయలు చిన్నచిన్న ముక్కలుగాచేసి కొంచెము ఉప్పు వేయవలెను. బాణలిలో నెయ్యి మరగనిచ్చి, పకోడీలవలెనే ఆ కలిపిన మినపపిండిని వేసి వేయించవలెను. వేడిగా ఉన్నప్పుడే తినిన చాల రుచిగా ఉండును.

ఆనపకాయ హల్వా

లేత ఆనపకాయను కొబ్బరికోరువలె కోరవలెను. బెల్లముగాని, పంచదారగాని అందులో పగమునకు కలపవలెను. తరువాత అది పొయ్యిమీద పెట్టి గట్టి పడేవరకు తిప్పవలెను. రమారమి ఒక గంటకు అది గట్టిపడును. అందులో అప్పుడు ఏలకులపొడి, కొంచెము నెయ్యివేసి పళ్లెమునకు అంటకుండునట్లు నెయ్యిరాసి, పళ్లెములో ఉంచవలెను. అది చల్లారిన పిదప కత్తితో ముక్కలుగా కోయవలెను. ఈ హల్వా వారంరోజులు నిలువఉండును. రోజు ప్రొద్దున్న తిన్న పైత్యమును పోగొట్టును.

—గొల్లకోట సుందరీదేవి

బెండకాయ పచ్చడి

లేతబెండకాయలు తెచ్చి ముచికలు కోసి యెర్రని నిప్పులలో పెట్టి అయిదునిమిషములు బాగుగకాలనిచ్చి వుడికినతరువాత దుమ్మంతయు శుభ్రముగా దులిపి రోటిలో వేసి పసుపు, చింతపండు, వుప్పు వేసి మెత్తగా రుబ్బవలెను. చింతపండు తగిలిన వెంటనే బెండకాయ జిగురు యెక్కడి దక్కడ విరిగిపోయి స్వచ్ఛముగ నుండును. బాగుగ నలిగినతరువాత ఒక గరిటెలో నూనె కొంచెము కాగనిచ్చి మిరపకాయలు జాస్తీగా తుంపి నూనెలో వేసి వేగినతరువాత మెంతులు, ఆవాలు వేసి చిటపటలాడనిచ్చి దింపివేసి వేగిన మిరపకాయలు మాత్రము పచ్చడితోటి కలిపి రుబ్బవలెను. తరువాత వేగిన మెంతులు రుబ్బకుండగనే పచ్చడిలో కలిపి వేయువలెను. ఇది కొత్తవారు తిని ఏమి పచ్చడో కనుక్కుంటే బహుమతికూడ యివ్వవచ్చును.

కొబ్బరికాయ కూర

నీళ్లు కలిగిన కొబ్బరికాయలు తీసుకొచ్చి ఒలిచి సమానముగా రెండు చెక్కలగాకొట్టి ఆ చెక్కలను మరకోరముతో సన్నముగా కోరవలెను. తరువాత పొయ్యిమీద గిన్నె కాలవేసి అందులో కొంచెము నూనెవేసి కాగనిచ్చి మిరపకాయలు ముక్కలుగా కోసి అందులోవేసి వేగినతరువాత మినపపప్పు, ఆవాలు, మెంతులు వేసి వేగనిచ్చి కొబ్బరి కోరు తెచ్చి గిన్నెలోవేసి కాస్తపసుపు, ఉప్పు వేసి చక్కగా చింతపండు పులుసు కలిపిపోసి యిత్తడి సిబ్బి మూతవేసి బాగుగ మగ్గనియ్యవలెను. మగ్గి పులుసు యిగిరినతరువాత ఆకులోగాని, మాయపళ్లెములోకిగాని తీసివెయ్యవలెను. నిమ్మపండ్లు వున్న యెడల చింతపండుపులుసుకు మారుగా తగినంత నిమ్మపండ్లరసము పోసిన బాగుగనుండును.

—చావలి నరసమ్మ



ఆనందగృహలక్ష్మి

శ్రీమతి ఎమ్. వి. రత్నావళిగారు

బిళహరి రాగం—రూపక తాళం.

సా ససరి దద సదపా। గప దసదప గమ గరిసా

శ్రీ లఅక్ష్మిఇ జయ అలక్ష్మి। అఅ నందఅ గృహా లఅక్ష్మి

గపదస ససరి దద సదపా। గప దసదప గమ గరిసా

శ్రీఇఇఇ లఅక్ష్మిఇ జయ అలక్ష్మి। అఅ నందఅ గృహా లఅక్ష్మి

దసరిగమగ రిసరి దద సదపా। గప దసదప గమ గరిసా

శ్రీఇఇఇలఅ అఅక్ష్మిఇ జయ అలక్ష్మి। అఅ నందఅ గృహా లఅక్ష్మి

సరిగా పమపామ గామ రీగ సరిగపగరిసద సా

నిఇకీ ర్తిఇనేఎ నెన్న నాత రం...పొఒఒఒ ఓ

అనుపల్లవి

గా గగగరి గప పపాప। గప గపదద పద పసాస

ఆ రువత్సఅ రము లలోన। అమ రితివిఇ దెఎ శమేల్ల

దగ రిసనా డస దపపా। గప దసదప గమ గరిసా

మఅ టలచే పఅ టలచే। భఅ క్తిఇజ్ఞఅ నం బఅగూ

సరిగా పమపామ గామ రీగ సరిగపగరిసత సా

వ్యఅసా వళులాఅ చేఎ ఏఎ నిందండిఇతిఇ వీ

గా గగగరి గప పపపా। గప గపదద పద పదసా

ఆ టలఅడు బఅ లులకూ। యువ తుఉలైన అఅ క్కలకూ

దగ రిసనా దస డదపప। గప దసదప గమ గరిసా

సొంఒ దరసో దరి మణులకు। నిఇ తినిబాడి ధిం చితిపీ

సరిగా పమపామ గామ రీగ సరిగప గరిసద సా
సిఇజ్ఞా నలనీదగ నెన్న జాల నలమ్మల లలక్ష్మిఇ ఈ

చరణం

సరి గగగగగాగ రిగ గపపప
పలు విధంబుల శోక పఆ కములను
గప దదదదదాద పద సనాస । గిగి రిసరిగారి సనదప
పలు రకంబులచేతి పను లన్నె । సర శమతినై ఇ డెల్పితివి
పద సదసస ససాదపగ । గా గిగిగిగ గప దససా
సల అలధ్విఇ శ్రీఈఇఇఇ । కే సరిముద్దు తన యలఆ
సరి సరీస దస దసాద । పద పదాప గప గపాగి
అఅ అఆఅ అఅ ఆఅఅ । అఅ అఆఅ అఅ అఆఅ
రిస సరిగప గరి సదసా
అఅ అఅఅఅ అఅ అఅఆ

సరిగా పమపామ గామ రీగ సరిగపగరిసద సా
స్థిరసౌ భలగ్యాంబు గాల్గు గాల తలలలలలలల క్ష్మి

పైన వ్రాసిన కీర్తనకు అన్నిస్వరములు తెల్లమెట్లపైననే పలుకబడును.

* యీ గీటువున్న మ స్వరము నల్లమెట్టుపై వేయవలెను. స్వరమునకు దిగువను ——— యిట్టిగీత వున్న తొందరగాపాడి తాళము పూర్తిచేయవలెను.

ఏల భ్రమిసెదవు!

శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు

ఏల భ్రమిసెదవు! యిడుమల నేల బడియెదవు!!

పరుగులిడెదవదేల చెల్లెల!
దూరమునకదు మెరయునట్టివి
మురియుదేమో మంచినీళ్లని,
తిరముగా మృగతృష్ణికల్ సుమి!

సరసకరిగెద వేల చెల్లెల
విరులనేరుట కంత బిరబిర
కరము సూదులముంచు వ్రాకులు
మరుగులో కలదమ్మ బిలమట.

గోముచూపెదవేల చెల్లెల!
మోముముందర ముద్దుచూపుచు
నేమమింతయులేని విసముల
గీముపామది నమ్మబోకుము.

పోతగిల్లెద వేల చెల్లెల
రతనముబ్బిన దంచునెమ్మది
జతనమున నొకమారుచూడుము
జ్యోతిరింగణ మచటనున్నది.

మిడిసిపడెదవదేల చెల్లెల! పడమరంగని మిడుతపోలిక
మూడునిముసాలే సుమీ! ఆ పోకములు నామాట నమ్ముము.

ఆరోగ్యబోధిని

శిశు సంరక్షణ

నాగరికతవలన నెన్నియో అనర్థకములు కలుగుచున్నవి. వీనిలో నవనాగరీకపువనితలుకూడ చేరుదరు.

సంతానము బడయుటయే స్త్రీలకు ప్రథమ కర్తవ్యము. అందువలననే వారు భగవంతునికృపను ప్రజల గౌరవమును బడయగలుగుదురు. స్త్రీలకు సభావేదికలు, క్లబ్బులు కచ్చేరీలు మున్నగునవి ప్రథమ కర్తవ్యములుగావు; కాని యీవిషయములు యిప్పటి నాజూకుస్త్రీలు గ్రహించుటలేదు. వీరు సంతానవతులైనను తమ శిశువులకు తమ స్తన్యము నియ్యరు. స్వయముగా శిశువులను పెంచరు. చదువును జ్ఞానమును శుచి శుభ్రతలులేని ఒకదాసికి తమ శిశువును నప్పగించెదరు. అందువలన శిశువులకు చాలా హాని కలుగుచున్నది.

శిశువుకు తల్లిచనుబాలే మిక్కిలి బాగుగా సరిపడును. చనుబాలలోని ద్రవ్యము లన్నియును సరిగానుండును గాన నవి శిశువునకు సులభముగా జీర్ణమై పుష్టినిచ్చును. చనుబాలలో విటమినులు అను ప్రధానాహారద్రవ్యములుకలవు. చనుబాలను కాచరు గాన నివి అంతరింపవు. ఆరోగ్యవతియగు తల్లి చనుబాలలో విషక్రిములు యేవియు నుండవు. తల్లి స్తనమును శిశువు కరచిపెట్టి చనుగుడుచును గాన మధ్యగా నీపాలు చెడిపోవుట కెట్టి యవకాశమును లేదు. వ్యాధులనుండి శిశువులను కాపాడునట్టి రక్షకక్రిములు గూడ స్తన్యములలో నున్నవి. శత్రువులు పారిసు నగరమును ముట్టడించినపుడు స్త్రీలందరును తామే తమ శిశువులకు స్తన్యము లియ్యవలసిన నిర్బంధము కలిగినది. గాన నపుడు శిశువుల మరణములు మిక్కిలి తక్కువగా నుండెను. ఐరోపా మహాసంగ్రామము జరిగినపుడు జర్మనీలో లభించెడిపాలను ప్రజలందరికిని దొరతనమువారు కొద్దికొద్దిగా పంచిఇచ్చుటచే శిశువులకు పోయుటకు ఆవుపాలు లభించనందున తల్లులే పాలియ్యవలసి వచ్చినది. అందువలన నచటగూడ నపుడు శిశువుల మరణములు తగ్గినవి. (ఒక స్త్రీ తన శిశువును శ్రద్ధతో పోషింపనొల్లనిచో ఆమె సంతాననిరోధకవిధానము నవలంబించుటయే మంచి పనిగాని సంతానవతియై శిశువును సరిగా పోషింపకుండుట అనుచితము.)

క్రొత్తగాపుట్టిన శిశువుకు యెప్పటినుండి పాలియ్యవలె ననునది మరియొకప్రశ్న. ప్రసవమైన మూడవ నాడుగాని సామాన్యముగా తల్లికి స్తన్యమేర్పడదు. అయినను శిశువుపుట్టి నప్పటినుండియు తల్లి చనుగుడుపుచుండుటవలన చాలా లాభములు ఏర్పడును. దీనిని శిశువు త్రాగుటవలన పుష్టికలుగుటయేగాక సుఖవిరేచనముగూడ నగును. చనుగుడుచు పద్ధతి శిశువుకు అలవాటగును. శిశువు చనుగుడుటవలన తల్లికి త్వరగా పాలుపడును. గర్భాశయము ముడుచుకొనును. శిశువు చనుగుడువదని చాలామంది స్త్రీలు చెప్పుచుందురు. ఇందువలన మొన సరిగా ఏర్పడక బిడ్డనోటికి బాగా అందక పాలధార సరిగా నోటికి తగులకపోవుట మరియొక కారణముగాన తొందరపడి శిశువు చనుగుడవదని నిశ్చయింపగూడదు. కొన్నిరోజులపాటు అలవాటు చేయవలయును. శిశువుకు చన్నుకుడుపుచున్నచో మొదట స్తన్యమేర్పడని స్త్రీలకుకూడ కొన్నిరోజులైన పిమ్మట, స్తన్యమేర్పడును. శిశువుకు చనుకుడుచుట అలవాటగును. తల్లికి పాలుపడును. కొందరు రొమ్ముగొట్టము (బ్రెస్టుపంపు) నుపయోగించెదరు. ఇందువలన శిశువు చనుగుడువ జాలదు గాన త్వరలోనే స్తన్యమింకిపోవును.

శిశువులకు పాలు ఇచ్చుటలో ప్రతిదినము వేళలకు పాలిచ్చుచుండవలెను. అనాలోచితముగా పాలిచ్చుట వలననే శిశువులకు ఎల్లప్పుడు అజీర్ణవ్యాధులుకలుగును. శిశువుపుట్టిన నిమిషమునుండియు సరియైన అలవాటు చేయవలయును. మొదటిరోజున, మూడుసారులు. తరువాత రెండుగంటల కొకసారియు చనుగుడుపవలయును. శిశువు బలిష్టముగా నున్నచో మూడుగంటల కొకసారి పాలిచ్చిన చాలును.

మొదట 5-6 వారములవరకు ఉదయము 6 గంటల మొదలు రాత్రి 10 గంటలవరకు రెండుగంటల కొకసారి తరువాత మూడుగంటల కొకసారి పాలియ్యవచ్చును. ప్రారంభములో రాత్రి రెండుసారులు, తరువాత రాత్రి వక్కసారి పాలిచ్చిన చాలును. వక ప్రక్కనే గాకుండా రెండుప్రక్కలను మార్చి ఇచ్చుచుండవలయును.

తల్లిపాలు శిశువుకు చాలకపోవచ్చును. వాటివలన సరియైన పుష్టి కలుగకపోవచ్చును. పాలు మిక్కిలి పలుచగానున్నచో శిశువుకు పుష్టికలుగదు సరికదా శిశువుశరీరము లావెక్కుట గూడ తటస్థించును. అలసట, ఆహారము సరియైనది లేకపోవుట ఆందోళనము. మందులుతినుట మున్నగుకారణములవలన తల్లులకు పాలు సరిగా నుండవు. అపుడు తల్లికి సంపూర్ణమగు విశ్రాంతి ఇయ్యవలెను. గాలి బాగుగా తగులవలెను. ఎట్టి ఆందోళనము ఉండగూడదు. చాలాసేపు నిద్రించవలయును. మాంసము, చేపలు, గ్రుడ్లు పాలు మున్నగు మాంసకృత్తులుగల ఆహారములను హెచ్చుగా నామె తినుచుండవలయును. అపుడు పాలు బాగుగా కలుగును. బార్లీవాటరు మొదలగు పానీయములు హెచ్చుగా త్రాగుటవలన, కూడ పాలు అధికమగును.

మనదేశమున నిపుడు చాలామంది స్త్రీలు శిశువులు ఏడ్చినపుడు నల్లరబ్బరు చను మొనలను శిశువుల నోటబెట్టుచుందురు. అది చాలా హానికరము. దీనివలన విదేశీయులగు వర్తకులకు మనము ధనము ఒసగుటయే గాక మనశిశువుల ఆరోగ్యమును చేతులారా పాడు చేయుటకూడ తటస్థించుచున్నది.

ఈరబ్బరు మొనలను శిశువునోట బెట్టినపుడు అవి జారి రోడ్డుమీదనో, తూముకాలువలలోనో పడినచో అవి తుడిచి మరల నోటపెట్టుదురు. దానిలో విషక్రిములుచేరును. అవి శిశువుల శరీరములో ప్రవేశించి దారుణవ్యాధులు కలిగించును. ఈరీతిగా ఎల్లప్పుడు చప్పరించుటచే, నోటిలో చొంగయు కడుపులో రసమును విస్తారముగా నేర్పడును గాన ఆహారము సరిగా జీర్ణముకాదు. రబ్బరు పెట్టిన శిశువులు ఏడ్పు మానెదరని తల్లులు చెప్పెదరు. ఇట్టి దురలవాటు కలుగకుండ మొదటినుండియు బూనవలయును. లేనిచో తొలగించుట చాలా కష్టమే. మనప్రాచీనులు పెక్కుశతాబ్దములనుండి రబ్బరు చనుమొనలు మున్నగు కృత్రిమ సాధనములను వాడకుండ ఆరోగ్యమును, బలమునుగల శిశువులను కని పెంచి యుండలేదా? ఇపుడు ఇపుడు మనము మాత్రము ఏల వీటిని వాడవలయును?

ఆరోగ్యప్రకాశిక.



కాంతమ్మ:—ఇదేం దొంగతనంరా పొట్లపొగలు కాయలు తెంచేస్తున్నావు?

దొంగ:—పొట్లపోగలు కోసుకుపోయినా దొంగతనమేనా యేటాండి.

మరదలు:—భావా! రాత్రి నీవు నాలుగురూపాయిలు యిచ్చినట్లు కలవచ్చింది.

బావ:—అయితే జాగ్రత్తగా మీఅక్కచేతికిచ్చి దాచుకో.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పాతపాటలు

సంపాదకుడు కంభంపాటి రామచంద్రరావు చౌదరిగారు

౧

ఓఅమ్మాయి తలమీద గోరింక
చెప్పకు చెప్పకు చెడియెదవె
చెప్తే నీముక్కు చేదిస్తా
దూలంనుంచి దూకిస్తా
పందిరెనుంచి పాకిస్తా
పట్టెడన్నం తినిపిస్తా
కడివెడునీళ్లు త్రాగిస్తా
కళ్ళల్లో కారం కొట్టిస్తా.

౨

కొండమీద బీరకాయ
కోయ్యనావద్దా
అత్తా తెచ్చిన పట్టుచీర
కట్టనావద్దా
మామ తెచ్చిన మల్లెపూలు
గుచ్చనావద్దా
మొగుడొస్తే మొట్టికాయలు
తిన్నావద్దా.

సత్యవతి

(సం॥ కొమ్మనమంచి జోగయ్యశర్మగారు)

శ్రీహరిఋషిపల్లె సోమావీధులనూ
ఊరికీ ఉయ్యాలలమ్మావచ్చినవీ
కోమరాకొడుకుల తల్లికొనరేడుయ్యాల
చేరాతో చేరెడు ముత్యాలుపోసి
కొన్నాదె సీతమ్మ బంగారుతొట్టె
వేసేనె సీతమ్మ పోగడంపుచీర
కట్టెనె సీతమ్మ పోన్నామానులకు
ఇటునుంచిఊదితె ఇంద్రూనిచాయ
అటునుంచీఊచీతె చంద్రూనిచాయ
కొండావంతలలోను కోనేటినడుమా
పాపన్నామిముగంటి బండామరుగులను
ఏడవకూలవకుమార! రామాకుమారా!
ఏడిస్తేనిన్నెవ్వా రెత్తుకొనువారు!
పుట్టాటందెలుబూని పులిగోళ్లెబూని
భూదేవిమాయవ్వ వచ్చేనేడవకు
కాళ్లాఅందెలెబూని కడియాలెబూని
కౌసల్యమాయవ్వ వచ్చేనేడవకు
దేవతార్చనపెట్టె దేముళ్లుబూని
జనకూడుమీతాత వచ్చేనేడవకు
ధనమూమిక్కిలిబూని ధాన్యాలూబూని
దశరధులూమీతాత వచ్చేరేడవకు
పరగాదేవాసూరా యుద్ధమ్మునాడు
సీలపుడూవిరిగీయు తేరూగ్రుంకంగ
వేలితో కైకమ్మా తేరూయెత్తంగా
మీతాతదశరధులు తానేమొమెచ్చి
కోమలీకోరూమి వరమూలిచ్చెదను
నాటివరములుఐన నేడూతాగోరి

మీతండ్రి పట్టాభిషేకమ్మునాడూ
వరమూలందిన అవ్వ వచ్చేనేడవకు
చెవలాపోగులెబూని చెల్లాలెబూని
శాంతమ్మామేనత్తా వచ్చేనేడవకు
రూపైనబంగారు రుమ్మాళ్లేగొనుచు
ఋష్యశృంగుడు మేనమామ వచ్చేనేడవకు
ఉగ్గూబంగరుగిన్నె ఉయ్యాలెగొనుచు
ఊర్మిళాపినతల్లి వచ్చేనేడవకు
చక్కానిచుక్కల్లా చెక్కిళ్ళుమెరయూ
శతకీర్తి పినతల్లి వచ్చేనేడవకు
మల్లేలుమొల్లాలు మాడాలెగొనుచు
మాళావి పినతల్లి వచ్చేనేడవకు
బంగారుపావాలె గొడుగూలుగొనుచు
భరతూడు పినతండ్రి వచ్చేనేడవకు
లక్షూవేలూజేయు రాజూలనణచు
లక్ష్మణుడూ పినతండ్రి వచ్చేనేడవకు
శత్రుల్ని సంహరింప చంద్రాయుధముబూని
శత్రుఘ్నుడు పినతండ్రి వచ్చేనేడవకు
అంచూపంచలుబూని అందలాలెబూని
హనుమంతుడు మన బంటు వచ్చేనేడవకు
ఒడలెల్లవిభూది జడలెల్లదాల్చి
కులగురువువశిష్ఠు వచ్చేనేడవకు
పట్టూగొడుగులనీడ పల్లాకియెక్కి
పట్టభద్రుడు మీతండ్రి వచ్చేనేడవకు
మనమంతాగూడూకు అందలాలెయెక్కి
అయోధ్యకువెళదాము అయ్యాయేడువకు
బంగారుమేడల్లో రత్నాలతొట్టెలలో
మిమ్మూ పరుండబెట్టి జోలాబాడెదను.

——:o:——

తాడాచుట్టే, దుడ్డా బాదే

శ్రీమతి న్యా॥ మంగమ్మగారు

అనగా, అనగా ఓఊళ్ళో ఓ బీదబ్రాహ్మడుండే వాడు. ఆతడొకనాడు అడవికివెళ్ళి భగవంతుని ధ్యానముచేస్తుంటే పార్వతీపరమేశ్వర్లు ప్రత్యక్షమయి, "ఓబ్రాహ్మణుడా, నీకేమికావలె"నని అడిగేరు. బ్రాహ్మడు తిరిగి, ఓభగవంతుడా, నేను చాల బీదవాణ్ణి. చాలపిల్లలు కలవాడను. నాలుగు రోజులయి తిండిలేక మలమల మాడుచున్నాను" అని అన్నాడు. పరమేశ్వరులు జాలినొంది, ఒక భరిణను ఆబ్రాహ్మడికిచ్చి, "దీనిని పూజించిన యెడల, పంచభక్ష్యపరమాన్నములు దొరకు'నని చెప్పి అదృశ్యమయేరు. బ్రాహ్మడు ఇంటికిపోయి భార్యాబిడ్డలకు ఆహారమిడి సంతోషపఱచేడు.

నేడు ద్వాదశి. సూర్యోదయము కాగానే రాజుగారింట బ్రాహ్మణులందరకును విందు. మన బ్రాహ్మడు ఆనాడే సరిగ ఆఊరనున్న బ్రాహ్మణులందరికిని తనింటికి విందుకు రమ్మన్నాడు. అందరును ఆశ్చర్యముజెంది, నిజము తెలిసికొనుటగాను సూర్యోదయముకాగానే బ్రాహ్మణగృహముచేరేరు. బ్రాహ్మడు భరిణను భక్తితో పూజించేసరికి వచ్చిన వారందరికిని వెండికంచములతో పంచభక్ష్యపరమాన్నములు తయారయినవి. అందరును సంతోషించి కడుపులు నిండ భుజించిరి.

ఈవార్త రాజుగారిచెవుల పడడంతోనే, బ్రాహ్మణుని భరిణ తమస్వాధీనము చేసుకున్నారు.

బ్రాహ్మడు మళ్లా అడవికిపోయి భగవంతుని ధ్యానముచేసేడు. పార్వతీపరమేశ్వరులు మళ్లా ప్రత్యక్షమయేరు. బ్రాహ్మడేడ్చుచు తన దుఃఖవార్త విన్నవించుకొన్నాడు. ఈమారు పరమేశ్వరులు ఒక సంచీనిచ్చి, "దీనిని దులుపుచుండినకొలది రూపాయిలు లభించు"నని చెప్పి అంతర్ధానమయేరు.

బ్రాహ్మడు ఇంటికిపోయి నిజముగ రూపాయిలు వచ్చునో లేదో అని సంచిని దులిపెను. ఘల్లుఘల్లుమని రూపాయిలు క్రిందపడెను. వెంటనే రాజుగార్కిట్లు కబురంపెను, "మీకోటలో ఎక్కువ ధనమున్నదో, నాదగ్గఱ ఎక్కువ ధనమున్నదో, చూతము." అని. రాజుగార్కి కోపమొచ్చింది.

"ఔరా, నీకింత పొగరుబోతుతనమా? అట్లయిన నీధనము తెమ్మని తిరిగి కబురంపేరు. బ్రాహ్మడు

రాజుగారి కోటకు తనసంచి పట్టుకెళ్లేడు. రాజుగారు కోటలోనున్న ధనమంతా ప్రోగుచేయించేరు. అదికాగానే బ్రాహ్మడు అంతంలేకుండ సంచీదులుప నారంభించేడు. రాజుగారి ధనముకంటే బ్రాహ్మడిధనం రెండింతలయింది. రాజుగారు లజ్జెంది, బ్రాహ్మడి సంచీకూడ ఉడాయించేసేరు.

బ్రాహ్మడు మళ్లా అడవికెళ్లేడు. మళ్లా పార్వతీ పరమేశ్వర్లు ప్రత్యక్షమయి, సంగతి తెలసికొని, ఈ మారొక మూరెడు త్రాడు జానెడు దుడ్డు ఇచ్చి, 'తాడా చుట్టే, దుడ్డాబాదే అనిన నిన్నెందరు బలవంతులయినను ఎదిరింపజాల'రని తెల్పి అంతర్ధానమయేరు.

బ్రాహ్మ డిల్లుచేరి ఈసారి రాజుగార్ని యుద్ధమునకు రమ్మన్నాడు. రాజుగారు కోపగించి తన ఇద్దరు బంట్రోతులను బ్రాహ్మణుని కాళ్లు చేతులు కట్టితెమ్మని పంపేరు. బంట్రోతులు బ్రాహ్మణుని ఇల్లు చేరుసరికి బ్రాహ్మడు 'తాడాచుట్టే, దుడ్డాబాదే' అన్నాడు. త్రాడుపోయి ఇద్దరు బంట్రౌతులను గట్టిగా కట్టివైచెను. దుడ్డు చావమోదెను. బంట్రౌతులు 'బాబో, నాయినా రక్షింపుము రక్షింపు'మని వేడుకున్నారు. బ్రాహ్మడు తిరుగ వానిని పిలచివైచెను. వారు రాజుగారి దరికిపోయి ఈ వృత్తాంతము తెలియజేసేరు. మరికొందరు బంట్రౌతులను పంప వారికిని అదేగతి ప్రాప్తమాయెను. కడకు రాజుగారే పదివేల సైన్యముతోడను, ఏనుగుల తోడను బ్రాహ్మణ గృహాభిముఖులై బయల్దేరేరు.

కొంతదూరములోనే రాజుగారి సైన్యముండ బ్రాహ్మడు 'తాడాచుట్టే, దుడ్డాబాదే' అన్నాడు. అనగానే త్రాడుపోయి పదివేల సైన్యమునుగూడ ఒక్కమారుగ కట్టివైచెను. దుడ్డుపోయి మొదట రాజుగారి తలపై నొక్క పోటుపెట్టెను. తరువాత సైన్యమందరిని చావమోదెను. త్రాడు రాజుగారి పీక నులుముచుండెను. దుడ్డు చావ మోదుచుండెను. అప్పుడు రాజుగారు, "బాబో, నాయినో, మమ్ము రక్షింపుము. నీ ధరిణయు సంచియును ఇచ్చివేసెద'నని మొత్తుకొనెను. బ్రాహ్మడు త్రాటిని, దుడ్డుని పిలచివైచెను. రాజుగారు కోటచేరి ధరిణను సంచిని తిరుగ బ్రాహ్మడి కిచ్చివేసేరు.

కథ కంచికి, మనం మనింటికి.

చిత్రప్రశ్న

భుజగభూషణునకు భోజనపాత్రేది ?
అంగుష్ఠభాగ సమాఖ్యయేది ?
కామాతురుడునకున్న గినభోనపేరిదే ?
యీశుడాబాలేందు నెందుదాల్చె ?
పాపరేనికిముఖ్య భాగంబునేమంద్రు ?
దేవాళియనుపేరు దేనికొప్పు ?
ప్రజలుభూపునకిచ్చు పన్నునేమనవచ్చు ?
నెడలేనివానల నేమియంద్రు ?
అన్నిటికికూడ మూడేసియక్కరములు
పాదపాదాన ప్రథమార్థభాగముసకు
నైనయుత్తరమే ద్వితీయమునకగును
త్రిప్పివ్రాయగ వీనినితెలియుమన్న.

చలసాని లక్ష్మీనారాయణ శర్మ.

చిత్రప్రశ్నలకు సమాధానములు

గత సంచికలో ప్రకటింపబడిన బయ్యే సూర్యనారాయణమూర్తిగారి చిత్రప్రశ్నలకును శ్రీమతి రత్నావళిగారి చిత్రప్రశ్నలకును సుమారు 100 మంది విదుషీమణులును, 60 మంది యువకులును సరియైన సమాధానములను వ్రాసి పంపినందుల కెంతయు సంతసమగుచున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచే యెల్లరి పేరులను ప్రకటింపజాలనందుకు క్షమింపవేడుకొనుచున్నాము. సూర్యనారాయణమూర్తిగారి ప్రశ్నలకు: (1) భవనము, (2) కవనము, (3) యౌవనము, (4) పవనము అనునవి క్రమముగ సమాధానములని యెఱుంగునది. శ్రీమతి యమ్. వి. రత్నావళిగారి ప్రశ్నలకు: (1) రత్నావళి, (2) హనుమంతుడు, (3) కానులదండ, (4) కామేశ్వరము, (5) పనసకాయ, (6) భక్తవిజయము, (7) తామరపువ్వు అనునవి క్రమముగ జబాబులనియు నెఱుంగునది.

(గృ॥ సం॥)

వార్తలు విశేషములు

స్త్రీ హితైషిణీమండలి వార్షికోత్సవము, బాపట్ల.

ఈ మండలియొక్క తృతీయ వార్షికోత్సవము జూలై నెల 30, 31 తేదీలలో శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారి అధ్యక్షతక్రింద నత్యంత వైభవముతో జరుపబడినది.

30-7-34 తేదీ మధ్యాహ్నము 2 గంటలనుండి కార్యక్రమము ప్రారంభమైనది. తొలుత దైవ ప్రార్థన, నివేదన జరిగినవెనుక అధ్యక్షురాలి యెన్నిక జరుపబడి శ్రీ అధ్యక్షురాలగు రాజరాజేశ్వరమ్మగారు కర్పూరమాలాలంకృతలై కరతాళధ్వనులు చెలరేగుచుండ నగ్రాసనము నధిష్ఠించి ప్రారంభోపన్యాసము గావించిరి. తదుపరి కార్యదర్శినివారిచే నివేదిక చదువబడెను. అనంతరము చంద్రమౌళి చిదంబరరావు పంతులుగారును వారి పుత్రికామణియు విరచించిన పద్యములు శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే చదువబడెను. పిమ్మట శ్రీమతి దర్శి వజ్రమ్మగారు హిందీయందును, శ్రీమతి పులిపాక సుందరమ్మగారు తెలుగునందును ఉపన్యాసము లొసంగిరి. శ్రీమతి డి. భారతీదేవిగారు పంపిన 'స్త్రీలు—ఐకమత్యము' అను వ్యాసమును గండవరపు సావిత్రమ్మగారు చదివిరి. తరువాత 'మాలతి పాకకళా పాండిత్యము,' 'పంచమబాలిక ఆలయప్రవేశము,' 'తాతయ్యపెండ్లి ప్రయాణము' అను ప్రహసనములను బాలికలు అత్యంత మనోహరముగా ప్రదర్శించిరి. తదుపరి మంగళగీతముతో నాటి కార్యక్రమము ముగింపబడెను.

31-7-34, మఱునాడు 3 గంటలకు మరల కార్యక్రమ మారంభమయ్యెను. దైవప్రార్థనానంతరము, భాగవతుల సంభాషణ జరిగినవెనుక, 'కుచేల' యను భక్తిరసభరితమైన యైదంకముల నాటకమును ఎ. రాజ్యలక్ష్మమ్మ, జి. సత్యవతమ్మ, డి. చంద్రకాంతమ్మ, కె. సుందరకామాక్షమ్మ, ఎ. చారుమతమ్మ, యస్. సావిత్రమ్మ, పి. విజయలక్ష్మమ్మ, డి. కృష్ణవేణమ్మ అను బాలికలు అత్యంతమనోహరముగా ప్రదర్శించిరి. ఎడనెడ రంగమధ్యమునందు ఆర్. వరలక్ష్మమ్మ యను బాలికామణి హార్మోని యము వాయిద్యముచే సభ్యురాండ్ర రంజింపజేయుచుండెను. తదుపరి హిందీ పరీక్షలయందు కృతార్థులైన స్త్రీలకు యోగ్యతాపత్రములును, ఆటపాటలలో పాల్గొనిన బాలికామణులకు వెండికుంకుమ బరిణెలు, అల్లికసంచులును అధ్యక్షురాలిచే నొసంగబడెను. తదుపరి అధ్యక్షురాలి అంత్యోపన్యాసము గావించెను. పిమ్మట కార్యదర్శిని అధ్యక్షురాలికిని పురస్త్రీలకును, భవనమునొసంగిన మ-రా-శ్రీ మోదదుగు భావనారాయణ శ్రేష్ఠిగారికిని తదితరానేక సహాయములొనర్చిన సోదర సోదరీమణులకును వందనము లర్పించినవెనుక మంగళగీతముతో సభ సమాప్తము చేయబడెను. సభ జరిగిన రెండు దినములును పురస్త్రీ లసంఖ్యాకముగా విచ్చేసిరి. రెండు దినములు సభికురాండ్రకు శ్రీ భావనారాయణ శ్రేష్ఠిగారి సతీమణి ఆదెమ్మగారు ఖర్జూరము, వడపప్పు విరివిగా పంచిపెట్టించిరి.

అధ్యక్షురాలగు రాజరాజేశ్వరమ్మగారు తమ రెండుపన్యాసములందును, స్త్రీ సమాజముల ఆవశ్యకత, స్త్రీ సమాజములు చేయవలసిన ధర్మములు, పరదేశములలో నారీసంస్థలు చేయుచున్న కృషి మున్నగు అనేక విషయములనుగూర్చి యుక్తియుక్తముగా నుపన్యసించిరి. ముఖ్యముగా యీ స్త్రీ హితై

షిణీ మండలికి సొంతభవనము లేకుండుట మిక్కిలి విచారకరమనియు, దొరతనమువారు స్థానికసంఘములవారు పురజనులుగూడ యిందుకు బాధ్యత వహించి యీ స్త్రీసమాజము సొంతభవనము బడయుటకు గట్టిగా తోడ్పడవలయుననియు నొక్కివక్కాణించిరి. భావగర్భితమైన వారి యుపన్యాసమెల్లర మనస్సు నాకర్షించినది. ఈవిధముగా తృతీయ వార్షికోత్సవమును జయప్రదముగా నడుపగలిగినందులకు భగవంతునకు వందనము లర్పించుచున్నాము.

స్త్రీ హితైషిణీ మండలి, బాపట్ల 3-8-34.	క. వరలక్ష్మమ్మ, కార్యదర్శిని.

శ్రీ మైత్రేయాశ్రమము

శ్రీ మైత్రేయాశ్రమము ఈ వైశాఖబహుళ నవమి బుధవారమునాడు రేపల్లెతాలూకా గూడవల్లి గ్రామమున స్థాపింపబడినది. ఈ గ్రామమున వానప్రస్థదీక్షను గడపుచు స్త్రీజనమునకు భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యబోధల గఱపుచు సాధ్వి రత్తమ్మగారు పేరెన్నిక గాంచియుండెను. ఈయమకు కొంత ఆస్తిగలదు. గుర్వాజ్ఞ ననుసరించి అప్రతిగ్రహ దీక్షతో కాలము గడపుచుండెను. బంధువులనుండిగాని మిత్రబృందములనుండిగాని ఏమియు తినుబండారముల సయితము స్వీకరింపక పరమపవిత్ర జీవితమును గడపుచుండెను. భక్తురాండ్రెందఱెందరో పండునైనను తమవలన ఆమె స్వీకరింపకుండుటచేత తమ భక్తిని సఫలము చేసికొను టెన్నడుగానక పరితపించుచుండిరి. 'మమ'నాది అనుభావమునకు గురియగు వస్తువేదేని ఉన్నంతకాలము పరులవలనిదేనిని ప్రతిఫలము నొసంగకుండ తీసికొనరాదని శ్రీ రత్తమ్మగారి గురువు బోధించును. ఆమె తన ఆస్తిని ఈశ్వరార్పణముగా విడిచివేసినయెడలను, భగవత్సేవగా పరోపకారము సలుపునెడలను, ఆమె ఇతరుల పోషణను అంగీకరించదగునని సెలవిచ్చెను.

ఆ సదోపధానుసారముగా శ్రీ సాధ్వి రత్తమ్మగారు ఆనాడు శ్రీ హనుమజ్జయంతి సలిపి, స్త్రీజనోపయోగార్థము భక్తి జ్ఞాన విద్యాప్రచారము సాగించు నిలయముగా శ్రీ మైత్రేయాశ్రమమును నెలకొలిపినది. తన ఆస్తినంతను ఆ ఆశ్రమమునకు సమర్పణము చేసి వ్రాసియిచ్చినది. మఱియు గ్రామపుపెద్దలను పలుకుబడిగల స్త్రీ పురుషులను ఎల్లఱ రావించి వారి సమక్షమున తురీయాశ్రమ స్వీకారము చేసినది. ఆవెంటనే జోలెగట్టుకొని గ్రామమునందు మాధూకరము చేసినది. ఈమె నిర్మలశీలమును పవిత్రదీక్షానురక్తిని గాంచి ఆనందబాష్పముల విడువని వారలు లేరు. సాధు రామయ్యగారును సాయం వరదదాసస్వామివారును శ్రీమతి భ్రమరాంబగారును భజనలు సలిపి ఎల్లఱ నానందవార్థిం ముంచిరి.

ఆనాటి రాత్రి బహిరంగసభలో శ్రీ సాధ్వి రత్తమ్మగారు తన అభిప్రాయములను పవిత్ర సేవానురక్తిని పురవాసులెల్లఱకును వివరించి చెప్పినది. శ్రీ తత్వానందస్వామియు శ్రీ సాధు రామయ్యగారును శ్రీ సాయం వరదదాసస్వామివారును ఆ సభలో భక్తి వైరాగ్యాహింసాధర్మములగురించియు హిందూమతమున స్త్రీజనమునకుగల మహాపవిత్ర పదవింగూర్చియు గంభీరోపన్యాసముల నిచ్చిరి. ఇట్లంకురించిన శ్రీ మైత్రేయాశ్రమము దినదిన ప్రవర్థమానము గాంచి ఆచంద్రతారార్కము స్థిరస్థాయియై వఱలుగాక. (విలేఖరి)

మహిళాసమాజద్వితీయవార్షికోత్సవము:—

శ్రీకాకోళము.

ఏప్రిల్ మాసము 7 వ తేదిని యీపట్టణములోని గవర్నమెంటు ట్రైయినింగుస్కూలులో, జార్జిసన్ సతి (ఇచ్చట సబ్‌కలక్టరుగారి సతీమణి)గారి ఆధిపత్యమున, యీపుర మహిళాసమాజ ద్వితీయవార్షికోత్సవము, కడువైభవముతో జరుపబడెను. సభ మధ్యాహ్నము 4 గంటలకు ప్రారంభింపబడెను. సభకు సుమారు 300 మంది సభ్యురాండ్రు ప్రేక్షకులు వచ్చిరి. జార్జిసన్‌సతిగారిని సభకు అధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనిరి. మహిళాసమాజ అధ్యక్షురాలగు బుర్రాసూరమాంబగారు జార్జిసన్‌సతీమణి సద్గుణము

లను కొనియాడుచు, మహిళాసమాజము అభివృద్ధికి తోడ్పడవలయునని వేడుచు, కొన్ని చక్కని పద్యములు చెప్పిరి.

జార్జిసన్ సతి, తమ అధ్యక్షోపన్యాసములో పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీల ఉద్యమము ఎటుల కొనసాగుచున్నదో, భారతదేశమున కూడ ఎటుల యీ మహిళాప్రబోధము హెచ్చుచున్నదో తెల్పెను. భారతస్త్రీలు రాబోవు రాజ్యాంగ సంస్కరణములలో హెచ్చుగా పాల్గొనవలసి యుండునని చెప్పిరి. భారతనారీమణులు శిశుసంరక్షణాలయములు, స్త్రీలకు వైద్యశాలలు, ప్రతిపట్టణమందును స్థాపింపవలయునని, ఆందోళన చేయవలెనని ఆవెనుక సమాజముయొక్క 1933-34 నివేదికను కార్యదర్శిని చదువుచు ఆసంవత్సరమున మొత్తము 53 సభలు జరిపిరనియు, అందు 8 అవసర సభలనియు చెల్పిరి. బీహారు భూకంపనిధికి ధనసహాయము చేయవలెనని తీర్మానించిరనియు, రూ 73-8-0 వసూలుచేసి శ్రీరాజేంద్రబాబుగారినిధికి పంపిరనియు నుడివెను.

తరువాత, బాలికలు, శ్రీయుత చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు వ్రాసిన ప్రహసన మొకదానిని, సావిత్రీనాటకమును కడుచక్కగా ప్రదర్శించిరి. ప్రేక్షకులు చాల కొనియాడిరి. ట్రెయినింగుస్కూలు ప్రధానోపాధ్యాయులగారి సతీమణి శ్రీమతి కట్టు కామేశ్వరమ్మగారు బాలికలందరకు, వారి ప్రదర్శనమునకు మెచ్చి, వెండిపతకములను బహుమతి నొసంగిరి.

అధ్యక్షురాలు అంత్యోపన్యాసములో సమాజ అభివృద్ధికోరిరి.

అధ్యక్షురాలికి, సభ్యురాండ్రకు, ప్రేక్షకులకు, సభను జరుపుటకు తమ భవనము నిచ్చిన ట్రెయినింగుస్కూలు హెడ్మాష్టరుగారికిని సమాజముతరఫున, తనతరఫున, కార్యదర్శిని వందనములతో నాటి సభ ముగింపబడెను.

ఈ సందర్భమున సమాజసభ్యురాండ్రు, నాటకమున పాల్గొనిన బాలికలు, ఛాయాపటమును తీసికొనిరి.

డి. సువర్ణాబాయి.
గౌరవ కార్యదర్శిని.

ఉపవాసము—గాంధిజీ ప్రకటన.

“ఆశ్రమ జీవితమున ఉపవాస వ్రతమొక నిత్యవిధిగ నెన్నబడుచున్నది. చిత్తశుద్ధి, అంతర్దృష్టిలేనిదే అస్పృశ్యతా నివారణ మసాధ్యమగును. ఉద్యమము నందు విశ్వాసముగల్గి, అకుంఠితదీక్ష, సంతత కృషి సల్పి, ఆత్మ పారిశుద్ధ్యమును సంపాదించినవారు కృషి చేసినగాని, అస్పృశ్యతా మహారాక్షసి పోజాలదు.

ప్రతిదానికి, ప్రతిఒక్కరికిని ఉపవాసవ్రత ముత్తమము కాదు. విశ్వాసము లేకుండ ఉపవాసదీక్షను మొదలుపెట్టిన, ఒకప్పుడు ప్రమాదకరమగు ఫలము గూడ కల్గుచుండును. అనర్హులగువారికట్టి ఆధ్యాత్మికోపలబ్ధికరములగు ఆయుధములు హానికరమగును.

కాంగ్రెసు వాదులును, కాంగ్రెసు సేవకులును, ఒక విషయమును గమనింపవలెనని గోరుచున్నాను. ఈ ఉపవాసదీక్షా కాలము యేడురోజులు, గతి ఒక నెలనుండిపలెనే, నాతలంపులన్నియు వారినిగూర్చియే యుండెను. కొన్నిచోట్ల కాంగ్రెసు యెన్నికలెట్టి పార్టీస్పర్థలకాకరమైనది, కాంగ్రెసువాదులు కృత్రిమమార్గముల వోట్లు నెటుల సంపాదించినది, ఖద్దరు నెల్లకాలము ధరింతునని గావించిన నిబంధన నెటుల ఉల్లంఘించినది మూడగా నాకు భయము వ్యాకులత కల్గెను. సత్యమై,అహింసాత్మక పద్ధతులే యవలంబింపదగునని కాంగ్రెసు నిబంధనలు గలవు. కొన్ని రాష్ట్రములందు సత్యము, అహింసలు అనుష్ఠానమునందు కంటె, తదుల్లంఘనయందె విస్పష్టమయ్యెను. నా యీ ఉపవాసదీక్ష యట్టి దుర్మార్గములనుగూర్చి సంకల్పింపబడినదికాదు. అయినప్పటికిని కాంగ్రెసువాదులు నేవ్రాసిన మాటలవలన నామనోవ్యథను గ్రహించి, యాత్మ పారిశుద్ధ్య వారమున, వారు ఆత్మపరీక్ష గావించుకొని, కాంగ్రెసునుసంస్థలను, కాంగ్రెసు సిద్ధాంతముల కనువర్తించుచు, కాంగ్రెసు సిద్ధాంతములెల్లు కాంగ్రెసు సంస్థలందు మూర్తీభవించెనని చూపరులకు దృఢపడునటుల చేయవలెనని గోరుచున్నాను. కావున కాంగ్రెసు సంస్థలు పునీతమగుటకే సదా ప్రార్థించుచుందును. ఇట్టి మహోత్కృష్ట జాతీయసంస్థాపకవ్రతము హరిజనోద్యమమున కెంతేని కార్యకారిగ నుండగలదు. ఏలన కాంగ్రెసుగూడ అస్పృశ్యతా నిర్మూలనమునకు ప్రతిజ్ఞనూనెను.”

(దీనబంధు)



నూత్న వధూవరులు

శ్రీమతి సరిహద్దు నాగమణిగారు

శ్రీయుత శేషగిరి రావు గారు

శకుంతలా గ్రంథకర్తలు. కవులకు కవయిత్రులు భార్యలుగా
లభించుట పూర్వపుణ్య విశేషము కదా !!



మిస్ ముష్టారి

గ్రంథపరిచయము

శకుంతల:—

క్రౌనుసైజు 133 పుటలు. వెల 0-12-0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత నరహరిసెట్టి శేషగిరిరావుగారు, ఈస్టర్ను స్ట్రీటు, ఏలూరు. శ్రీయుత మోతే నరసింహారావు జమీందారుగారి కంకితము. కాళిదాసు నాటకము ననుసరించి, అధ్యాయములుగా విభజించి, శకుంతలచరిత్రము నిందు గ్రంథకర్త గద్యరూపమున వ్రాసినారు. శైలి గంభీరగ్రాంధికము. మూలము కాళిదాసుదే యైనను కథావిధానమున కొన్ని స్వంత మార్గములు కూడ త్రొక్కబడినవి. పాఠ్యగ్రంథనిర్ణయసంఘమువారిచే అంగీకరింపబడి మొదటికూర్పు చెల్లి రెండవకూర్పు తయారైయున్నది.

లోకనాటకిం:—

డెమ్మీసైజు 64 పుటలు వెల రు 0-8-0 లు గ్రంథకర్త శ్రీయుత నేదునూరి గంగాధరంగారు. గోదావరిజిల్లా కొంతమూరు నందలి మహాలక్ష్మీ ధర్మపుస్తక భాండాగారమువారిచే ప్రకటింపబడినది. ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సంఘములసంఘర్షణలవలన భారతదేశపు భావములు ఆచారములు ఎట్లు దుష్పథములు పట్టుచున్నదియు తెల్పుచు, సంఘమును సవ్యమగు పద్ధతులప్రకారము సంస్కరించవలసిన ఆవశ్యకతను ఈగ్రంథము సూచించుచున్నది. అయిదంకముల హాస్యరసప్రధాననాటకము.

మోక్షదాయకశతకము:—

క్రౌనుసైజు 20 పుటలు. వెల 0-4-0 కీ. శే. శ్రీమాన్ గుద్దంటి చినగోకర్ణకవిగారిచే రచింపబడినది. గుంటూరుజిల్లా పేరాలలోనున్న శ్రీమాన్ గుద్దంటి పెద్దగోకర్ణముగారియొద్ద ప్రతులు వెలకు లభించును. భక్తిరసప్రధానము. సులభశైలి.

స్త్రీహితైషిణీమండలి—తృతీయవార్షిక నివేదిక. (బాపట్ల):—

ఈమండలి బాపట్లపురమునందు మిగుల వర్ధమానస్థితియందుండి పనిజరుపుచున్నది. వారసభలు, పండుగలు, స్మారకసభలు మొదలగునవి కలిసి గతసంవత్సరము (1933-34) సుమారు 130 సభలు జరిగినవి. అనేక స్త్రీపురుష వక్తల సదుపదేశ శ్రవణభాగ్యమును పురవాసులకు కలిగించినది. సుమారు 15 దినవార మాసపత్రికలీసమాజము నలంకరించుచున్నవి. నేడిందు 1050 గ్రంథములు రాజిల్లుచున్నవి. సంఘము రిజస్టరయినది. హిందీతరగతులు జరిగి నలుగురు మధ్యమతరగతియందును ఒకరు ప్రాథమిక తరగతియందును కృతార్థులైరి. ఇట్టి సంఘమునకు 41 రు మాత్రము సభ్యులై రు 13-6-0 మాత్రము మాసాదాయమగుట విచారింపతగ్గది. స్వంతభవనమునకై చేయబడుచున్న ప్రయత్నములు సఫలమైనచో మండలి యింతకన్న నెక్కువ కార్యమునుచేసి చూపగలదనుటకు సందేహములేదు. సమాజము నిట్టి యభివృద్ధికరమైన స్థితికి తెచ్చిన అధ్యక్షురాలు శ్రీమతి రామరాజు వెంకాయమ్మగారును కార్యదర్శినులు శ్రీమతులు కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ ముప్పాళ్ల జనార్దనమ్మగార్లును ఎంతయు ప్రశంసనీయలు.

మహాలక్ష్మీపఠనమందిర ద్వితీయవార్షిక నివేదిక (గుంటూరు):—

ఇందు 35 గురు సభ్యులుగలరు. ప్రతిదినమును 1 గంటసేపు హిందీక్లాసు జరుగును. 500 పుస్తక

సులుగలవు. 10 వార్తాపత్రికలువచ్చును. ప్రతిబుధవారము భజనజరుగును. శ్రీమతి అమరవాది అనసూయమ్మగారు ప్రతిదినమును భాగవతపురాణము జరిపి అది సమాప్తము కాగానే దేవీపూజయు సమారాధనమును నొనర్చిరి. గుంటూరుపుర పురంధ్రీమణులెల్లరును సహాయపడినచో దీనికొక ప్రత్యేకమందిరము కట్టించుట సులభము. సమాజమున కధ్యక్షురాలై శ్రీమతి పంగులూరు రాజ్యలక్ష్మమ్మగారును కార్యదర్శినులై శ్రీమతులు బొడ్డుపిల్లి బాలాత్రిపురసుందరమ్మ అద్దంకి బాలాత్రిపుర సుందరమ్మగార్లును చేయుచున్న కృషియెంతయుఁ బ్రశంసనీయము.

కార్మికసంఘప్రచురణము:—

ఇది జూలైమాసమున ప్రకటింపఁబడినది. కార్మికులు దుర్వ్యయము చేయుదురని ప్రతివారును వారిమీద నేరము మోపుదురు. ఆనేరము అనగా త్రాగుడుకు కారణము వారి అర్థాకలికూలియేయని మరతురు. వారు త్రాగుబోతులని తిట్టేవారేవారికి కల్లునమ్మి శ్రీమంతులగుచుందురు. ఈత్రాగుడువలన వారు కొంత తెలివితప్పి ఐకమత్యవిహీనులై చెడుచుండుట నిశ్చయమైనను ఒకానొకనాఁడావేశమువచ్చి జండాపట్టుకొని తమకు విజయసిద్ధి చేకూరువరకు నిలచి పోరాడగల సమర్థులు కాగలరని యీప్రచురణము తెల్పును. వెల రు రు 0-0-3 క్రౌనుసైజు 17 పుటలు. చక్కని అచ్చు యెఱ్ఱనిఅట్ట కలిగి అతి మనోహరముగనున్నది. కార్మికసంఘ కార్యాలయము అనంతవరం, తెనాలి పోస్టు గుంటూరుజిల్లా.

శ్రీ శివమహిమ్న స్తోత్రము:—

క్రౌనుసైజు సుమారు 30 పుటలు- 45 పద్యములు. వెల రు 0-2-0 లు మాత్రము గ్రంథకర్త అష్టావధాని శ్రీయుత వద్దాది సీతారామాంజనేయ కవిగారు ఖాసింకోట, విశాఖపట్టణముజిల్లా. 'శ్రితశిష్య చయ హయగ్రీవుండు, దక్షిణామూర్తియు, మందారభూజమగుచు, మహితదేవీస్వరూపుడై మహినివెలసి, నాకు ప్రత్యక్షదైవమై నాదుగురుని' శ్రీ పురాణం 'సూర్యనారాయణ కవీంద్రు శుభపదాబ్జ పీఠిపై నీ స్తవమ్ము నర్పించుకొందు' నని వ్రాసి యీకృతిని తీర్థులవారి కంకితమొనర్చి తమ యిరువురకును కవిగా రజరామరమైన కీర్తినిగూర్చి నారనుట కాటంకములేదు. భక్తాభీష్టఫలప్రదంబై, మోక్షప్రదంబై, శ్రీ శివమహిమా ప్రకటనంబై గంభీరసజీవకవిత్వగుంభితంబైయుండు శ్రీపుష్పదంతాచార్యుని కృతిని యొకవీసమును వాసిపోని సుందరసులభ పటుత్వకవిత్వముతో ఆంధ్రీకరించి కవిగారు ఆంధ్రభక్త కవిపండిత మండలికెల్ల మండనులైనా రనుట కాటంకములేదు. మచ్చునకొకటి రెండు పద్యము లుదహరించుటకంటె యీ కృతినిగూర్చి హెచ్చుగ పొగడుట దుస్సరము.

చ|| తటమటనొందె నీచరణతాడన నిబ్బువి; యభ్రమెల్ల నీ
చటులభుజార్గళప్రహతి జర్జరితగ్రహ రాజియయ్యె; నీ
జటల పటుప్రహారమున స్వర్గము ఘూర్ణిలె; లోకరక్షకై
నటనము నీవొనర్చుతరుణమ్మున నోవిపరీతవర్తనా!

ఉ|| కాటుకకొండయంత మసిగల్పిన సింధువుపాత్ర జేసియా
హాటకగర్భురాణి, భువనాతతపత్రమునందు గల్పకో
త్పాటితశాఖిలేఖినిగ బాణిగ్రహించి భవన్మహత్వముం
బాటవమొప్పవ్రాసియును బారమునొందదు సూవె యీశ్వరా.

భారతవైశ్య:—

ప్రతి బుధవారమును బెజవాడనుండి మానేపల్లి బాపనయ్యగారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచుండు వారపత్రిక. సంవత్సరం చందా రు. 3-4-0లు. సాంఘికవిషయములలో సంపూర్ణసంస్కారము,

రాజకీయములలో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును బోధించుచు కాంగ్రెస్సుకు వెనుకదన్నుయి మహాసహాయము చేయదలచుకొన్న పత్రిక. అందందు మంచి సాహిత్య రచనలు, ఆర్థికచర్చలునుగూడ కాననగును. వైశ్య మహాజనుల యుత్కృష్టవిశిష్టతను ప్రతిభను ప్రకటించును గనుక శ్రీమంతులగు వారియందరి యాదరమును బొంది చిరకాలము స్థిరతరసేవ చేయగలదని విశ్వసించుచున్నాము.

తానాజీ :—

క్రౌనుసైజు 145 పుటలు. వెల రు. 0 4-0లు. గ్రంథకర్త క్రొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు, ఇన్నీసుపేట, రాజమహేంద్రవరం. ఛత్రపతి శివాజీ యొక్క సేనానియగు తానాజీ సింహగడదుర్గము నైకైకవీరుడై తన భుజబలదర్పంబున జయించి మరణించిన విషాదాంత చారిత్రక నవల. ఆంధ్రభాషలో కొంతకాలమునుండి భాషాంతరీకృతనవలలే కాని స్వయంకల్పితములైన నవలలు వెలువడని లోటు నిది తీర్చుచున్నది. పీటముళ్ల వంటిప్లాటు, ప్రకృత్యతిరిక్తములైన సన్నివేశములు మొదలగు అద్భుతకల్పనలెవ్వియులేక స్వభావసిద్ధమగు సుందరకథను ప్రాతచరిత్రను ప్రదర్శించిన గ్రంథకర్త నైపుణ్య మెంతయు నెన్నతగినది. పుణ్యవంతులగు శ్రీ శివాజి, తులసీదాను, జీజీబాయి, తానాజీగార్లు సజీవముగ మన యెదుట నిలచి రాజకీయవ్యవహారములను నడిపించుచున్నట్లు గోచరించును. చారిత్రకరంగములో గ్రంథకర్త కిది ప్రథమ ప్రవేశమయ్యు రచన విజయసిద్ధి నందినదనవలెను. మరియు నిట్టి యితర గ్రంథములను వ్రాసి ఆంధ్రభాష నలంకరించవలెనని యీ యువకకవికి మా సంపూర్ణప్రోత్సాహము నిచ్చుచున్నాము.

బొబ్బిలియుద్ధ నాటకము:—

డెమ్మీసైజు 104 పుటలు వెల రు. 1-0-0. గ్రంథకర్త కీ॥ శే॥ కళాప్రపూర్ణ వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు. ద్వితీయ ముద్రణము. ఈ నాటకమును పఠించిన శరీరములు పులకలెత్తి వచ్చిన పౌరుషములు ఆంధ్రరక్తమునుండి పైకుబుకకమానవు. ప్రతాపరుద్రీయమువలె వ్యవహారభాష, జాతీయపదములు కలిగి యాదార్థ్యమున కత్యంత సమీపమున నుండును. ప్రతులు వలయువారు వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి అండు బ్రదర్సు, నెం. 4, మల్లికేశ్వర వీధి, జార్జిటౌను, మదరాసుకు వ్రాయవలెను.

నందిగ్రామ తాలూకా భూగోళము:—

క్రౌనుసైజు 32 పుటలు. వెల రు. 0-4-0లు. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు, ప్రధానోపాధ్యాయిని, బోర్డు బాలికాపాఠశాల, కంచికర్ల, కృష్ణాజిల్లా. మూడవ తరగతి విద్యార్థుల కత్యుపయుక్తమగు రీతిని వ్రాయబడినది. భూగోళశాస్త్రజ్ఞానము స్వస్థలము, స్వప్రాంతములనుండి ప్రారంభమై తరగతి తరగతికి హెచ్చుచు సర్వప్రపంచ పరివ్యాప్తము కావలెనను సూత్రమునుబట్టి మూడవతరగతి విద్యార్థుల యుపయోగముకొరకీ పుస్తకము గ్రంథకర్త్రి చక్కగ వ్రాసినారు. పై తరగతులకుగూడ యిట్టి గ్రంథములను వ్రాయవలెనని హెచ్చరించుచున్నాము.

కవిరాయలు :—

క్రౌనుసైజు 27 పుటలు వెల 0-4-0. గ్రంథకర్త కొత్త వీరభద్రయ్యచౌదరిగారు సంగం జాగర్లమూడి, తెనాలితాలూకా, గుంటూరుజిల్లా. పృథ్వీరాయల ఆస్థానకవి చాందుభట్టు తన ధీప్రతిభవలన మహమ్మదుఘోరీని వశపరచుకొని రాయలచేత పగతీర్చుకొనునట్లు చంపించిన అద్భుతచరిత్ర. సులభశైలి. వీరరసప్రధానము.

లోకంపోకడ

పులిమీద బుట్ర

ఇది సైన్సుయుగం. సైన్సుకు యంత్రమాధారం. యంత్రానికున్న ఆకలి భూమిమీద ఎవరికీ లేదు. మనుష్యులందరికీ యెంత ఆకలో యంత్రాలకీ వాటి సొంతదారులకీ అంతకన్నా యెక్కువ ఆకలి. ఆకారణంచేతనేగదా జనసామాన్యముయొక్క సిరి సౌభాగ్యాలు, ఆయురారోగ్యాలు, జీవనాధారాలు స్వాతంత్ర్యవిలాసాలు సర్వమూ శ్రీకృష్ణార్పణమంటూ యంత్రపురుషుని హోమకుండములో వేల్చబడుచున్నవి. ఈబకాసురుని ఆహారమునకు భూమిమీదనున్న చెట్లన్నీచాలక, భూమిలోవుండేబొగ్గు అంతాచాలక, గనులలోవుండే కిరసనూనె చమురంతా చాలక, విద్యుచ్ఛక్తికూడా చాలని మహాదశ సంప్రాప్తింపుచున్నది. ఎక్కడపడితేఅక్కడ దొరికే ఆహారమేదియా అను ప్రశ్న శాస్త్రజ్ఞులనందరినీ వేధించుచున్నది. ఈక్రొత్తవస్తువు నెవ్వడైనా కనిపెట్టాడంటే వాడు బొగ్గు, చమురు విద్యుచ్ఛక్తి మొదలగు వానిలో మొనాపలీ (స్వహక్కులూ) సంపాదించుకొన్నవారందరినీ వెనుకకునెట్టి వారి తలమీదికెక్కి తాండవము చేయగలడనుటకు సందేహము లేదు.

ఈఅదృష్ట మొక జపానీయునికి పట్టేలాగుంది. ఆరకావానగర వాస్తవ్యుడు కిచినోసూకు షిబ్యూకావా అనేఅతడు గాలిని చలవమీద నీరుగామార్చి, ఆనీరును సన్నగాకాచి ఆవచ్చేమంటవల్ల బ్రహ్మాండమైన యంత్రాలను పనిచేయించగల శక్తిని కనిపెట్టినాడు. బొగ్గు, చమురు, కరెంటు మొదలగు వానికిని దీనికిని చాలా భేదముగలదు. వానిని ఒకసారి ఉపయోగించినచో హరించిపోవడం, క్రొత్తశక్తి కావలస్తే తిరిగి ఆపదార్థములను కొనుక్కోవలసి రావడం తటస్థిస్తున్నది. ఈపద్ధతిలో అలాగుకాదు. గాలిని చలవమీద నీరు చేయడం, ఆనీరునే గాలిగా మారుస్తూ శక్తిని నిర్మించడం, ఆగాలినే మళ్లీనీరుగా మారుస్తూవుండడం ఆయంత్రంలో జరుగుతూ వుంటుందట. గాలి యెక్కడపడితే అక్కడ దమ్మిడీయివ్యనక్కరలేకుండా చిక్కుతుందిగదా. యంత్రం కొనుక్కోవడం నడపడం నేర్చుకోవడం తప్ప దీనికట్టే మదుపుకూడా అక్కరలేదు. శాస్త్రజ్ఞులందరూ యీవిధానమును పరిశీలించి యోగ్యతాపత్రములనిచ్చినారు. ఈ విధానమునందరికీ ప్రయోజనకరమావట్లభ్యాసముచేసి చౌకచేసి ప్రచారము చేయుటయే తరవాయి. ఈయంత్రమును తానుతప్ప యింకెవరూ తయారుచేయకుండా వుండేటందుకు జపాను మొదలుగాగల ముప్పైనాలుగు దేశాలలో షిబ్యూకావా పేటెంటును పొందినాడు. ఇంగ్లాండు, అమెరికా, ఫిన్లండు మొదలుగాగల దేశములనుండి యెంతోమంది ధనాఢ్యులు అతనిదగ్గరకువచ్చి వారివారి దేశములో ఆయంత్రమును అమ్ముకొనుటకై పేటెంటు హక్కుల నిమ్మని కోరుకుంటున్నారు. అన్ని యంత్రాలకీ సాయం ఇదొకటి ప్రస్తుతయంత్రాధికారుల చేతులకు చిక్కిందిరా అంటే మరీ చాలామంది పేదసాదలకి మిల్లులలో కూలిపనినుండి ఉద్వాసన తటస్థించక మానదు. ఎవరినోట్లో యే బెడ్డపడినా యజమానుల సౌఖ్యం మరికొంత హెచ్చకమానదు. 'నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాత తప్పదుగదా నూరేండ్లు చింతించినన్'

ప్రస్తుత నిరుద్యోగులకూ, యిక ముందు ఉద్యోగముల నుండి తరిమివేయఁబడే అభాగ్యులకూ, ఇంతకంటె చింతోపశమనకరమగు వేదాంతవాక్యము సద్గురుపదేశింపఁగలరు?

రబ్బరుకు దెబ్బ

జర్మనీలో కృత్రిమపునీలిరంగు బయలుదేరగానే హిందూదేశంలో నీలిమందుపంట, వంట, వర్తకం, వీని ననుసరించిన అనేకవేలజనుల జీవనాధారం తగ్గిపోయినవి. జర్మనీనుంచి వచ్చురంగు దరాగానే మన దేశపు చాయపసుపుపసకూడా సన్నగిల్లింది. ద్యోగములకదేగదా పూత! ఇట్లే కొన్నికొన్ని ప్రతి పదార్థముల సృష్టివల్ల అసలు పదార్థముల నడిగేవారుండకపోతారు. సైన్సు తలయెత్తినప్పటినుండీ యేవో కృత్రిమపదార్థాలను సృష్టిస్తూ, అసలుపదార్థాల నణచివేస్తూ, పెక్కుమంది జీవనాధారములను కూలుస్తూ, కొద్దిమందిని విపరీత ధనాఢ్యులనుచేస్తూ, ఉద్యోగుల కూలులు తగ్గిస్తూ పేదసాదలనందరినీ హీనానికిగ్గి మానానికిమగ్గి ధనవంతుల ఫ్యాక్టరీలపొగలు పీలిపించి అల్పాయుర్దాయవంతులను చేస్తూ ప్రత్యక్షమృత్యుదేవతా స్వరూపమై తాండవమాడుతున్నది. బెంగాలులో జనపనార, తెలుగుదేశంలో వేరుసెనగ, ధాన్యము మొదలగు వ్యాపారములు తగ్గి జనులు మొఱపెట్టుతున్నారంటే యేసైంటిస్టుమాహాత్మ్యమో అయివుండాలి.

ఇప్పుడు సైటింస్టు రబ్బరుమీదికి యెత్తేడు జండా! రబ్బరు పంట వరి, జనపనార,చెరుకులవలె సామాన్యజనుల చేతులలోలేని మాటనిజమే. రబ్బరుచెట్లు పెంచేవాళ్లు, వండేవాళ్లు, వస్తువులుచేసి అమ్మేవాళ్ళు అందరూ ధనవంతులైన తెల్లవారనుమాటయు నిజమే. అయినను ఆతోటలను ఫ్యాక్టరీలను వ్యాపారమును అనుసరించుకొని యెంతోమంది నీగ్రోలు, ఇండియనులు, చీనావారు వీరవారు బ్రతుకుతున్నారు. కాని లేకపోలేదు. కృత్రిమపు రబ్బరును భూరిప్రమాణముమీద తయారుచేయడము సాధ్యమైతే ప్రస్తుతపు రబ్బరుతోటలు పడుకోవలసినదే. ప్రకృతపు రబ్బరుకంటె కృత్రిమపు రబ్బరు యెక్కువ కార్యముల కుపయోగించును కనుక యింతకంటె యెక్కువఖరీదుగావున్నను అదేచెల్లి దీనిని మూలకు త్రోయఁగలదని వర్తకులప్పుడే అంచనాలు వేయుచున్నారు. పెద్ద యెత్తుమీద తయారుచేయించితే యింతకంటె చౌకచేసి ప్రకృతపు రబ్బరుయొక్క పోటీని చంపివేయవచ్చునని కొందరిఆలోచన. అయితే సైంటిస్టులంటారు, 'ఇది ఇంతవేగం సాధ్యమయ్యేపనికాదు. ప్రస్తుతం కొన్నిడబ్బాలను,పంపులను, వానకోటులకు మొదలగు వాని లోపూతకు మాత్రం పనికి వచ్చునంతమట్టుకే తయారౌతుంది. రబ్బరుతోటలవారు ఇప్పటినుంచే బెంగపెట్టుకోవద్ద'ని అభయహస్తమిస్తున్నారు. ఈ పుణ్యాత్ముడెవడో కాని దీనికికూడా పేటెంటు పుచ్చేసుకొని ఖరీదులు బిగించేసి లాభాలను హెచ్చించుకోవడంకోసం ప్రజలను దోచేసుకోకుండావుంటే ధన్యుడు. లేదా వారివలె ఇతడును మరియొక అదృష్టవంతుడు, ప్రజలకు మరియొక చిన్నగుదిబండ!

చావుతెలివి

ప్రాణాలుపోగానే హిందువులు శవాలను తగలేస్తారు. ఇదేదో ఆరోగ్యపద్ధతంటారు. ఇట్లు చేయుటవల్ల వారి శరీరములలోని పచ్చిపదార్థములు కుళ్లుతుండడం, గాలిలో ఆకంపు పైవారికి వీచుతుండడం, వింతవింత రోగాలు వ్యాపకం కావడం మొదలగునవి తప్పుతాయన్నమాట నిజమే. కాని, దీనిలో ఒక ప్రమాదం లేకపోలేదు. మనము కాల్చేసినవారందరూ నిజంగా చచ్చిపోయినవారేనా, లేక కొంపతీసి కొందరు బ్రతికున్నవాళ్ళనుకూడా కాల్చేస్తున్నామా అని ప్రశ్న. సాధారణముగా తెలుగువైద్యుడైతే నాడి, ఇంగ్లీషువైద్యుడైతే గుండెలు పరీక్షించి కొట్టుకోవడంమానీగానే కాటికి మోసీమని అనుజ్ఞయిస్తారు. కాని, వల్లకాటిలో చితిమీదనున్నప్పుడు సెగతగలగానే తెలివీప్రాణాలు కొందరికి వచ్చాయని

చెప్పుకుంటూవుంటే మనము విన్నాము. తరువాత ఆయువు తిరిగీ అందులోకి దూరుట కవకాశమున్నదని కొందరు సైంటిస్టులుకూడా ఒప్పుకోవచ్చును. కాల్చేసిన తరువాత ఆయువువస్తే పుష్టేమిటి? ఉపాధియైన శరీరము కాలిపోయిన తరువాత ఆజీవము అశరీరమైన దయ్యమై వారినీ వీరినీ పడుతునే వుంటుంది.

అందుకనే కాబోలు క్రైస్తవులు మొదలగువారు శవాలను కాల్చకుండా పూడ్చిపెడతారు. అయినా ఇందువల్లన నెట్టి ప్రయోజనమును లేదు. ఆయువు తిరిగీ ఆమంటిలో ప్రవేశించి శవములోకి దూరలేదు. దూరినా బ్రతికినమనిషి పైకిరాలేక ఊపిరాడక రెండో చావు చావవలసినదే. అయితే దయ్యాలుమాత్రం భూస్థాపితం కావలసినదే కాని యితరులను హింసించవు. అయినా తప్పించుకొని వస్తున్నవి లేకపోలేదు! ఈకారణాలచేత అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో ఆలబామా బర్మింగహాము నగరవాస్తవ్యురాలు మిసెను ఎలీజాబ్యాంక్సుఅనే ఆమె ముందే తెలుసుకొని ఒక ఉపాయము నాలోచించింది. ఆమె యిప్పుడారోగ్యముగానే ఉన్నది. కాని ప్రాణముపోవుట అనగా యెంత? జబ్బుచేసి మంచముమీద పడగానే ఊపిరాడకపోవడం చూసి పాతేస్తారు! తనను ఒక పెట్టెలోపెట్టి పూడ్చవలెననిన్నీ దానిమీద బులబులామగాను పల్చగాను మన్నుపోయవలసినదనీ ఆమె యేర్పాటు చేసుకొన్నది. ఆపెట్టె తాను స్వయముగానే తయారుచేయించుకుంది. ఆపెట్టెకు మిత్రుల యిండ్లకు టెలిఫోను కనెక్షను పెట్టించుకున్నది. తెలివిరాగానే గంటవాయించి మాట్లాడుకొని పట్టంలోకి వచ్చి అందరితో ముచ్చటగానుండవచ్చును. పెట్టెలో పెట్టగానే మన్నుపోసీక కొంచెము రోజులు తాళవలసినదనికూడా ఆజ్ఞాపించుచున్నది. ఈమెకు ప్రాణాలు తిరిగీవచ్చి టెలిఫోనుతో మాట్లాడడం చూచారురా అంటే సంపదలనువిడిచి చచ్చిపోనిష్టములేని మహానుభావులందరూ ఈమోస్తరు తెలివినే తెచ్చుకొని యీమోస్తరు జాగ్రత్తనే పడుతూవుంటారు.

స్పృశ్యతా ధర్మము

పాశ్చాత్యులు ముఖ్యంగా ఒక్కవిషయములో మనకంటె తలమించి తాటి ప్రమాణం నాగరికులైనారనడానికాటంకంలేదు. వారికి అశ్పృతాదోషమనేది యెక్కడా కోస్తే లేదు. సర్వేసర్వత్రాస్పృశ్యతా మహాధర్మం వ్యాపించి వున్నాదనడానికి ఆదేశాల్లో తాకడమేకాకుండా గట్టిగా కౌగిలించుకొని ముద్దులుకూడా సనాతనకాలంనుంచి పెట్టుగుంటూవుంటూ వుండడమున్న నవయుగంలో అదిమరీ యెక్కువౌతూ వుండడమున్నే ప్రబలనిదర్శనము. మనదేశంలో ఈఅస్పృతాసిద్ధాంతం ఒక్కహరిజనుల యెడలను మాత్రమే పాటించబడుతున్నాదనుకోవడం కేవలం అధర్మము. పాశ్చాత్యదేశాల్లోలాగ మనము యెవరిమీదనైనా అభిమానం రేకెత్తుకొనివచ్చినప్పుడు అమాంతంగా మీదపడి కౌగిలించుకొని ముద్దుపెట్టుకొని ప్రకటించగలమా? తల్లినే కానీ తండ్రినేకానీ, పెద్దలనేకానీ పిన్నలనేకానీ, పరిచితులనేకానీ అపరిచితులనే కానీ మనం యెంతప్రేమవున్నా ఒకరికొకరము తగలకుండానే దూరదూరంగానిల్చి నమస్కరించడం పలకరించేవాళ్ళని పలకరించడమే తప్ప, ముద్దుపెట్టుకోవడం కాదుగదా చేయైనా తగలనిచ్చామా, ఇదేమిటే చెయ్యిముట్టు సరసమని యిరుగుపొరుగువాళ్ళు వీపు విరగగొడతారు. అస్పృశ్యత వెలసివున్న జాతులలో అల్లా ఇదేకర్మం! అందువల్లే పాశ్చాత్యులు అస్పృశ్యత అప్రేమవల్ల వస్తుందనీ, నిరభ్యంతరంగా అందరినీ తాకుతూ కౌగిలించుతూ ముద్దులాడుకుంటూ విలాసంగా విహరించేజాతులలో మాత్రమే ప్రేమ అవతారమూర్తియై వెలసివుంటుందనీ, హిందూదేశానికి ఈ ప్రేమధర్మము నుపదేశముచేసి తమలాగే తరింపజేదామనిన్నీ విశ్వప్రయత్నము చేస్తున్నారు. మనము కూడా వారికి యథాశక్తిగా తోడ్పడుతున్నాము. ఇప్పుడు మనదేశంలో మునపటంత మొగమాటం, ముభావం ముట్టుకోకపోవడం, ముద్దెట్టుకోకపోవడం యెక్కడేనావుందా?

అస్పృశ్యతపోయి స్పృశ్యతబాగా సిద్ధించడ మంటే యెక్కడో రెయిళ్లలోను పడవలలోను స్కూళ్ళలోనూ ఆఫీసులలోను సంతలలోనూ సమ్మర్దములలోనూ ఒకరినొకరు రాసుకోవడం మాత్రమే కాదనిన్నీ, అవసరాలు కల్పించుకుంటున్న అయినా ఒకరికొంగు ఒకరికీ ఒకరిచెయ్యి ఒకరికీ, ఒకరిఅంటు ఒకరికీ ఒకరిపెదిమె ఒకరికీ తగిలించుకుంటూ విఱ్ఱ వీగడమే సుస్పృశ్యత అనిన్నీ భావించేవారు అనేకులు లేకపోలేదు. అస్పృశ్యత యీకాలంలో కావాలని కోరుకొనే తెలివితక్కువవా రెక్కడైనావుంటే వారికి భారతదేశం యేలాగున ఆదర్శమైయున్నదో సంపూర్ణస్పృశ్యత కోరుకొనే మనము కొంతవరకైనా పాశ్చాత్యుల పరిశుద్ధస్పృశ్యాచారములను పఠించి అభ్యసించవలసి వస్తుందనుకోవాలి!

స్పృశ్యజాతులన్నిటికీ ముద్దు ఒకప్రధాన ముద్రిక మాత్రమేకాక ఆయుధంకూడా అయివున్నది. ఒకప్పుడు చక్కనిపడుచు ఫ్రెంచిరాణీ ఒకముసలిబంట్రోతును నిద్రపోతూవుంటే ముద్దాడింది. ఏమమ్మా అంత మోహమని చెలికత్తె లాక్షేపిస్తే తానతని శరీరమును చూచి కాక అతని ఆత్మని తలచుకొని ముద్దాడితినని బదులుచెప్పెను. 1784లో డెవన్షయిరుడచ్చెసు, ఫాక్సు అనే పార్లమెంటు అభ్యర్థికొరకై వోట్లకొరకు ప్రచారముచేయుచుండెను. ఆదేశంప్రజలుకల్లుకూ డబ్బుకూ లొంగివోట్లియ్యరు. ఈమె చక్కనిచుక్కేమో, ఒకొక్కముద్దు తగిలిస్తూవుండడం ఒక్కొక్కవోటు ఖరారు చేయించుకోవడం మొదలుపెట్టింది. ఒక నెత్తురుకోతవాడు ఎంతమంది బ్రతిమాలినా ఫాక్సుకు వోటియ్యనని హఠాయిస్తే యీమె అమాంతంగా అతనిమీదపడి ముద్దెట్టుకొని మరీవోటు వేయించుకుంది. ఆరోజుల్లో ఇదంతా ఒకపెద్ద వింతలాగ పేపర్లన్నిటినిండా బొమ్మలువ్రాసి యెక్కించారుట. ఇప్పుడది సర్వసాధారణమేమో తెలియదు.

ఫ్రెంచి రివల్యూషను సమయములో ఫ్రెంచివాళ్లు ఇంగ్లండుమీదికి దండయాత్ర వస్తారేమో అని భయం. వేనవేలు యువకులను సైన్యములోకి చేర్పించవలసినదని హంట్లీప్రభువుగారికి ఉత్తరువువచ్చింది. అయితే ఫ్రెంచి రివల్యూషనంటే ఆంగ్లేయప్రజల కిష్టము. వారి దేశములోకూడా ఆ మోస్తరు విప్లవమువచ్చి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించవలెనని వారి ఆశయము. కనుక వారు సైన్యంలో చేరరాయెను. అప్పుడు జానీగార్డెను ప్రభ్వి యేమిచేసెను? పూర్తిగా మిలిటరీడ్రెస్సు వేసుకొని పట్టణములు పల్లెలు అడవులు కొండలు వెంటపడి ముందెల్లా సైన్యంలో చేరమని బ్రతిమాలి యెప్పటికీ వినకపోతే చేరిన వాడికి ఒకొక్క ముద్దు చొప్పున పెట్టి చేరిపించింది. అట్టి దివ్యసుందరీవిగ్రహము ముద్దెట్టుకుంటాననంటే యెవరు వద్దనగలరు? దేశాభిమానమంటే ఆలాగున వుండవాలి!!

ఒకప్పుడు బహిరంగంగా పెళ్లాన్నయినా సరే, పిల్లలు చూస్తూవుండగా మొగుడు ముద్దుపెట్టుకుంటే తప్పు అని రోమునగరంలో భావించేవారట కాని, నాగరికత వ్యాపించిన తరువాత అట్టి చట్టములను పుస్తకములనుండి చించేశారు. జపానులో బహిరంగపు ముద్దులాటలను నిషేధిస్తూ ఇంకా చట్టంవుంది కనుక అక్కడ అస్పృశ్యత పూర్తిగా నశించలేదేమో అనుకోవాలి. తెల్లవాళ్ల జండాక్రిందవున్న మన దేశంలో ప్రజల కల్లాటి వెఱ్ఱిముద్దు లిష్టములేక పోయినా పాట్టీ లొప్పుకొని బహిరంగంగా చుంబనాలు చేసుకుంటే శిక్షించాలని యేలాటి చట్టంలేదు. గాంధీమహాత్ముడు అస్పృశ్యతాపిశాచంపైని చేస్తూ వచ్చిన దండయాత్రలో డబ్బా యేగానికోసం, గాజులూ ఉంగరాలుకోసం, పుస్తెపూసకోసం వర్ణవిచక్షత, లింగవివక్షత, వయోవివక్షత, తెలుపూ-నలుపూ, కుళ్లూ శుభ్రం, విధవా—పునిస్త్రీ వివక్షత లేకుండా అందరినీ తడవుకొని అయినకాడికి దేవీసు కున్నాడే కాని ఆదేసమయమున అనురాగపూర్ణమైన ఆలింగనములు చుంబనములు చేసుకుంటూ వచ్చే లాగుంటే అస్పృశ్యతాపిశాచ మీపాటికి పాడలి

పోయి అడవులు పట్టిపోయివుండునని కొందరు సంపూర్ణ స్పృశ్యతావాదుల విశ్వాసమైయున్నది.

కుంభకోణం కీర్తి

కుంభకోణం అయ్యర్లు మంచి బుద్ధిమంతులు, విద్వాంసులు, హైకోర్టు వకీళ్లు, జడ్జీలుగ అయి రాణించిరని మన మెరుగుదుము. ఈమధ్యన ఇతర ప్రాంతములలోకంటె అక్కడ యజ్ఞము లెక్కువ జరిగి అనేకము మేకలు తరించినవి కనుక వారికి సుప్రసిద్ధ సనాతనులన్న కీర్తిపట్టా వచ్చినదనికూడా యెరుగుదుము. ఎక్కడెక్కడ హోటేళ్లనుంచి, సంతర్పణలను, వారికొరకై దరఖాస్తులు వెళుతూవుంటాయి కనుక వారిలో పెక్కురు పాకశాస్త్ర ప్రవీణులనికూడా మనకు తెలుసును. కాని యస్. దేవనాయకిగారు కనిపెట్టిన ఒక దివ్యరహస్యము మనవంటి కాఫీపానరతుల కందరికీ మిక్కిలి ముఖ్యమైనది. నేపిల్సు పట్టణమును చూసేసి మరీ చావమన్నారు కాని కుంభకోణం కాఫీని త్రాగేసి మరీ బ్రతకమంటున్నా రావిడ. ఆకాఫీ కా సువాసన ఆ ఘాటు అకమ్మదనము ఆకీర్తి యెక్కడనుంచి వచ్చాయిరా అంటే ఆ అయ్యరుపిల్లకాయల చేతుల నుండే వచ్చిందనడానికి సందేహంలేదు. కాని, పరిశోధన (రిసెర్చి) చేసేవాళ్లల్లాగ ఒకమాట చెప్పేసి నోరు మూసుకుని వూరుకోరు. దాన్ని గూర్చి ఒక ట్రీటైజు (వ్యాసం) వ్రాసి మరీ ప్రకటిస్తారు. ఆంధ్రదేశస్థులుకూడా దానిని పఠించి అయ్యరులతో ఆఖరు కందులోనైనా పోటీచేసి సమానులవవాలనే వుద్దేశ్యముతో ఆమె పరిశోధనాఫలితములనిందు హిందూవారిపత్రికనుండి తెలిగించి ప్రకటించుతున్నాము.

కాఫీగింజలను వాసనవచ్చేదాకా వేచి పొయ్యిమీదనుంచి దించీవాలి. వెంటనే ఒక కాగితపు టట్టమీదకాని పీటమీదకానీ పోసీవాలి. మూకుట్లో యేమాత్రమునే వుంచీసినా మాడిపోతవి. పిమ్మట వానిని అతివేగముగా చల్లారబెట్టి పొడిచేసి డబ్బాలకెక్కించవాలి. మనవాళ్లు తరుచుగా ఈవాళ వేచడం రేపు పొడిచేయడం జరిగిస్తారు. లేదా ఎప్పుడు చల్లారితే అప్పటికే అని వూరుకుంటారు కాని తొందరగా చల్లాగబెట్టే వుపాయ మాలోచించరు. కాని వాటి కెంతసేపు అనవసరంగా గాలి పట్టిస్తే గాలిలో వుండే చెమ్మ వాటికిపట్టి మెత్తపడిపోయి వాటి వాసన అంత తగ్గిపోతుంది. ఎంత వేగం చల్లారబెట్టి గుండచేస్తే అంత కమ్మదనం హెచ్చుతుంది. అందుకోసం కుంభకోణంవారు విసినికఱ్ఱలతో విసిరి వేగము చల్లారబెట్టి వెంటనే పొడిచేసి డబ్బాలలో కుక్కేస్తారు.

అసలు మజాఅంతా యీ తరవాతనే ఉంది. ఉచితమైన పాళ్లతోపాటు పంచదార డికాక్షను కలిపేవరకూ అంత కష్టమేలేదు. కలిపిన తరువాత చల్లారపెట్టడములోనే కుంభకోణంలోని బాలురైనా సరె, ఆంధ్రదేశంలోని మహావిద్వాంసులను కూడా మించిపోతారు. సాసరులోపోసి చల్లారపెట్టడంవల్ల కాని, కాఫీగ్లాసు నీళ్లబిందెలో ముంచడంవల్లగాని కమ్మదనం తగ్గిపోతుంది కాని మానదు. అందుకనే ఆ బాలురు రెండు గ్లాసులను రెండు చేతులలోనూ పట్టుకొని ఒకచేతిని నెత్తికిపైగా చేయి వెళ్లగలిగినంతమీదికి యెత్తుతారు. రెండవ చేతిని మోకాలుకిందికి దించుతారు. చేతులను మీదికీ కిందికీ మారుస్తూ ఆ గ్లాసులోనుంచి యీ గ్లాసులోకి యీ గ్లాసులోనుంచి ఆ గ్లాసులోకి కాఫీని చరచర పోస్తారే. చూసేవాళ్ల కదంతా క్రింద పడిపోతుంది కాబోలనిపించినా ఒక్కరవ్వ క్రిందను పడనీయరు. ఈవిధంగా ఆ కాఫీత్రాగే పాళంగా చల్లారేలోపల యెంతగాలిని బిగించి బంధించవచ్చునో అంత గాలిని అందులో బంధిస్తారు. కాఫీ ఒక కప్పైతే నురగరెండు కప్పుల యెత్తున దానిమీద నిలబెట్టి ఆ బాలురు అతిథులయెదుట పెడతారు. ఈ నురగంతా మన గొంతుకలోనూ నాలుకమీదా అణిగిపోతూవుంటే వుండే ఆనందము కైవల్యసిద్ధిని పొందిన తపశ్శాలికైనా వుండదని ఆమె శలవిస్తు

న్నాది. మన ఆంధ్రవిద్యార్థులకంటె తమిళవిద్యార్థులు పెందరాడే లేచుటకు కారణంకూడా ఆ నురగ అణగిపోకుండావుండే అట్టి ఆ కాఫీని సేవించి బ్రహ్మానందము పొందుదామా అనే తొందరచేతనే అని ఆమె అభిప్రాయము. ఇల్లాటి కాఫీ తెల్లవారేటప్పటికి దొరుకుతుందంటే రాత్రి నిద్రపోకుండానే మేలుకుంటారు కొందరు మహానుభావులు. తమ బిడ్డలు ఎమ్మే గిమ్మే పరీక్షలు తొలిసంవత్సరంలోనే తప్పకుండాప్యాసు కావలెనని కోరుకొనేశ్రీమంతులు ప్రశస్తమైన కుంభకోణం బ్రాహ్మలను వంటకు నియమించుకుంటే సరిపోయేలాగుంది.

అట్టకిటికీలు!

యంత్రపరిశ్రమలు, స్కూళ్లు కాలేజీల చదువులు, కచ్చేరీ కుర్చీలమీద వుద్యోగాలు, శాసనసభలలో ఆలోచనలు చర్చలూ మొదలైనవి ప్రారంభమైనప్పటినుండి ప్రజలకు తిండీ తిప్పలూ మాట దేముడి కెఱుక కాని చల్లనిగాలీ, తియ్యనినీరూ కమ్మనియెండే కఱువై పోయినాయి. సిరి అబ్బదు కాని చీడ వేగ మబ్బుతుంది. యంత్రపరిశ్రమలవల్ల లాభాలు యేకొంచెము మందిమాత్రమో మూట కట్టుకుంటున్నారు కాని దారిద్ర్యాన్ని అశేషజనసామాన్యమూ అనుభవించి పంచుకుంటున్నారు. పూర్వము ప్రజలంతా ప్రకృతి మహాదేవి బిడ్డలై యెండలో యెగురుతూ నీడలో ఆడుతూ నీళ్లలో తేలుతూ గాలిలో తూలుతూ సుఖంగా కష్టపడుతూ కష్టంగా తింటూ (అనగా కావలసినకంటె యెక్కువగానే అన్నమాట) ఆరోగ్యమూర్తులై వుండేవారు. ఇప్పుడో గాలివేసే గది, యెండవచ్చే వాకలి యెవరికో మహానుభావులకు తప్ప జనసామాన్యమునకు కనుకోకూడని మహాపరాధములు. ఈ సైంటిఫిక్కు నాగరీకయుగములోనున్న లక్షాముప్పైమూడుకోట్ల రోగాలకు తగినయెండ లేకపోవడమే కారణము. ఎండలోవుండే అల్ట్రావైలటు కిరణములలో దేహములకు జీవాణువులనిచ్చి వృద్ధిచేయు శక్తియున్నదని వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు కనుగొని, రసాయనపదార్థముల ద్వారా అట్టి శక్తిగల మాత్రలను తయారుచేసి క్షీణించుచున్న రోగులకు మందులుగా ఇచ్చి బలిష్ఠులుగా చేయుచున్నారు. కొన్ని అస్పత్రులలోను శానటోరియములలోను రోగులపై నిట్టి కిరణములను ప్రసరించి రోగములను కుదుర్చు పరికరములును అమర్చబడుచున్నవి. ఎండదూరని గాలివీవని ఫ్యాక్టరీలలోను, కచ్చేరీలలోను పొట్టకూటికై మితిమీరిన కష్టములు పడుచుండుటవలన గదా ఇట్టి యిక్కట్టులు కలుగుచున్నవి. ఈ కూలీలకును ఈ ఉద్యోగస్థులకును ఈ కొలువులవల్ల, చదువులవల్ల వచ్చే డబ్బుకన్న వానివల్ల వచ్చే రోగములను కుదుర్చుకొనుట కెక్కువడబ్బు ఖర్చు అగుచున్నది. అయినను యీ సంగతిని బాహాటముగ లెవ్వరును అనరాదు. అంటే అట్టివారిని నవనాగరిక శ్రీమంత విద్వాంసులందరూ ఆ దివ్యతేజస్సు చూడనొల్లని చరిత్రాత్పూర్వకమైన మూఢయుగమునకు చెందిన సనాతన ఛాందసఘూకములని తెగ వ్రాసిపోతురు. అయినను త్రిమూర్త్యాత్మకుడగు సూర్యభగవానుడు, కానిడబ్బు పుచ్చుకోకుండా కనిపించిన వారికందరికీ రోగములు రాకుండా కాపాడెడి దివ్యమగు సహజ కిరణములు ప్రజలకు స్వతస్సిద్ధముగా లభించే వ్యాపారమార్గములనెల్ల విచ్ఛిన్నముచేసి, కోరి తెచ్చిపెట్టిన రోగములను కోట్లకొద్ది ధనముపెట్టి కృత్రిమకిరణములవల్ల కుదర్చబూనుకొనుటే నాగరికతా మహాసుందరియొక్క నవ్యనాట్యవిలాసముగ పరిగణించుచుండుట కాలవైపరీత్యము గాక మరేమి! తిరిగీ గృహపరిశ్రమలు, స్వంతవ్యవసాయములు, వీధిబడులు, విద్వాంసుల శుశ్రూషచేసి శ్రమము ద్రవ్యోపార్జనకొరకుగాని చదువులు ఉజ్జీవింపబడిననాడు తప్ప మన మిప్పుడు మునిగియున్న అనారోగ్యమగు అగాధాఖాతమునుండి ముక్తులముగుటకు మార్గమున్నదా యనిపించును. తిరిగీ ఆ పూర్వకాలం రావాలనుకోవడం మూర్ఖత్వమే కావచ్చును కాని, ఈ యంత్రమహాయుగములో ప్రజలను మునపటివలె దృఢకాయులుగను, సదభ్యాస సచ్చింతనాపరులు

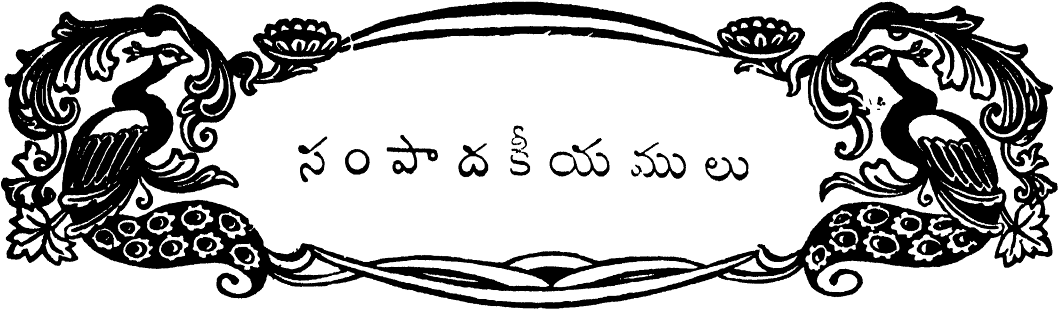
గను, సంతృప్త సంపద్వంతులుగను చేయగలుగుటయు వ్యర్థవాంఛ కాకుండునా? అయితే ప్రపంచమే వ్యర్థము కనుక యీ రెండు వ్యర్థములను గూర్చి యెందు కింత బెంగపెట్టుకోవడమంటే కొంత సమాధానంగా వుంటుంది!

ఎండకటువుపట్టిపోయి రోగములపా లవుతున్న యీకాలపు సంసారులందరికీకూడా చైనాదేశీయుడగు చేన్ ప్యాంగ్యి అనునతడు కిటికీలకు అద్దపుతలుపులకు బదులుగా ఉపయోగించుటకై కనిపెట్టిన కాగితపు తలుపులు వరప్రసాదము లనవచ్చును. ఈ అట్టలు మామూలు అట్టలలాగ వెల్తురును రాకుండా మూయుటకు గాదు. అద్దములవలె వెలుతురును యెండను రానిచ్చుటకే వీని నుపయోగింతురు. ఆరోగ్యకరములగు అల్ట్రా వైలట్టుకిరణములు 40% వరకు ఇండులోనుంచి గదిలోకి ఫ్యాక్టరీలలోకీ దూరి ఆరోగ్యరక్షణము చేయునట. ఇదివరకు ఇట్టి కిరణములను స్పెషలుగా ఇంటిలోనికి రాబెట్టవలెనంటే అత్యధికమైన వెల చేసెడి ఒక మోస్తరు అద్దములను కొనుక్కోవలసివచ్చేది. ఇవి చాలా చౌకగానుండి పేదసాదలుకూడ తమ యిండ్ల కుపయోగించుకొనుటకు సాధ్యముగనున్నవి. ఇవి చౌక. గాజు తలుపులకంటె యెక్కువ కిరణములను లోనికి విడుచును. ఈ కిరణము లెక్కువ ఆరోగ్యకరమైనవి. ఇంకో విశేషము. అద్దపు కిటికీలలోనుండి వచ్చే యెండ దానికి సూటిగావున్న మేరకే ప్రసరించును గాని, వీనిలోనుండి వచ్చే యెండ గదంతా యిల్లంతా యిటుకు మటుకల నెంబడికూడా వ్యాపించి తేజోవంతముగా చేయును. కనిపెట్టినా యిల్లాటి పరికరాలని సైంటిస్టులు కనిపెడితే పుణ్యం పురుషార్థం కాని, విషవాయువులు, మందుగుళ్లు మొదలగు మారణసామగ్రినీ, విమానాలూ మరలు మొదలగు దారిద్ర్యకారక సాధనములను కనిపెట్టి మానవజీవనమును హతమార్చుతుండేవారి కట్టె గతులుపట్టునో గదా!

అల్పాయుర్దాయమున కేమిటి కారణము?

కొంచెము కాలంక్రిందట జారో ఆఘా అనే పేరుగల టర్కీదేశ వాస్తవ్యుడు 160వ యేట మరణించెను. మనదేశములో అయితే ఆచావుకు కారణము ఆయుర్దాయము చెల్లిపోవుటయని వేదాంతఫక్కీగా అంటాము. దానికే పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు గుండె లాగిపోవుట, కీళ్ళరిగిపోవుట మొదలగు మొదలగు సైంటుఫిక్కు రీజన్లను చెప్పుతున్నారు. అప్పుడప్పుడు పెద్ద జబ్బులుచేస్తే అసలాయుర్దాయం చాలా తగ్గిపోతుందని కొందరి వాదమట, కాని 'అన్నిజబ్బులూ అల్లాటివికావు. కొన్ని జబ్బులు చేసి నిమ్మళించినవారు అసలు జబ్బే చేయని వారికంటె నెక్కువ కాలము జీవిస్తారు' అని కొందరు వైద్యులు పైవారి వాదమును తిరస్కరిస్తున్నారు. చావుల సంఖ్య పురుషులలోకంటె స్త్రీలలో యెక్కువవుంటే వుండును గాక కాని దీర్ఘాయుర్దాయాలు పురుషులలోకంటె స్త్రీలలో ఎక్కువయని కొందరు జనాభా లెఖ్ఖల గాండ్రు నిదర్శనాలు చూపిస్తున్నారు. దీర్ఘాయువనేది ఒక మోస్తరు వారసత్వమనీ యెవరి తల్లిదండ్రులు తాతముత్తాతలు దీర్ఘాయుష్మంతులో వారి పిల్లలే తప్ప తక్కినవారికి దీర్ఘాయుర్దాయా లుండవని కొందరి వాదన. 'ఫరవాలేదు, అల్పాయుర్దాయుల వంశంలో పుట్టినా, ఇంద్రియనిగ్రహం, భోగవిముఖత్వం, ఆహారవిహారశుద్ధి మొదలైన సద్గుణములుంటే ఆయుర్దాయమును పొడిగించవచ్చు'నని కొందరు సాధకుల సిద్ధాంతము. డాక్టరుయీ డబ్లినుగారు భీమాకంపెనీ డైరక్టరుగావుండి అనేకులను శోధించాడు. పొట్టిగా, స్థూలంగా, బలువుగా, చిన్నవెన్నెముక, చిన్నగుండెకాయలి త్తి వున్నవాళ్లెక్కువకాలం జీవిస్తారని చెప్పుతున్నాడు. అథవా పొడుగ్గావుంటే ఆపొడుగుకు తగిన స్థూలం బలువు, పెద్దవెన్నుముక వుండవాలట. పెద్దగుండెకాయ పెద్దవూపిరితిత్తీ వుండడానికి మాత్ర మెంతమాత్రమూ ఒప్పుకోడు.

అధికాయుర్దాయానికి కారణాలు కనిపెట్టాలంటే ఇంతమంది ఇన్నితర్జన భర్జనలు పడుతున్నారు కాని అల్పాయుర్దాయమునకు కారణములను వీరందరూ ఇట్టే నిర్ణయించినారు. బుద్ధిమంతులు, విద్యామంతులు, సౌందర్య రస గ్రహణపారీణులు, చిత్రకళానిపుణులు మొదలగువారందరూ వేగరము చస్తారనీ ఆయుర్దాయమనే అమూల్యమైన మూల్యము చెల్లించనిదే పెయుత్తమలక్షణములు మానవకోటికి లభించవనీ ఖచితంగా నిర్ధారణచేసినారు.



సంపాదకీయములు

రాష్ట్రీయాంధ్ర మహిళా మహాసభ:—

బరంపురము ఆంధ్రప్రాంతమునుండి ఉత్కళదేశములో జేర్పబడుటకు సిద్ధమైయున్న యిట్టి క్లిష్టసమయమున రాష్ట్రీయాంధ్రమహిళాసభ యచ్చట జరుపబడనుండుట యొక పెద్దమాటయే. రాష్ట్రమునకు జిట్టచివరనున్నది యీ బరంపురము. అంత దూరదేశమునకు వెళ్లుట యనగా సామాన్యపుమాట కాదు. తథాపి ఆవ్యయప్రయాసములకోర్చి యెట్లులైనను వెళ్లియే తీరవలెనని మా సోదరీమణులను ప్రోత్సాహపరచుచున్నాము. ఉత్కళ జమీందారులు తమకున్న యర్థబలమువల్ల బ్రహ్మాండమును దలక్రిందులు సేయుచున్నారు. తరతరములనుండియు జేరియున్న లక్షోపలక్షల తెనుగువారి నీ గోలపెట్టించుచున్నారు. స్వార్థపరులగు తెనుగువారే కొందరీ భూస్వాములకు వెనకపాట పాడుచున్నారు.

ప్రదేశమంతయు నొక మహావిచిత్ర నాటకరంగమైయున్నది. ఇటువంటి మహాసమయమున నీ మహిళామహాసభ సమావేశమై తెనుగువారి మానమర్యాదలను నిలువబెట్టుట కర్తవ్యము. ఇంటగెలిచి రచ్చగెలువుమన్నట్లు సోదరీమణులు మునుముందీ యింటిసంగతులు చక్కబెట్టుకొని యావల శాసనసభాప్రవేశ ప్రణాళికలలో బుద్ధి జొన్పెదరు గాకయనియు మేము కోరక తప్పదు. “గంజాముమండల మోటులబోయిన మాకేమి?!” యనుకొనుట యవివేకము. రాజకీయ సాంఘికవిషయములందు గంజాముమండలము—తత్రాపి బరంపురము—తక్కిన తెనుగుసీమలకంటె నొకమెట్టు పైనున్నదే కాని క్రిందువడియుండలేదని నివేదించుట యథార్థమేగాని స్వాభిమాన మోహమాత్రము గాదని యాంధ్రమహిళామణులు తెలియుదురుగాక. గంజాముమండల మాంధ్ర సాధ్వీరత్నముల చరిత్రములుగూడ నొకటిరెండు మా గృహలక్ష్మి తడవియేయున్నది.

కాబట్టి యిట్టి సర్వోత్కృష్టమగు ప్రదేశమును, ఉత్కళరాష్ట్రాభిమానవశులై ధారవోయుమనుట “మీ యింటితలుపు మా యింటికెత్తి మీరు తెల్లవాళ్లూ కుక్కలను దోలుకొనుచుండుడు” అని సెలవిచ్చుట వంటిదేకదా. ఘట్టిగా పట్టుపట్టి యీపట్టున నాంధ్రనారీమణులు నలుగురూచేరి దిట్టలై మెలగుదురేని మరి యాలాటి “పప్పులుడక నివ్వ”రని మా నమ్మకము. భవిష్యత్సమావేశమునందీ విషయమే ముఖ్యతమమై యుండవలెను. మరియు నీ సభకు ఆంధ్రస్త్రీరత్నమే ఆధిపత్యము వహించవలసియుం

డునుగాని తదితరస్త్రీ లెంతమాత్రమును బనికిరారనియు మేము తెలియజేయ సాహసించుచున్నందుకు మన్నింత్రుగాక! మాతృభాషయందే వ్యవహారమంతయు జరుగవలయునుగాని మరియొక భాష ననుసరించుట యాభాసకు మూలమనియు మా యాశయము.

ఐతే యింతపెద్ద మహాసభ కాధిపత్యము వహింపగల యాంధ్రస్త్రీ లెవరైన నున్నారాయను శంకయు చాలమందికి బొడమ వచ్చును; కాని యది యనవసరము. శ్రీమతులగు కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు, చుండూరు రత్నమాంబగారు, తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు, తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారు, వరాహగిరి వెంకటసుబ్బమ్మగారు, కొల్లా కనకవల్లి తాయారమ్మగారు మొదలగు నిట్టి యిల్లాం డ్రెందరో యున్నారు. వీరి కాంధ్రలోకమున నున్నపేరు ప్రతిష్ఠలు సువిదితములే కాని సామాన్యములు కావు. కాబట్టి యిట్టి స్వజాతి స్త్రీరత్న సముదాయమునుండి యే నొక్కరినైనను ఎన్నుకొంట శ్రేయస్కరమని మాయుద్దేశము.

ఇక బరంపురము మన్యమని కొందరి కొక దుర్భ్రాంతి యుండుటయుగలదు; కాని యది సత్యదూరము: ముమ్మాటికి సత్యదూరము. పరమపావనములైన ఋషికుల్యానదీజలములు పాతరోగముల బారద్రోలునని సర్కారువారే 'సర్టిఫై' చేసియున్నారు. మరియు శ్రీ దిగుమర్తివారు, గాదెవారు, యిమ్మిడిశెట్టివారు, యిందుపూరివారు వైశ్యరాజువారు మొదలగు సంపన్నకుటుంబములవారు పూనుకొని నడపవలసియున్న యీ యజ్ఞపవిత్రకార్యమున కేగగల యతిథుల సమ్మానసౌకర్యముల కెట్టి లోటును గలుగదనియే మాపూర్ణవిశ్వాసము.

బరంపురమునకును శ్రీజగన్నాథక్షేత్రమునకును ఒకరూపాయిన్నరకాబోలుటికెట్టు. కాబట్టి మహిళామహాసభ కేగగల యిల్లాండ్రకీయాత్రాఫలమును గలసి రాగలదు. కాలము గూడ జల్లగానుండును.

ఆంధ్రరాష్ట్రమునకు ప్రాణతుల్యమైన యీసరిహద్దుతగాదా తీర్చుట కింతకంటె మంచితరుణము మరిరాదు. కాబట్టి యిట్టి మహాతరుణము నూరికే పోగొట్టుకొనక సోదరీమణులు శ్రమపడి దేశచరిత్రమున కొక నూతనాధ్యాయమును గూర్తురుగాక!

కీ॥ శే॥ శ్రీ మైసూరు రాజమాత:—

శ్రీ మైసూరు రాజమాతృనిర్యాణము లోకమును శోకసాగరమున ముంచినది. కులాలంకారయు మహిళాశిరోరత్నమునగు నీయమ రొయుక మహాసేనానికి అనుంగుదనయయు శ్రీ చామరాజేంద్ర వుడయవరు రాజచంద్రుని యర్ధాంగియునై యలరారుచుండెను. ఆ మహారాజవరేణ్యుడు సం॥ 1894-రమున బరమపదము నొందెను. అప్పటికి ప్రస్తుత మహారాజావారు బాల్యదశయం దుండుటవలన వారి తరపున మాతృశ్రీ మహారాణిగారే పరిపాలింపబూనిరి. ఆ యెనిమిదేండ్లలో మైసూరురాష్ట్రమున ఆదాయ, వ్యవసాయములందు గలిగిన యభివృద్ధి యసామాన్యము. రైతుల కార్థిక

సహాయము కావలసినంత యివ్వబడ జొచ్చెను. సర్వవిధముల రైతులను క్షామదేవత బారినుండి తప్పించెను. కోలారునందుండు బంగారుగనుల శాస్త్రసిద్ధములగు పద్ధతులపై నత్యంతాభివృద్ధినొందెను. కావేరీ నదీ సహాయమున విద్యుచ్ఛక్తి యంత్రాలయము నెలకొల్పబడెను. వీనికై నవ్యయము ఆదాయముకంటె మించెననుట యథార్థము. విద్యాభివృద్ధికై వలయు వ్యయము $8\frac{1}{4}$ లక్షలనుండి $11\frac{1}{2}$ లక్షలకు హెచ్చింపబడెను. స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికై హైస్కూలును కాలేజియు స్థాపింపబడుటయే కాక వితంతువులకు ప్రత్యేకముగా స్కాలర్‌షిప్పు లెన్నో యివ్వబడజొచ్చెను. ఉపాధ్యాయినులకు తృప్తికరములగు వేతనము లేర్పాటుచేయబడెను. నూతన మందిరములు, రాజమార్గములు, జలయంత్రములు, అయోమార్గములు నెలకొల్పబడెను. చిత్రసమున్నతియు దెలివితేటలును ఆ రాజ్ఞీమతల్లికి సాజములై యుండినవి. 'డాబుదర్జా' లామెకుగిట్టునవి కావు. స్వమతాభిమాన మాదేవి కెంత యెక్కువయో పరమతసహనము నంత యెక్కువయే. యుక్తిచమత్కారములతో నామె సంభాషణములు శ్రోతలకు గర్ణపేయములై యుండెడివి.

అప్పటి రాజప్రతినిధి శ్రీ కర్జన్ ప్రభువుగారు ఆ రాజ్ఞీమణినిగూర్చి యమోఘ శ్లాఘావచనముల వ్రాసియున్నారు. యశోధనయైన యా మహారాజమహిషి అరువదియైదవయేట వైకుంఠయాత్ర నొనరించి దేశమాతను దుఃఖమునముంచెను.

దిలీప:—

కవిరాణి శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారిచే నీ యేకాంకనాటకము నూతనముగ రచింపబడి మా కార్యస్థానము నలంకరించినది. ప్రతివందనముల జేసెదము. శ్రీమతి యాంధ్రకవిపండితమండలమున నిదివరకె ప్రసిద్ధురాలై యున్నది. ఈమె విరచితములగు 'పద్మినీపరిణయ' మను శృంగార ప్రబంధమును 'సముద్రమథన' మను నేడంకముల నాటకమును ఈమె కవితాప్రౌఢిమను వెలయింపజేసియున్నవి. ఈమె యపుడపుడు "భారతి", "గృహలక్ష్మి", "సుబోధినీ" మున్నగు పత్రికలకు విరామకాలముల వ్రాసి పంపిన పద్యరత్నములను నెల్లూరు విశ్రువ స్థానీయులగు శ్రీమాన్ బెల్లంకొండ వరదాచార్యులు, బి.ఏ.గారు గూర్చి 'కాదాచిత్కపద్యరత్నము' లను పేర ప్రకాశింపజేసియున్నారు. అద్దాని ప్రశంస గడచిన జూన్ నెల గృహలక్ష్మిలో జేయబడియున్నది.

ఈ నాటకకథ కాళిదాసకృత రఘువంశమునందలి మొదటి రెండు సర్గలనుండి గొనబడినది. ఇది ఏకాంకనాటకమగుటచే ఈకవయిత్రి దీన నంకవిభాగము జేయలేమి రంగవిభాగముమాత్రము జూపుచు ఆ యైదు రంగములకు స్థలకములను పేరొసంగినది. నాటకోపోద్ఘాతముగ మొదటిస్థలకము రెండవ స్థలకమునను మంత్రప్రవేశమువరకుగల భాగము నీమె కల్పించినది. అచటినుండి నాటకాంతమువరకు కొంచె మించుమించుగ రఘువంశము ననుసరించినది. ఈమె రచన కొన్నియెడల కాళిదాసకవనమునకు మెరుగు

బెట్టునట్లుండును. దిలీపుడు పుత్రవరప్రాప్తి కొరకు వసిష్ఠాశ్రమునకు పోవునపుడు రాజ్యాధికారమును "సచివేషునిచ్ఛిప్తె" సచివసముహాన కప్పగించినటుల కాళిదాసు చెప్పియున్నాడు. (1=34) నాటకసరణి కిది సరిపడక యీ శ్రీమతి సుమంత్రునామంత్రించి వానిపై బెట్టినది.

ఇంకొక యుదాహరణము: దిలీపునికి సంతానము కలుగకుండుటకు కారణమును వసిష్ఠమహర్షి తన తపోమహిమచే కనుగొను పట్టున కామధేనువు దిలీపునకిచ్చిన శాప ప్రశంస రెండు శ్లోకముల జేయబడియున్నది. దుస్సహమగు నీ శాపశబ్దమును పలుమారుచ్చరింపనొల్లక "అధ్వని" యని యీమె భావగర్భితముగ జెప్పినది. ఇట్టి వింకననేకములు గలవు. వానినెల్ల వ్రాయబూనిన నాటకమంత గ్రంథము కాగలదు.

సింహదిలీప సంభాషణములు భాషలు ననదృశము లనదగును. ఈపట్టున నీమె కాళిదాసు నతిక్రమించినది. ఆ భాగమును నొకపరిజూచిన మరల మరల జదువవలయునను కోరిక మితిమీరునట్లు గలదు.

కాళిదాసుని రచనయందు లేక నాటక రీతుల ననుసరించి ఈమె చేర్చిన విషయ మింకొకటికలదు. రఘువంశమున యరుంధతీ సుదక్షిణా సంభాషణములు లేవు. ఔచిత్యము ననుసరించి ఈ కవిరాణి ఈ స్త్రీల సంభాషణల నందందు సొంపుగ గూర్చినది.

ఈమె రచించిన హిమాలయవర్ణన మహారమణీయమై పెద్దనాదులసరణి ననుగమించుచున్నది. దానినిట యుదాహరింప కుతూహలమగుచున్నది.

దిలీ:—ఆహాహా! ఏమి ఈ పర్వత రామణీయకము.

సీ॥ ప్రబలాకృతిని నభోభాగంబునకుదాక
మిన్నందువెల్ల నా మేడితోడ।
పైనుండిధరణికిఁ బ్రవహించి లలిమించు
నమలగంగా ప్రవాహంబుతోడ
నా దిత్యచంద్రతారాది సద్గ్రహరాజి
సిగపూలవలెవేడ్క - దెలువుసూపఁ
సలయేటి కాలువల చిలువభూషలరీతి
నందందఁబొలుచు నంద మెసఁగఁ

తే॥గీ॥ బ్రమథసిద్ధవిద్యాచ్చర పాళి కపుడు।
సేవ్యమై సర్వలోకసంభావ్యమగుచు।
ధరణివెలసిన నయ్యష్టతనునిపోల్కి।
హరిన్నైతో చెనదిగ నీహారనగము॥

ఈ నాటకము చిన్న యాకృతిగల ముప్పదియేడు పుటలలో నిమిడియున్నది. తెలుగు జదువగలవారొక ఘుంటలోపల దీని బూర్తిజేయగలరు. వారి యానందమనుభవైకవేద్యమై యుండగలదు. ఆంధ్రులెల్లరు ఈ చిన్నపొత్తముంగొని చదువుట కింకను నీమెయెడల వారు జూపగల యాదరము వేరొండుండజాలదు.

నేపథ్య విదానముల నేర్పుజాలమి సింహమును నందినీధేనువును మాట్లాడవలయుచోట్ల "తెరలో"యని నేపథ్య సూచన చేసియున్నది. నాట్యనిపుణులీ రెండంశములందును ఈకాలపు నాగిరకతకను రూపములగు నేర్పాట్లు చేయగల్గుదురు.

కథాంశము లనేకములు కావ్యములగను చిత్రలేఖనములగను వెలసియున్నను

అత్యంతాకర్షకమగు సీనాటక కథాంశము నెవ్వరును కావ్యరూపమునగాని చిత్రరూపమునగాని నిలిపినట్లులలేదు. ఈ యుపజ్ఞ సీతాంబగారి కుదయించుటయు గొప్ప విషయముగ నున్నది.

నెల్లూరుమండలమున విజ్ఞానపురుషులును విజ్ఞులును ఆంధ్రసాహిత్య నిష్ణాతులును నగు శ్రీమాన్ మాడభూషి నరసింహాచార్యులు, బి.ఎ. బి.యల్ గారీ గ్రంథమున కవతారిక వ్రాసియుండుట జూడ ఇచ్చటి విద్వన్మండలియొక్క ఆదరము సూచితమగుచున్నది.

మాదిరికొరకీ క్రిందిపద్యములు జూపబడుచున్నవి.

క॥ పెనుపగపున వారిడు నె
చ్చనియూర్పులనే నొసంగు సలిలము కోష్ణం
బును జెందుగా! కయా నీ
రనయుంబెటుగ్రోలు వారు హా! యగతికులై॥

తథోవంశము 1_67.

మత్ పరం దుర్లభం మత్వానూన మావర్ధితం మయా।
పయఃపూర్వైస్వనిశ్వాసైః కవోష్ణముపభుజ్యతే॥

శా॥ శ్రీకంఠుండుసమస్తలోకములకున్ సేవ్యుడయే నైననున్
నాకున్బ్రూయ్యాదరుంధతీవిభుడు, విజ్ఞానంబునన్ జూడు పె
న్వీకన్ గోవును బట్టినీవు మెసవన్ వీక్షించుచున్ బోవగా
నాకున్ జెల్లు నెమద్గురుప్రియము సంధానింపకే బేలనై॥

(రఘు_2_44)

క॥ నిలుచుండుట దర్శించుట
పలుకుటలవిగ్గలైనేని బంధుత్వంబుల్
గలయు. నిలు; మేను నీకుం
జెలికాడను నాదుపనుపు సేయుము ప్రీతిన్॥

రఘు_12_58 సంబంధమాభాషణపూర్వ మిత్యాది

ఈకవయిత్రి యనేకగ్రంథముల రచించియున్నను నెద్దియు పాఠ్యగ్రంథముగ నింతవరకు నియమింపబడకుండుటంజూడ విద్యావిధాయకులు వీని దిలకింపలేదని యోజింపదగియున్నది. ఈస్థితిని మనసునందుంచికొనియె కాబోలు నీమె తన భరతవాక్యమున "కబ్బములు రాజమన్ననగాంచుగాక" యనియు కోరియున్నది.

గో. ష్ఠి:—

ఆంధ్రరత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారితో అతని నిర్మాణకార్యక్రమ కృషియ స్తమించకుండ, అతని అంతేవాసియగు శ్రీ గుమ్మడిదల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యరావుగారు అతని పీఠమును ఆంధ్రరాష్ట్రరమణీమణికి కంఠస్థకౌస్తుభమైన విజయవాడయందు ప్రతిష్ఠించి శ్రీవారి గ్రంథములను బ్రకటించియు ఉపన్యాసములను సేకరించియు, భావములను క్రోడీకరించియు, గోష్ఠిని నిర్మించియు కొనసాగించుచున్నందు కెంతయు వంద్యులు. వీరు ప్రస్తుతము గోష్ఠియనుపేరట నొక ఆంగ్లమాసపత్రికను స్థాపించి గతఆషాఢముతోకూడా నాలుగుసంచికలను ప్రకటించినారు. భారత ఋషీశ్వరులు ప్రపంచోద్ధరణముకొరకు నిర్మించిన బ్రాహ్మణధర్మమును పునరుద్ధరించి జగద్వ్యాప్తము చేయనిదే దాని వర్ణాశ్రమ ధర్మములలో నంతర్భూతమైన మోక్షాసక్తి, క్షాత్రతేజము,

కృషిప్రాశస్త్యము, సేవాగౌరవమును అను సూత్రములు జగద్వ్యాప్తముకానిదే, భూలోకము స్వర్గతుల్యము కాదను గోపాలకృష్ణుని దివ్య సందేశమును సుబ్బారావుగారు నిర్భీతిగ ఈపత్రికద్వారా చాటుటయేగాక సకలవర్ణముల వారికిని మతములవారికిని తమ తమ కులదైవములు మతదైవములు లేక యిష్టదైవముల నారాధించుకొనుచునే గాయత్రీమంత్రోపదేశమునొంది జగత్సౌభాగ్యమునకు సహాయపడువారినిగా మార్చుటకు తీవ్రమైన కృషిసల్పుచున్నారు. అనన్యసుందరమైన శైలి, అసంకోచమైన భావప్రకటనము, అమలిన మనోహరశీలము, అదాంభిక సుమంగళకర శ్రద్ధ అతని నిట్టి సత్కార్యకరణమునకెంతేయు నిర్దుష్టిగనొసఁగుచున్నవి. ఆషాఢమాసములో ప్రకటింపఁబడిన మనసాంఘిక సమస్యయను ప్రధానవ్యాసము, బౌద్ధుల అహింసా సిద్ధాంతమువలన ప్రపంచమునకు లభించిన నిర్వీర్యనిస్తేజప్రదర్శనము, మహాత్ముని నిరశనవ్రతములపైని విమర్శనములను మొదలగు వ్యాసముల నెల్లరును పఠింపదగును. అఖిలభారతఖండమునందును ఇట్టి సర్వతోముఖనిర్మాణక్రమవ్రతమును బూని విమర్శించుచున్న ఆంగ్లమాసపత్రిక యిది యొక్కటే యని యాంధ్రులు భావించినచో ఎవ్వరును ఆత్మస్తుతిగాగాని అతిశయోక్తిగా గాని పరిగణించరని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. సంవత్సరము చందారు 3-0-0లు మాత్రము. అనతికాలములో అఖిలభారతవర్ష ప్రచారమునంది వర్ధిల్లగల యిట్టి దివ్యపత్రిక నాంధ్రులారంభముననే ఆదరించి పెంచుదురుగాక!

దసరా సంచిక:—

గత సంవత్సరము లన్నిటియందువలెనే యీ యేటగూడ అక్టోబరు 1-వ తేదికి 'గృహలక్ష్మి' దసరా సంచిక ప్రకటించబడును. త్రివర్ణచిత్రములు, ఛాయాపటములు, కథలు, వ్యాసములు, పద్యములు, గేయములు మొదలగువానితో సంచిక సర్వాంగసుందరముగా పాఠకుల కర్పింపబడును. ఆంధ్రదేశమునందున్న మహిళా సమాజ మందిరములయొక్కయు, విశిష్టలగు మహిళామణులయొక్కయు ఛాయాపటములను వానికి సంబంధించిన వివరములను సంక్షేపముగ వ్రాసి సెప్టెంబరు 8-వ తేదిలోగా మా కార్యాలయమున కందజేసినచో కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ స్వీకరింతుము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

మహాసూతికాభరణము.

(బాలింతలకు పరమౌషధము)

ఈ ఔషధము స్త్రీలు ప్రసవించినప్పుడు కలిగే అనేకవిధములగు సూతికావ్యాధులకు అమోఘముగా పనిచేయును. సూతికాజ్వరము, ఒళ్లునొప్పులు, తలనొప్పి, నిద్రలేమి, దప్పిక, తాపము, మొదలగు లక్షణములు కలిగినప్పుడు, సన్నిపాతముబట్టి ప్రలాపము గలిగినప్పుడు ఉపయోగించి తప్పక పనిచేయును. గర్భాశయమునుండి మైల సరీగా ప్రవహింపక కడుపునొప్పిగలిగి బాధపడునప్పుడు ప్రయోగించినయెడల, మైల వెడలగ్రక్కించి, గర్భాశయమును శుభ్రపరుచును. వాతమును పోగొట్టును. పిచికారి **(Douche)** మొదలైనవి అవసరములేకుండా ఆర్తవమును ప్రవర్తింపజేయు మందు యిది ఒక్కటే; ఇది బాలింతల పాలిటి పరమౌషధము.

వెల తు. 1—కి రు. 30.

పుకడు వారమురోజు

లకు మందు రు.5

రజోదర్శని

స్త్రీలకు గలుగు రజస్సంబంధమైన వ్యాధులకు మంచి మందు. ముట్టునొప్పి, మైల సరీగా కాకపోవడం, బొత్తుగానే బహిష్టు కాకపోవడం, మొదలైన బాధలను నివారించును. రజస్వల కాని వారలు కూడ సేవించిన పిదప రజోదర్శనమైనట్లు ప్రశంసలు గలవు. వివరములు కోరిన పంపబడును.

50 మాత్రలు రు. 2.

పై రెండు ఔషధములనుగూర్చిన వివరములు కోరినవారికి ఉచితముగా పంపబడును.
160 పేజీలుగల 'ఆయుర్వేద చికిత్సాదర్పణము' అను గ్రంథము 0-2-0
లకు పోస్టేజీబిళ్లలు పంపినవారికి ఉచితముగా పంపెదము.

Consulting Physician :—

ఆయుర్వేదభూషణ

వేటూరి శంకర శాస్త్రి,

ఎ. ఎం. ఎ. సి.